

Hrvatski

glasnik

GLASILO HRVATA CRNE GORE

Godina XI Broj 102 Listopad 2013. ISSN 1800-5179

Sezona još traje

Sadržaj:

- 3 Sretan Dan neovisnosti svim građanima RH!**
- 5 Lučindanski susreti 2013**
- 10 Štorija o galiji Cristo Ressussitato**
- 16 „NJEGOŠ I HRVATI“**
- 19 Meštrovićevo doba**
- 25 Novosti iz Hrvatskoga nacionalnog vijeća**
- 30 Aktualnosti**
- 37 Pomorska lica Boke Kotorske**
- 40 Ličnost izbliza: Bogoboj - Boro Cicović**
- 47 100 godina u službi vjernika**
- 50 Kronika društva**
- 53 Malo hercegovačko mjesto kao svjetski brend**
- 56 Besmrtni Vida**
- 58 Po bokeški...**
- 60 Povijest brodskih kružnih putovanja u Boki kotorskoj: Caronia**
- 65 Bokeška pjatanca**
- 68 Katorski oriđinali - galioti i škerci**
- 70 Vremeplov**
- 75 Kronika grada**
- 76 In memoriam**

Poštovani čitatelji,

iako smo već uveliko zašli u jesen, sunce i lijepi dani odolijevaju hladnoći, a nautička sezona još uvijek traje. Osjećaj ljepote, živosti i raznolikosti daje nam energiju da i dalje budemo kreativni i radimo punom parom.

Željela bih zahvaliti svima onima koji su nam riječima potpore i lijepim željama čestitali značajan jubilej – izlazak iz tiska 100. broja našeg i vašeg Hrvatskoga glasnika.

Pred vama je već 102. broj u kojem vam donosimo mnoštvo aktualnih tema.

Od ovog broja imamo novu rubriku Novosti iz Hrvatskoga nacionalnog vijeća u kojoj ćemo vas informirati o njihovim aktivnostima, planovima i projektima.

Kao grad gost na ovogodišnjim Lučindanskim susretima u Zagrebu predstavio se Kotor folklornim ansamblom „Nikola Đurković“, klapom „Moderato Cantabile“, turističko-promotivnim filmom „Kotor for all seasons“ i prezentacijom Pomorskoga muzeja grada. Obilježena je 100. godišnjica postojanja Bogorodičinog hrama na Prčanju, promovirane su knjige „Njegoš i Hrvati“, „Pomorska lica Boke Kotorske“, a kao središnji dio manifestacije u povodu obilježavanja Lepantske bitke na Krku otvorena je izložba „Zavjetni darovi s pomorskom tematikom u Katorskoj biskupiji“. U rubrici „Ličnost izbliza“ sa zadovoljstvom vam predstavljamo Bora Cicovića, čovjeka s velikim životnim iskustvom...

Uvijek se trudimo da vam i sve naše redovite rubrike budu nove i zanimljive.

Pozdravljam vas do sljedećeg broja!

Vaša urednica
Tijana Petrović

“Hrvatski glasnik”, Kotor, je upisan u evidenciju javnih glasila kod Republičkog sekretarijata za informisanje RCG pod rednim brojem 04/01-1828 od 31.12.2002. godine. Časopisu je dodijeljen međunarodni standardni broj za serijske publikacije ISSN 1800-5179, koji je otisnut u gornjem desnom uglu korica. Časopis izlazi mjesečno.

Adresa: **Zatvoreni bazen, Škaljari 85330 Kotor**
Telefon: +382 (0)32 304 232 · Faks: +382 (0)32 304 233
E-mail: hgd-kotor@t-com.me · WEB: www.hrvaticg.com
Žiro-računi: **520-361700-17** · **510-4741-76**
Osnivač i nakladnik: **Hrvatsko građansko društvo Crne Gore – Kotor**

Urednica: **Tijana Petrović**
Uređivački odbor: **Marija Mihaliček, Tripo Schubert, Vivijan Vuksanović, Danijela Vulović, Joško Katelan** · Lektorica: **Sandra Čudina** · Fotografije: **Foto Parteli, Klaudio Katelan, Radoje Milić, Dario Musić, Radio Dux, arhiva HGD CG, HINA**
Grafička priprema i tisak: **Biro Konto, Igalo**
Naklada: 600 primjeraka

Sretan Dan neovisnosti svim građanima RH!

Priredio:
Dario Musić

Dana 8. listopada u Hrvatskoj se kao državni blagdan obilježava Dan neovisnosti u sjećanje na dan kada je Sabor Republike Hrvatske 1991. godine pod predsjedanjem predsjednika Sabora Žarka Domljana jedno-glasno donio Odluku o raskidu svih državnopravnih veza Republike Hrvatske s bivšom državom SFRJ. Povijesnu rezoluciju pročitao je Vladimir Šeks, potvrđujući da Jugoslavlja kao zajednica država više ne postoji.

Sabor je tom prilikom utvrdio da Republika Hrvatska više ne smatra legitimnim niti jedno tijelo dotadašnje SFRJ te da ne priznaje valjanim niti jedan pravni akt bilo kojeg tijela koje nastupa u ime bivše federacije, koja više kao takva ne postoji.

Ta je značajna odluka Hrvatskoga sabora donesena nakon što je prethodnoga dana istekao tromjesečni moratorij na ustavnu odluku o suverenosti i samostalnosti Republike Hrvatske koju je Sabor donio 25. lipnja 1991. godine. Stupanje na snagu ove odluke odgođeno je tada za tri mjeseca na os-

novi Brijunske deklaracije od 7. srpnja odnosno na zahtjev Europske zajednice kako bi se jugoslavenska kriza pokušala riješiti mirnim putem. Istog dana kada je istekao moratorij na hrvatsku odluku o samostalnosti, zrakoplovi JNA bombardirali su povijesnu jezgru Zagreba i Banske dvore u kojima je bilo smješteno tadašnje državno vodstvo na čelu s predsjednikom dr. Franjom Tuđmanom. Zbog okolnosti te mogućnosti novih zračnih napada na Zagreb, povijesna sjednica svih triju saborskih vijeća održana je 8. listopada 1991. godine u podrumu Ini-

ne zgrade u Šubićevoj ulici u Zagrebu.

Prije 22 godine definirana je današnja Hrvatska kao samostalna, demokratska država s visokim stupnjem zaštite temeljnih ljudskih prava i prava nacionalnih manjina te članica svih najvažnijih međunarodnih organizacija, a sada i punopravna članica Europske

unije i činilac mira i stabilnosti. Na tom putu Hrvatska je bila prisiljena podnijeti mnoge žrtve, strahovite patnje i stradanja, koja će zauvijek ostati podsjetnik na cijenu slobode koja je plaćena u krvi hrabrih hrvatskih branitelja. Ovaj dan je podsjetnik na odlučnost, zajedništvo, hrabrost i solidarnost - sjećamo se sa zahval-

nošću naših branitelja koji su najzaslužniji za izbornu slobodu i neovisnost Republike Hrvatske.

Ovom prigodom čestitamo Dan neovisnosti svim građanima Republike Hrvatske, dan ponosa i sjećanja na početke Republike Hrvatske.

22 GODINE OD POČETKA AGRESIJE NA DUBROVNIK

Dana 1. listopada 1991. godine, u šest sati ujutro, s kopna, mora i zraka počela je agresija na Dubrovnik - dubrovačko područje ostalo je bez struje i vode, a nastojeći uspostaviti potpunu informativnu blokadu Dubrovnika agresor je raketirao Centar za obavješćivanje te repetitor i relej na Srđu. Dubrovnik je bio i bez telefonskih veza sa svijetom, što je trajalo iduća tri mjeseca.

Na današnji dan prije 22 godine, 1. listopada 1991. godine, u 6 sati ujutro počela je srpsko-crnogorska agresija na Dubrovnik i hrvatski jug.

Toga dana pripadnici JNA i dobrovoljačkih odreda iz istočne Hercegovine i Crne Gore napali su Dubrovnik s kopna, mora i zraka. Grad se našao u potpunoj blokadi bez struje, vode, hrane i komunikacijskih veza.

Grad je napadalo oko 13.000 neprijateljskih vojnika, a branilo ga je oko 750 slabo naoružanih branitelja. Unatoč napadima, od kojih je najžešći bio 6. prosinca, branitelji su obranili Dubrovnik u kojem je tijekom opsade bilo oko 50.000 ljudi.

Tijekom rata na dubrovačkom području poginulo je više od 400 hrvatskih branitelja dok

je teže ili lakše ranjeno njih više od 900. Poginule su i 92 civilne osobe, od čega 15-ero djece do 18 godina starosti.

Više od 400 zatočenika s dubrovačkog područja bilo je odvedeno u logore Morinj u Crnoj Gori i Bileću u BiH.

Na području bivše općine Dubrovnik od ukupno 27.633 kuće i stanova oštećeno je njih 13.900, od čega je u najtežu kategoriju oštećenja uvršten 2.071 objekt.

Lučindanski susreti 2013

Sedmu godinu zaredom na Lučindanskim susretima predstavljen je GRAD GOST iz Crne Gore. Nakon Budve, Bara, Bijelog Polja, Cetinja, Danilovgrada, Tivta, predstavljen je KOTOR kome je i pripao središnji dio kulturnih događaja.

Gradonačelnik Zagreba Milan Bandić

Tijana i Danijela, HGDCG

Priredio:
Danilo Ivezić

Petnaesti put zaredom u godini dvaju velikih jubileja - 200-te godišnjice rođenja Petra II. Petrovića Njegoša i 200-te godišnjice potpisivanja Sporazuma o ujedinjenju Crne Gore i Boke, Nacionalna zajednica Crnogoraca Hrvatske i Društvo Crnogoraca i prijatelja Crne Gore „Montenegro“ Zagreb organizirali su Lučindanske susrete 27.10. 2013. pod pokroviteljstvom gradonačelnika Grada Zagreba, a uz pomoć Savjeta za nacionalne manjine.

Lučindanski susreti u Zagrebu organiziraju se u povodu značajnoga blagdana crnogorskoga naroda Lučindana, a u spomen i slavu na svetoga Petra Cetinjskoga, crnogorskoga vladike, pisca poslanica evanđeoske snage i svetoga ratnika za slobodu i dostojanstvo čovjeka, vladara koji je govorio da nema druge sile u upravljanju narodom i državom OSM MOĆI PERA I JEZIKA. VI STE VOLJNI I SLOBODNI NAROD - govorio je Petar I. Petrović Njegoš Crnogorcima. Slijedeći duh razumijevanja i otvorenosti, suradnje i suživota cetinjski svetac izrekao je neprijepornu maksimu: **„Naša vrata slobode neka su svakom slobode istućem otvorena!“** Prije točno 200 godina (29. 10. 1813.), nakon rata s Francuskom, potpisao je Sporazum o ujedinjenju Crne Gore i Boke - čijoj godišnjici su i posvećeni ovogodišnji Lučindanski susreti.

Sedmu godinu zaredom na Lučindanskim susretima predstavljen je GRAD GOST iz Crne Gore. Nakon Budve, Bara, Bijelog Polja, Cetinja, Danilovgrada, Tivta, predstavljen je **KOTOR** kome je i pripao središnji dio kulturnih događaja.

Mnogobrojni uzvanici i gosti ispunili su veliku dvoranu kina Studentskoga centra svjedočeći još jednoj iznimno dobro organiziranoj manifestaciji i uspješnom predstavljanju jednog od najljepših crnogorskih gradova, Kotora.

Pozivu organizatora odazvalo se više od 800 Crnogorki, Crnogoraca i prijatelja Crne Gore iz svih dijelova Hrvatske, okolnih država i Crne Gore. Uz gradonačelnika Grada Zagreba **Milana Bandića**, pokrovitelja manifestacije, prisutni su bili: specijalni izaslanik predsjednika Vlade Crne Gore Mile Đukanovića, savjetnik za vanjsku politiku **Nebojša Kaluđerović**; Nj. E. veleposlanik Crne Gore u RH **Igor Građević**; potpredsjednik Općine Kotor **Tvrtko Crepulja**; predsjednik Matice crnogorske **Dragan Radulović**; zastupnik u Hrvatskome saboru **Peda Grbin**; prva tajnica Veleposlanstva Crne Gore u RH **Ana Zeković**; pomoćnica ravnateljica za ljudska prava i prava nacionalnih manjina Vlade RH **Bahrija Sejfić**; tajnica HGDCG **Danijela Vulović**; urednica časopisa „Hrvatski glasnik“ **Tijana Petrović**;

Dr Radomir Pavićević

tajnica Skupštine općine Kotor **Duška Banićević**; direktor Turističke organizacije Kotor **Mirza Krčić**; direktorica Pomorskoga muzeja Crne Gore Kotor **Mileva Pejaković Vujošević**; odbornik u Skupštini općine Kotor **Ilija Mlinarević**; istaknuti kulturni i znanstveni radnici u RH **Veselin Simović Aga** i **Veljko Bulajić**; zagrebački rabin **Lucijano Moše**

Prelević; članovi „Bokeljske mornarice 809“ - Zagreb s predsjednikom Josipom Đurovićem; članovi crnogorskoga KPS društva „Morača“ Kranj, s predsjednikom Čedom Đukanovićem; članovi Zavičajnog društva Plava i Gusinja „Izvor“ Kranj s predsjednikom Šemsom Deševićem; predstavnici Hrvatskoga građanskog društva CG iz Kotora; predstavnici crnogorskih društava „Crna Gora“, „Montenegro“, „Duklja“, „Sandžak“ i „Saveza crnogorskih društava Slovenije“ iz Ljubljane; članovi društava članica NZCH iz Umaga, Rovinja, Pule, Rijeke, Splita, Karlovca, Osijeka, Peroja i Zagreba; predstavnici udruženja, vijeća i predstavnici nacionalnih manjina Grada Zagreba.

Zbog spriječenosti da nazoče ovome događaju pozdrave su uputili:

predsjednik Republike Hrvatske prof. dr. sc. **Ivo Josipović**; predsjednik Skupštine Crne Gore **Ranko Krivokapić**; predsjednik Vlade RH **Zoran Milanović**; predsjednik Savjeta za nacionalne manjine **Aleksandar Tolnauer**; prvi veleposlanik Crne Gore u RH **Branko Lukovac**; predsjedni-

Zbor Montenegro

Folkloni ansambl Nikola Đurković

ca Općine Kotor **Marija Maja Čatović**; gradonačelnik grada Samobora **Krešo Beljak**.

Prisutnima su se obratili: predsjednik Nacionalne zajednice Crnogoraca Hrvatske dr. sc. **Radomir Pavićević**; direktorica Pomorskoga muzeja Crne Gore **Mileva Pejaković Vujošević**; direktor Turističke organizacije Kotor **Mirza Krčić**; potpredsjednik Općine Kotor **Tvrtko Crepulja**; predsjednik Matice crnogorske **Dragan Radulović** i gradonačelnik Grada Zagreba **Milan Bandić**.

U ime domaćina, organizatora Lučindanskih susreta, **Zbor „Montenegro“** Društva Crnogoraca i prijatelja Crne Gore „Montenegro“ Zagreb svim gostima i uzvanicima dobrodošlicu je zaželio pjesmama: „**Spoved**“, „**Primorkinja**“ i „**Stara varoš**“.

Središnji dio kulturnoga programa i predstavljanje grada

Klapa Moderato Cantabile

Kotora započeo je projekcijom turističko-propagandnog filma „**Kotor za sva doba**“ - TO Kotor, Luka Kotor a.d. i Pomorski muzej Crne Gore. Nešto kasnije prikazan je i film o Pomorskom muzeju Crne Gore i predstavljena knjiga Antuna Sbutege „**Ljudi iz Boke**“. Nastup Folklornog ansambla „**Nikola Đurković**“ i klape „**Moderato Cantabile**“ s igrama i pjesmama iz Crne Gore i Boke praćen je dugotrajnim pljeskom. Klapi „Moderato Cantabile“ u izvođenju pjesme „Bokeljska noć“, koja je bila završni dio kulturnoga programa, pridružili su se svi prisutni u dvorani, a poseban pljesak dobila je i Maja Perfiļjeve koja se pridružila izvođačima na pozornici.

Druženje je nastavljeno do kasnih popodnevni sati u predvorju kina Studentskoga centra, uz pozdrav - vidimo se na Lučindanskim susretima 2014.!

Cjelokupni program u trajanju oko dva sata vješto i uspješno vodile su: HENRIKA VILOVIĆ iz Zagreba i DOLORES FABIAN iz Kotora.

Uspješnosti manifestacije Lučindanskih susreta 2013. pridonijeli su:

GRAD ZAGREB
SAVJET ZA NACIONALNE
MANJINE.

Dijelovi iz brzojava i dopisa:
Predsjednik Republike Hrvatske – Ivo Josipović:

„...Manifestacija Lučindanski susreti postala je kroz proteklih petnaest godina ne samo svojevrsan znak prisutnosti i dobre organizacije crnogorske nacionalne manjine u Republici Hrvatskoj i Zagrebu, nego i reprezentant dinamike njezina života, osobito na području kulture... Uvjeren sam da će, s popudbinom dosadašnjih uspješno organiziranih 'Lučindanskih susreta', ovogodišnja priredba još jednom biti događaj koji će na zanimljiv način predstaviti

dio bogate crnogorske kulturne baštine, pridonijeti afirmaciji crnogorske zajednice u našoj zemlji i glavnome gradu te biti nov doprinos razvoju prijateljstva između Hrvatske i Crne Gore...“

Prvi veleposlanik Crne Gore u RH – Branko Lukovac:

„...Veoma sam počastvovan pozivom i želim od srca da Vam zahvalim na pažnji i prijateljskom odnosu, kojeg sam uživao sve vrijeme mog relativno kratkog boravka u Zagrebu i Hrvatskoj na dužnosti ambasadora Crne Gore. Za mene i moje saradnike Nacionalna zajednica Crnogoraca Hrvatske i Društvo Crnogoraca i prijatelja Crne Gore 'Montenegro' Zagreb, kao i njihovi najistaknutiji i najodgovorniji rukovodioci ... bili su najpouzdaniji oslonac u organizovanju i djelovanju Ambasade Crne Gore u Hrvatskoj, kao i u nastojanjima da položimo dobre i čvrste temelje budućih odnosa Crne Gore i Hrvatske, prevazilazeći teško i nepovoljno nasljeđe, okrećući se razvoju, dobrosusjedstvu, ravnopravnoj saradnji i zajedničkim nastojanjima da osvajamo vrijednosti i budemo dio šire evropske zajednice. Vašim izvanrednim radom i djelovanjem kako u Hrvatskoj, tako i u gradnji dobrih, prijateljskih odnosa Hrvatske i Crne Gore, zavrjedili ste i postali nezaobilazan činilac u afirmaciji osobnosti i vrijednosti naših naroda i Crne Gore u Hrvatskoj, kao i u razvoju sve boljih odnosa naše dvije susjedne države, primjer svim drugim zajednicama građana porijeklom iz Crne Gore, širom svijeta...“

Dijelovi iz obraćanja:

Specijalni izaslanik predsjednika Vlade CG – Nebojša Kaluđerović:

„...I moje prisustvo danas je još jedna potvrda značaja koju Crna Gora daje crnogorskoj nacionalnoj zajednici u prijateljskoj i susjednoj Republici

Hrvatskoj Vama koji je na dostojanstven način činite ovde. Vi ste na najbolji način bili i Crna Gora u Hrvatskoj kao što, bivajući hrvatskim građanima i dijelom hrvatske elite, predstavljate i Hrvatsku u Crnoj Gori i svijetu... Mi se živo sjećamo dana kada smo svojevremeno zajedno s vama pisali pisma evropskim zvaničnicima da skrenemo pažnju na Crnu Goru, njenu istoriju i potrebu i obavezu ovih generacija da obnove svoju državu i vrate nepravedno oduzeto. Da nikoga tada nijesmo imali nego vas, bilo bi dosta... Činjenica da je ovo petnaesta godina manifestacije 'Lučindanski susreti' potvrđuje snagu i vitalnost spona koje crnogorsku nacionalnu zajednicu u Hrvatskoj povezuje sa njihovom matičnom državom. Njegujući crnogorsku tradiciju, kulturu i duhovnost doprinosite očuvanju suštinskih znamenja vašeg nacionalnog bića, a time i bogaćenju kulturnog miljea Hrvatske, te boljem razumijevanju naše dvije zemlje...“

Gradonačelnik Grada Zagreba – Milan Bandić:

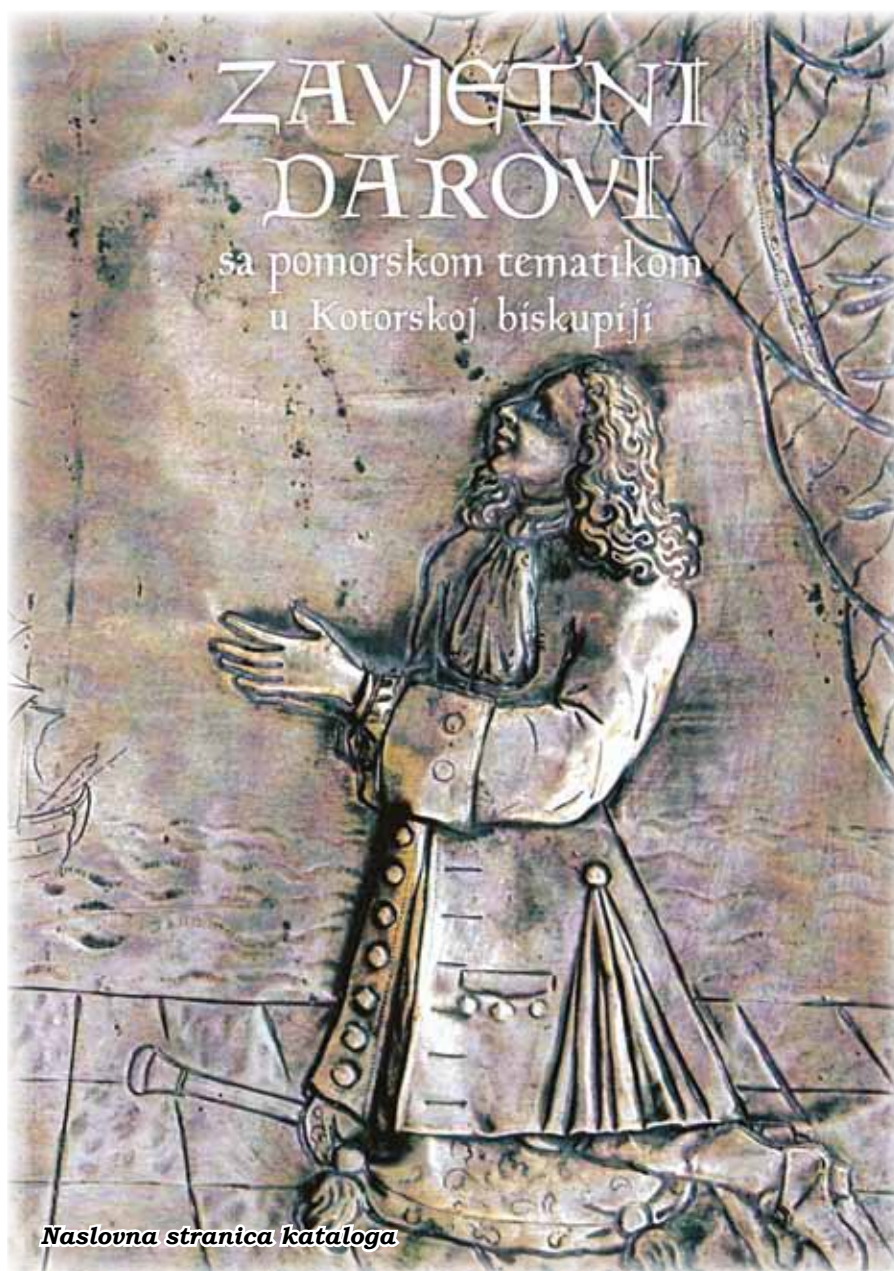
„...Činjenica da sam osobno bio na svim završnim manifestacijama Lučindanskih susreta, otkad sam pokrovitelj, najbolje govori o važnosti i značaju koju, moji suradnici i ja osobno, imamo prema cjelokupnom događaju. Govori o i mom prijateljstvu, u izvornom značenju, s Crnogorcima u Zagrebu, kao i njihovu ukupnom doprinosu na svim poljima, od kulture do znanosti u Gradu Zagrebu i Republici Hrvatskoj. Gradu gostu Kotoru, njihovoj službenoj delegaciji s kojom smo razgovarali i dogovorili aktivnosti buduće suradnje, kao i sudionicima kulturnog programa, želim ugodan boravak u Zagrebu... Moje pokroviteljstvo nad ovom manifestacijom ostaje i u sljedećim godinama, dok god sam to u mogućnosti...“

Štorija o galiji Cristo Ressussitato

**Krčka i kotorska
ratna galija te
njihove posade
sudjelovale su
u toj bitci, u
sastavu Svete lige
i mletačke flote,
kao pripadnici
istog naroda,
vjere i države.**

Priredio:
Slavko Dabinović

Kao središnji dio programa manifestacije *Štorija o galiji Cristo Ressussitato* kojom grad Krk već nekoliko godina svečano obilježava godišnjice Lepantske bitke, dana 5. listopada 2013. u romaničkom zdanju ckrve sv. Kvirina, u kojoj je danas postavljen muzej sakralne umjetnosti, otvorena je izložba pod nazivom „Zavjetni darovi s pomorskom tematikom u Kotorskoj biskupiji“ na kojoj je bilo izloženo 411 srebrnih zavjetnih pločica iz vremena baroka, što predstavlja dio velike zbirke od oko 2.500 pločica koje se čuvaju u svetištu Gospe od Škrpjela nasuprot

Perasta i u crkvama na Prčanju, u Stolivu, Dobroti, Kotoru, Mulu te na otoku Gospe od Milosti kraj Tivta. Autori su posvetili izložbu „pomorcima kotorske i krčke ratne galije koji su sudjelovali u sastavu mletačke flote u bitci pod Lepantom“. Ova izložba je treća u nizu izložbi s identičnom tematikom koje su u suradnji Pomorskoga muzeja u Kotoru i Kotorske biskupije organizirane u Veneciji i Sevilji, uz pomoć i uz potporu veleposlanika Crne Gore dr. Antona Sbutege. Izložba u Krku plod je suradnje Pomorskoga muzeja i Centra za kulturu grada Krka uz pokroviteljstvo Ministarstva kulture Crne Gore i Hrvatske, Kotorske i Krčke biskupije, grada Krka, galerije Decumanus te Hrvatske turističke zajednice i Turističke zajednice grada Krka.

Prigodom otvorenja izložbe koju su pjesmom oplemenile klapa Kaštadi i klapa Hrvatske ratne mornarice „Sv. Juraj“, koja je posebno za ovu prigodu došla iz Dubrovnika, na otvorenju su govorili: Maja Parentić - ravnateljica Centra za kulturu grada Krka, Mileva Pejaković Vujošević - direktorica Pomorskoga muzeja Crne Gore u Kotoru, don Anton Belan - generalni vikar Kotorske biskupije, Piero Pazzi - kustos izložbe i Darijo Vasilčić - krčki gradonačelnik koji je otvorio izložbu.

U obraćanju prisutnima Maja Parentić je, uz ostalo, istaknula: „Iznimna mi je čast i zadovoljstvo biti u ovome trenutku sa svima vama u crkvi sv. Kvirina, crkvi zaštitnika Krčke biskupije i grada Krka. S obzirom na moje podrijetlo, često sam u sjećanje prizivala jednu poslovicu koja me znala voditi, a što sam bila starija sve sam više uviđala njezinu istinitost. Ona glasi: *Ako ne viruješ u Boga, pojdi na more, virovat ćeš!* Zaista vjerujem da

ta poslovice puno govori te da se ova večer, kao i cjelokupna manifestacija, mogu predstaviti baš tim riječima. Prije sedam godina grad Krk predstavljao je Hrvatsku u Lepantu na proslavi obilježavanja godišnjice Lepantske bitke, a

ono što se otad zasigurno nije promijenilo jest činjenica da ovdje nije riječ tek o slavlju pobjede, već o davanju zahvalnosti i prisjećanju na sve one koji su stradali u tome povijesno relevantnom okršaju i koji su time obilježili Mediteran, naše

Klapa Hrvatske ratne mornarice Sv. Juraj na otvaranju izložbe

Govornici na otvaranju izložbe

Dio postava izložbe

gradove, naše živote, kako one naših predaka tako zasigurno i budućih pokoljenja. Krenuvši u realizaciju manifestacije *Štorija o galiji Cristo Ressussitato* grad Krk došao je u pravome smislu riječi do obilježavanja slavne obljetnice i to povezivanjem s ostalim sredinama mediteranskoga kruga, stoga mi je iznimna čast drugi put zaredom ugostiti grad Kotor čija je galija *Sv. Tripun*, poput naše, sudjelovala u Lepantskoj bitci, ali trebam zahvaliti i na potporama - ponajprije predsjedniku države Crne Gore Filipu Vujanoviću čije nas riječi u pismu potpore obvezuju da i nadalje priređu-

jemo ovakve i slične događaje, zatim Ministarstvu kulture Crne Gore i Ministarstvu kulture Republike Hrvatske koji iz godine u godinu podržavaju naše projekte, a zatim Krčkoj i Kotorskoj biskupiji koje također čine značajnu kariku u organizaciji ovogodišnjega programa.”

„Isplovili smo iz staroga grada Kotora i doplovili do vašega lijepoga i pitomoga grada”, rekla je Mileva Pejaković Vujošević, „sa željom da pokažemo tek dio neprocjenjive kulturne baštine prostora Boke kotorske u povodu 442. godišnjice Lepantske bitke u kojoj je uz vašu galiju *Cristo Ressussita-*

to sudjelovala i galija *Sv. Tripun* iz našeg Kotora. Zajedno s Kotorskom biskupijom i Pierom Pazzijem, stručnjakom za mletačko zlatarstvo, realizirali smo izložbu *Ex-voto – zavjetni darovi bokeljskih pomoraca*, a zahvaljujući ravnateljici krčkoga Centra za kulturu Maji Parentić i njezinim suradnicima ta je izložba svoje mjesto pronašla u povijesnom zdanju cke sv. Kvirina. Izložba uključuje 411 zavjetnih pločica (ex-voto), koje su tematski uglavnom vezane uz brodove i Bogorodicu. Na njima su iskazane emocije i poruke o životnim nedaćama pomoraca prisutnim u dubinama njihove duše, kao i dubinama mora. Autori tih zavjetnih pločica svojim porukama oplemenjivali su svoj život, odnos prema Bogu, svijetu i vremenu u kojemu su živjeli. Te srebrne pločice čine jedinstvenu i unikatnu cjelinu u europskom kontekstu budući da se ni na jednome drugome mjestu ne nalazi tako veliki broj primjeraka ovakvih reljefa u srebru kao u crkvama Boke kotorske. Ova izložba svjedok je naših mediteranskih veza kako kroz kulturnu nit, tako i kroz povijesnu i geografsku sferu, s uvjerenjem da će ona dati puni doprinos unapređenju odnosa gradova Kotora i Krka. Vjerujem da ćemo i nadalje zajednički realizirati mnogobrojne kulturne i druge projekte na zadovoljstvo svih jer na to nas obvezuju dragocjene i dugotrajne morske veze kroz snažan socijalno-kulturni i etnološki identitet.”

„U prigodi kulturne suradnje Kotora i Krka”, navodi Piero Pazzi, „postavljena je ova iznimno vrijedna izložba. Zavjetne pločice koje čine postav u crkvi sv. Kvirina uglavnom su iz crkve Rođenja Bogorodice na Prčanju i svetišta Gospe od Škrpjela, te crkve imena Marijina iz Stoliva i crkve Sv.

Galeon Argo Fedel, kap. Marko Martinović 1700.g

Mateja u Dobroti. Znamo da je svetište Gospe od Škrpjela jedno od većih Bogorodičinih svetišta na području povijesne Dalmacije, danas Crne Gore. Svaka od izloženih pločica nije tek umjetničko djelo, već i molitva pojedinoga mornara koji je svoje zavjete odlučio materijalizirati baš na taj specifičan način. Ono što je utisnuto na te zavjetne pločice može se najbolje osjetiti u samoj Boki koja je njihov dom, međutim, one nam ipak otkrivaju povijest pomorstva koja je zajednička čitavome Mediteranu i svim onim zemljama koje izlaze na more. Posebnost ove važne zbirke jest u tome što je

ovdje riječ o najvećoj umjetničkoj zbirci zavjetnih pločica iz vremena baroka ne samo u Europi, već i u svijetu jer mnoge su u vrijeme Napoleonskih ratova, kada su ih imale i druge crkve, osobito na prostorima Mediterana, pretopljene i upotrebljavane u druge svrhe; stoga je ono što možemo otkriti u Boki kotorskoj doista nešto jedinstveno.”

„Najprije, veliko mi je zadovoljstvo”, ističe Darijo Vasilović, „ovdje u romaničkom zdanju crkve sv. Kvirina ugostiti Pomorski muzej Crne Gore iz Kotora i Kotorsku biskupiju te, naravno, vrijednu zbirku zavjetnih pločica koja nam je

ovdje predstavljena. Riječ je o umjetničkom i kulturnom događaju najvišeg ranga jer samo je nekoliko europskih gradova imalo priliku ugostiti ovaj jedinstveni postav, a Krk je prvi u našim (nacionalnim) okvirima zahvaljujući najviše prijateljima s kojima smo i do sad uspješno surađivali. Veliko je zadovoljstvo da upravo ova značajna tematska zbirka predstavlja temelj za obilježavanje 442. godišnjice Lepantske bitke i organizaciju *Štorije o galiji Cristo Ressussitato* koja se kao manifestacija već šestu godinu zaredom uspješno održava na području grada Krka.”

Korveta Sv. Petar, kap. Ivan Balović 1716.g

Nakon ceremonije otvorenja Krčani i Kotorani međusobno su razmijenili prigodne darove, a druženje je tijekom Galijotske večeri uz koncerte klape „Zvonimir“ iz Baške i klape Hrvatske ratne mornarice „Sv. Juraj“ nastavljeno među antičkim zidinama Koktel bara Volsonis.

Za ovu prigodu na Krk su došli Bokelji iz Rijeke, Istre i Zagreba, kao i prof. Ljubomir Radić iz Hrvatskoga pomorskog muzeja u Splitu, Hrvatsko građansko društvo iz Kotora predstavljao je Ivica Šubert iz Rijeke, a Hrvatsku bratovštinu Bokeljske mornarice 809 Zagreb predstavljali su: mr. sc. Maja Tabak Slošić, dipl. ing. arh. Sanda Zenko i prof. Željko

Brguljan te odvjetnik Suppiej iz Venecije. Na otvorenju izložbe pročitana je i čestitka predsjednika države Crne Gore Filipa Vujanovića. U ime Krčke biskupije bili su prisutni župnik katedrale don Anton Valković te prepozit stolnoga kaptola dr. Franjo Velčić koji je 7. listopada 2013. predvodio u krčkoj katedrali koncelebriranu svetu misu za poginule u Bitci pod Lepantom. Izložbu prati i vrlo dobar katalog koji je napisao jedan od vodećih stručnjaka za mletačko zlatarstvo Piero Pazzi.

Obilazeći otok Krk i njegove kulturne znamenitosti, Bokelji su se susreli osim s krčkim gradonačelnikom i s načelnikom općine Dobrinj Nevenom Komadinom te posjetili Etno-

grafski muzej i zbirku sakralne umjetnosti u Dobrinju. Otok Krk jedno je od središta hrvatske glagoljice i hrvatskoga jezika u liturgiji te s njega potječu poznati glagoljski epigrafski spomenici iz XI. stoljeća poput Bašćanske ploče, Krčkoga natpisa i Dragoslavove darovnice iz 1100. godine koja je sačuvana u prijepisu iz XVI. stoljeća. Krčki biskup Albert Dujmić Kotoranin bio je veliki zagovaratelj glagoljice, a za nju se osobito zauzimao na koncilu u Tridentu (XVI. stoljeće).

Otok Krk je uz Cres najveći otok na istočnoj obali Jadana i danas ima oko 19.000 tisuća stanovnika. Na njemu se nalazi zračna luka za grad Rijeku.

Dvije poznate bitke, jedna u XVI. st., a druga u XVII. st, jedna na moru - Lepant, a druga na kopnu - Beč, na jednoj strani križ, a na drugoj polumjesec, bile su presudne u očuvanju ondašnje pretežno kršćanske fizionomije Europe. Budući da su naša dva grada od postanka pa do danas svoju sudbinu bez mogućnosti izbora vezali uz more, autori su posvetili ovu izložbu hrabrim pomorcima i ratnicima krčke i kotorske ratne galijske, sudionicima Lepantske bitke, koja je bila toliko značajna za područje Mediterana da se u Mletačkim izvorima često i ne piše godina toga sudbonosnog događaja. Umjesto nje upotrebljava se sintagma anno magnae navalis victoriae - godina velike pomorske pobjede ili post magnam navalem victoriam - nakon velike pomorske pobjede. U osvit zore odnosno nakon izlaska sunca 7. listopada 1571. godine više od 150.000 ljudi ukrcanih na više od 500 brodova pošlo je u susret vlastitoj sudbini. Jedna trećina nije vidjela zalazak toga sunca.

Krčka i kotorska ratna galija te njihove posade sudjelovale su u toj bitci, u sastavu Svete lige i mletačke flote, kao pripadnici istog naroda, vjere i države.

Ova izložba večeras posvećena je u spomen njima, a događa se gotovo uoči 442. godišnjice tog događaja. Non vivere sed navigare necesse est! Nije nužno živjeti, ali je nužno ploviti. Istinitost ove Plutarhove sentence potvrđuju i primjerci srebrnih zavjetnih pločica bokeljskih

pomoraca koje vam večeras predstavljamo kao jednu priču u kojoj su glavni akteri: čovjek, more i Bogorodica. Bogorodica je posrednica svih milosti i Stella maris - zvijezda mora. Njoj u zahvalu don Huan od Austrije, vrhovni komandant kršćanske flote, iskrcavši se nakon bitke u Napulju, položio je na oltar svoju sablju, a mletački Senat dao je izraditi sliku Lepantske bitke i na njoj ispisao riječi zahvale: Non virtus, non arma, non duces sed Maria Rosarii victores nos fecit - Niti hrabrost, niti oružje, niti vojskovođe, već Marija od Krunice učinila nas je pobjednicima.

Svaka od srebrnih pločica predstavlja jednu sudbinu, jedan usud koji je uz molitvu postao milost, a sve su milosti jedna velika obveza. Bokeljski mornari upisivali su te obveze zahvale u srebrne pločice i poklanjali Onoj uz čiji su zagovor milost primili. Danas je u Kotorskoj biskupiji sačuvano oko 2.500 takvih zahvala, to je najveća zbirka ex voto srebrnih pločica pomorskoga sadržaja na svijetu. Do 1862. godine bilo ih je 4.500, tada je na štetu povijesti bilo pretopljeno 2.000 takvih srebrnih zavjeta od kojih je napravljeno šest velikih srebrnih svijetnjaka (koji teže 30 kilograma) za Bogorodičinu crkvu na Prčanju. Zavjet je ipak opstao, samo je primio drugu formu.

Osim memorije koja nas povezuje s Lepantom i koju vaš grad u ovome tjednu komemorira, i zbog koje smo danas svi zajedno ovdje, ja bih želio podsjetiti poštova-

ne građane Krka na jednoga značajnog biskupa Alberta Dujmića, za kojega je papa Pio IV. rekao da u Crkvi ne postoji stolac kojeg on ne bi bio dostojan. To je potvrdio i hrvatski renesansni pjesnik Splićanin Jerolim Kavanjanin stihovima:

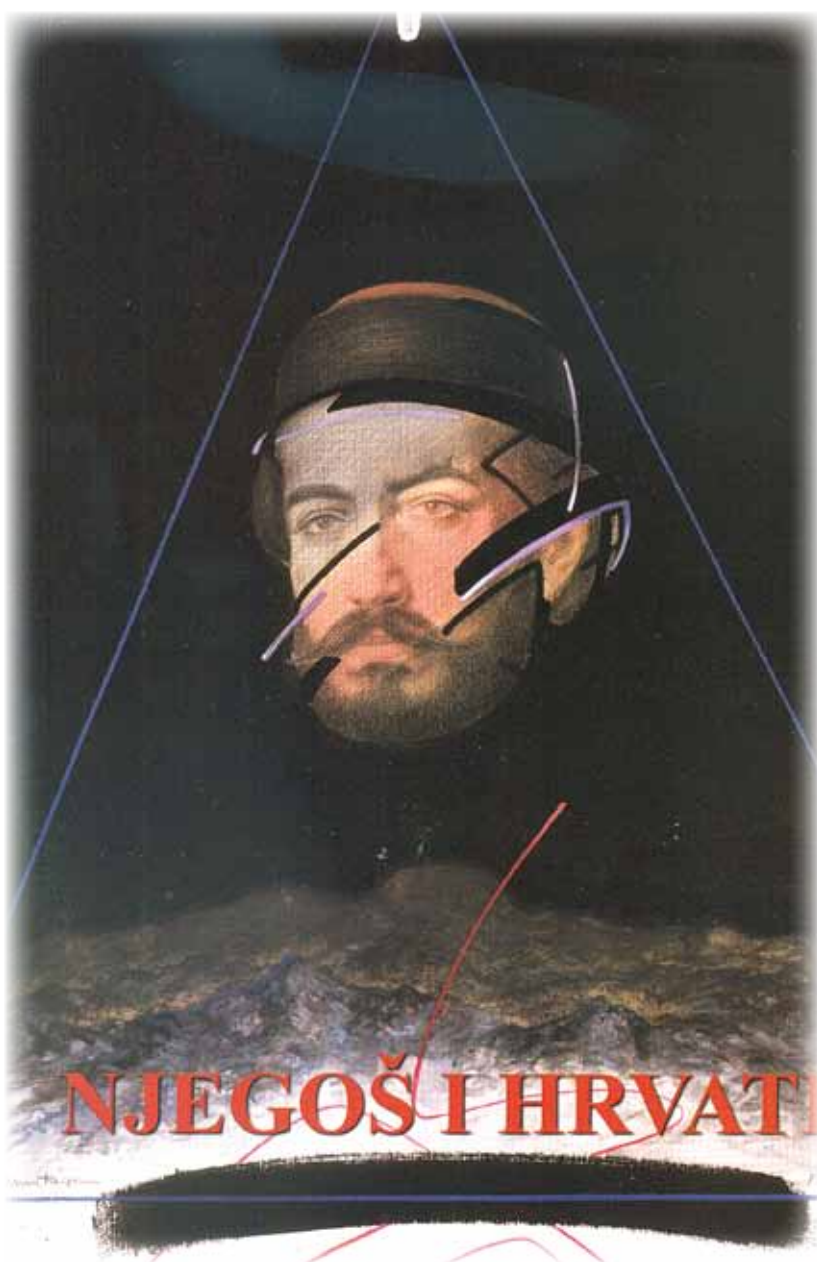
Di 'e Kotoraš Albert Dujmi Veljski biskup pun znanosti, ki tač može i tač umi, da ga Pio zvani dosti, hvali i kliče da dostoi sve što u crkvi svetoj stoi.

Dujmić je bio krčki biskup od 1550. do 1564. godine. Rođen je u Kotoru oko 1515. godine. Njegovim nastojanjem Kotoranin Tiburcije Buća bio je imenovan u drugoj polovici XVI. stoljeća prvim ispovjednikom za hrvatski jezik u rimskoj bazilici svetoga Petra. Izneseno dovoljno govori o opravdanosti ove izložbe nakon Venecije i Sevilje ovdje na Krku. Stoga u ime Kotorske biskupije hvala svima onima koji su na bilo koji način pridonijeli u realizaciji ove izložbe. U prvome redu Pomorskome muzeju iz Kotora, Centru za kulturu grada Krka, Krčkoj biskupiji te gradu Krku. Priča s ex-voto pločica neka nas podsjeti da je čovjek metafizička stvarnost Homo orans, biće koje moli i koje je usmjereno onkraj životnoga vela. Umjetnička vrijednost izloženih zavjeta neka nas oplemeni ljepotom u kojoj se nazire ishodište one vječne i neprolazne. Hvala na pažnji i strpljenju!

don Anton Belan

*U POVODU JUBILEJA 200 GODINA OD ROĐENJA
PETRA II. PETROVIĆA NJEGOŠA PROMOVIRANA KNJIGA U
GALERIJI SOLIDARNOSTI U KOTORU*

„NJEGOŠ I HRVATI“

U godini velikog jubileja - 200 godina od rođenja Petra II. Petrovića Njegoša, genijalnoga pjesnika, mudroga vladara i vrhovnoga duhovnog poglavara, u Crnoj Gori i svijetu održane su mnogobrojne prigodne manifestacije njemu u čast: od znanstvenoga skupa na Sorbonni do naših Don Brankovih dana muzike i veličanstvene izložbe Mihaila Jovićevića u Bogorodičinom hramu na Prčanju.

Priredio:
Tripo Schubert

Knjigu „**Njegoš i Hrvati**“ zajednički su izdale: Nacionalna zajednica Crnogoraca Hrvatske, Centralna narodna biblioteka Crne Gore „Đurđe Crnojević“, Matica crnogorska i Skaner studio. Urednici su akademik prof. dr. Radoslav Rotković i prof. Jelenka Đurović. Knjiga je tiskana u Skaner studiju u Zagrebu 2011., a u njezinu izdavanju pomogao je Savjet za nacionalne manjine.

Svoj doprinos jubileju dali su i Matica crnogorska - ogranak Kotor, JU Muzeji Kotor i Hrvatsko građansko društvo Crne Gore Kotor, organizirajući promociju knjige „Njegoš i Hrvati“ u Galeriji solidarnosti u Starome gradu. Prisutnima je, kao domaćin, dobrodošlicu poželio direktor JU Muzeji Kotor, Andro Radulović.

Pozdravljajući prisutne Mirko Vičević podsjetio je na dugogodišnju suradnju s Maticom crnogorskom i Nacionalnom zajednicom Crnogoraca Hrvatske koja je izdavač ove iznimne knjige. O knjizi su govorili: mr. Marija Mihaliček, povjesničarka umjetnosti i mr. Vesna Vičević, predsjednica Matice crnogorskom – ogranak Kotor, a odlomke iz dokumenata čitao je Petar Pejaković, redatelj.

Knjiga „**Njegoš i Hrvati**“ predstavljena je hrvatskoj javnosti u muzeju „Mimara“ u Zagrebu, u sklopu značajnog projekta **Omaž Njegošu - likovna i književna djela realizirana u povodu 200 godina rođenja Petra II. Petrovića Njegoša (1813. - 1851.)**, zajedno s najnovijim likovnim i književnim opusom poznatoga umjetnika Dimitrija Popovića koji je posvećen pjesniku i vladaru Crne Gore: skulpturom *U slavu Njegoševе misli*, izložbom i monografi-

Predsjednik Vičević pozdravlja prisutne

jom *Misterij Luče Mikrokozma* i pripovijetkom *Luča Njegoševе noći*.

Govoreći o knjizi, Marija Mihaliček osvrnula se na dio knjige u kojem su zastupljeni hrvatski autori.

„Jedan od prvih Hrvata koje je Njegoš upoznao bio je austrijski oficir **Fridrih Orešković**, akter pregovora oko razgraničenja austrijske i crnogorske teritorije, 1838. Iz tog vremena potiču prvi likovni prikazi Crne Gore. Njihov autor je hrvatski grof Teodor Karačaj, visoki austrijski oficir i zapovjednik kotorske tvrđave, a uz to i slikar-amater. Najupečatljivije su slike dva historijska događaja: jednog od mnogih krvavih sukoba u graničnom području - napad Crnogoraca na vojnu austrijsku formaciju tzv. lovaca na Paštrovskoj planini, u vrijeme obilježavanja granice između Austrije i Crne Gore, 1838. i ilustracija dolaska saksonskog kralja Fridriha Augusta na Cetinje. Historičar umjetnosti **Cvito Fisković**, koji je pronašao album sa sto akvarelisanih crteža Teodora Karačaja, zastupljen je u knjizi sa interesantnim tekstom o Nje-

gošu i Crnoj Gori u prvoj polovini XIX. stoljeća.

Ferdo Šišić (1869. - 1940.), jedan od najistaknutijih hrvatskih historičara XX. stoljeća, objelodanio je pismo Njegoševog podsekretara Filipa Vukovića upućeno sa Cetinja 1848. hrvatskom političaru i saradniku bana Jelačića, Metelu Ožegoviću, u kojemu se nudi vojna pomoć Hrvatima.

Političar i publicist **Imbro Ignjatijević Tkalc** jedan je od najobrazovanijih Hrvata svoga vremena, profesor slavistike na Hajdelberg univerzitetu koji se smatra zaslužnim za razvoj hrvatske memoarske literature. Tkalc ispisuje možda najprisnije i najprijateljskije stranice o Njegošu. Iz svake riječi njegovog dnevnickog zapisa iskri iskreno oduševljenje za *pjesnika Gorskog vijenca*, koga je kao mladić (23 god.) upoznao u Beču 1847. preko zajednickog prijatelja Vuka Karadžića. Njegoš prihvata ovog mladog čovjeka *kao sebi ravna*.

Pismo Njegoševog savremenika **Stjepana Pejakovića**, političara i zastupnika u Hrvatskome saboru, Ljudevitu Gaju govori o susretu sa Nje-

Vesna Vičević i Marija Mihaliček

gošem u Beču 1847. Opisuje Njegoša kao pobornika Ilirskog preporoda i ističe potrebu da se na Cetinju šalje *Danica ilirska*.

Uz mnoge arhivske izvore od posebnog značaja za temu Njegoš i Hrvati je Hronika splitske gimnazije i pisanje onovremene štampe. Prvi izvor *Kronika splitske gimnazije od ljeta gospodnjeg 1817/18 do 1866/67*, u nizu izvještaja o Crnoj Gori, pomno bilježi nekoliko Njegoševih posjeta Splitu, na proputovanju za Beč i Trst, protokolarnu susrete sa predstavnicima zvanične vlasti koji su uvijek uključivali doček sa nastupom vojne glazbe na splitskoj rivi, zatim poznanstva sa dalmatinskim intelektualcima (muzealcem, konzervatorom i putopiscem Frančeskom Cararom i profesorom Jakobom Čudinom). Hronika bilježi i Njegoševo interesovanje za kulturno-istorijske znamenitosti, razgledanje Deoklecijanove palate čiji su se dijelovi baš u to vrijeme bili restaurirali.

Iz pera **Marina Franičevića**, hrvatskog pjesnika i povjesni-

čara, je odlomak o Njegošu iz Kritika jug. književnosti, prve objavljene knjige poslije Drugog svj. rata, konačno tu je nekoliko misli o Njegošu bar da hrvatske književnosti Miroslava Krleže“, uz ostalo je istaknula Mihaliček.

„Njegoš je bio tema brojnih pisaca, istoričara, slikara, vajara, kompozitora, tema mnogih umnih ljudi koji su bili inspirisani njegovim djelom i umom za svoje umjetničke kreacije ili za stručne interpretacije njegove veličine“, napomenula je Vesna Vičević na početku svoga izlaganja.

Podsjetila je prisutne na razmišljanje Stojana Cerovića o Njegoševoj pjesmi „Ljetnje kupanje na Prčanju“ napisane „u vrijeme trijumfa njegovoga genija 1844.“, za koju autor kaže: „Nezaboravna je slika. Još nije svanulo. Iako je ljetu taj trenutak je hladan... Njegoš stoji na stijeni, na obali mora u Prčanju, gleda bokeljske litice, tamne i prijeteeće dok ih ne obasja sunce. Čeka da ga ogriju prvi zraci pa da se okupa. Boka u to doba još spava. Sve spava... mistično je

odvajanje noći od dana... Kao da je zadržao dah na toj stijeni sa koje osluškuje univerzum i polaže u njega svoju samoću kao molitvu. I na samrti se zahvaljuje Bogu, skoro kao sjećanje na Prčanj, ‘što si me na brijegu jednoga tvoga svijeta udostojio izvesti i zrakah divnoga sunca blagovolio napojiti’. Za njega je brijeg granica svijeta sa koje pokušava da pronikne tamu. I Testament je pisan u Prčanju....

...Njegoš je Crna Gora. Tako nešto je nezamislivo sa nekim drugim pjesnikom ili sa drugom državom: oni stvaraju jedno drugo. Kad shvatite nešto duboko o jednom, shvatili ste istinu i o drugom: u njegovoj samoći i njegovim snovima njena je istorija, njeni ratovi, njene pogibije i njeni trijumfi. Iz svih sudara Njegoš uvijek izlazi na teži izlaz ...ljući nego što je bio. Tako dok ne bude smrvljen. Ali kada dođe dan poraza, svojim gordim otporom bića koje je sebe izvajalo u takvoga čovjeka da će smrt i sama ponizno prići, žaleći što mora da pogubi boljega od sebe...”

Ovo je jedan djelić mnogo-brojnih bavljenja Njegošem, dio tumačenja, razmatranja, pokušaja pronicanja u smisao njegove riječi, nedokučivoga genija njegova uma...

„Knjiga ‘Njegoš i Hrvati’ djelić je pak jedne druge dimenzije Njegoševe, njegovog odnosa sa Hrvatima, njegove ljubavi prema svim Južnim Slovenima, želje da budu slobodni, da sarađuju i žive ujedinjeni kao braća... Ta želja i taj ideal kojemu je bio svim svojim bićem predan, i na čemu je izgarao, ideal koji je, posmatran u kontekstu tadašnjih društvenih okolnosti i neslobode u kojoj je dio Slovena živio, bio je pozitivan, napredan, human“, rekla je uz ostalo Vičević.

Mladi umjetnik

Meštrovićevo doba

Najljepše hrvatske trgove krasi monumentalne skulpture kipara planetarne slave Ivana Meštrovića, čije je djelo utkano u povijesni krvotok našega naroda, ali i vizure uglednih inozemnih metropola poput Chicaga

Piše:

Vesna Kukavica /Matica/

Ovoga ljeta u znakovitoj tišini u Hrvatskoj obilježila se 130. obljetni-

ca rođenja kipara, arhitekta i pisca planetarne slave Ivana Meštrovića (Vrpolje kraj Slavonskoga Broda, 15. kolovoza 1883. - South Bend, Indiana, SAD, 16. siječnja 1962.). Hrvatskome narodu i domovini

taj velikan naše kulture, koji je zrele godine proveo u Americi, nesebično je darovao još 1952. godine vrijednu imovinu s više od četiri stotine umjetnina iz svoga bogatog opusa koji sadrži oko 3.000 skulptura

Na dan rođenja Meštrovića i svjetski Google je svojom početnom stranicom obilježio veliki jubilej

od kojih je većina smještena i trajno dostupna publici u autentičnim prostorima - *Atelje-ru Meštrović* u Zagrebu i *Galeriji Ivana Meštrovića* u Splitu. Meštrovićeva darovnica našem narodu, kao što je poznato, obuhvatila je i obiteljsku kuću i atelijer u Zagrebu (kasnije adaptiranu u izložbeni prostor *Atelijer Meštrović*), zatim obiteljsku vilu s atelijerima u Splitu (kasnije prenamijenjenu u izložbeni prostor *Galerija Ivana Meštrovića*), kao i sakralno-umjetnički kompleks *Kaštelet-Crikvine* u Splitu te grobnicu obitelji Ivana Meštrovića - crkvu *Presvetog Otkupitelja* pokraj Otavica.

U uglednim svjetskim muzejima

Meštrovićeva djela, stvarana u Hrvatskoj, Austriji, Srbiji, Crnoj Gori, Švicarskoj, Italiji, Engleskoj, Francuskoj i Sjedinjenim Američkim Državama krase ugledne svjetske muzeje i galerije, kao i privatne zbirke, dosežući na tržištu umjetnina vrtoглаve svote. Izlagana su diljem svijeta na stotinama

izložbi, a umjetnik je za života nizao mnoštvo nagrada i priznanja još od 1911., osvojivši Prvu nagradu za kiparstvo na Svjetskoj izložbi umjetnosti u Rimu.

Građani su u domovini prigodom te okrugle obljetnice na javnoj televiziji u nepopularnom terminu na prvome programu HRT-a mogli tek gledati biografski film *Meštrović* o tome najpoznatijem hrvatskom umjetniku istaknutoga televizijskog redatelja i scenarista Danka Volarića. Riječ je o ekraniziranoj legendarnoj životnoj priči o pastiru iz Otavice pokraj Drniša, koji nakon studija kiparstva u Beču od 1901. do 1904. stječe svjetsku slavu kao umjetnik i sveučilišni profesor, poznanstva s najmoćnijim i najutjecajnijim ljudima svoga vremena, ali i golemo bogatstvo. Posljednje godine života samozatajno provodi kao profesor na sveučilištu Notre Dame, kamo je stigao na poziv o. Theodora Hesburgha, utjecajnoga katoličkog svećenika u Americi. Za kratko vrijeme to sveučilište Meštroviću odaje priznanje,

dodijelivši mu (1955.) titulu počasnoga doktora *Doctor of Fine Arts degree*. Tijekom dvogodišnjega rada na filmu redatelj Danko Volarić u Beču, Beogradu, Veneciji, Parizu i SAD-u otkriva mnogobrojne do sada nepoznate fotografije i neobjavljivanu audiovizualnu građu. U filmu su intervjuirani i Meštrovićevi američki studenti, koji kao posljednji živući svjedoci iznose svoja sjećanja na velikog majstora. Film je premijerno prikazan prije četiri godine.

Sudionik političkih događaja

Uz relativni domovinski muk o zvijezdi bečke secesije i najistaknutijem predstavniku moderne hrvatske skulpture, geniju Ivanu Meštroviću, na dnevnoj razini smo paralelno ovoga ljeta medijski bili bombardirani pričom o njegovu slavnome španjolskom suvremeniku Pablu Picassu (1881. – 1973.), čiju je izložbu u Klovličevim dvorima iz *Musee National Picasso* u Parizu u Zagrebu vidjelo više od

Zdenac života ispred zagrebačkog HNK

100.000 posjetitelja od ožujka do srpnja 2013. Ta činjenica govori sama za sebe, u nadi kako će budući hrvatski povjesničari umjetnosti i galeristi biti kreativno spremniji, poslovniji i okretniji u marketinškoj prezentaciji djela Ivana

Meštrovića, trajno utkanog u umjetnički i povijesni krvotok hrvatskoga naroda.

Meštrović je aktivno sudjelovao i u kreiranju političkih događaja svoga doba još od Balkanskih ratova, nesporno pridonijevši u međunarodnoj

zajednici postupnom rješenju hrvatskog pitanja kako u okvirima propale prve i druge Jugoslavije – tako i u stvaranju pretpostavki za osnivanje buduće neovisne moderne Republike Hrvatske pod kraj svoga plodnog života. Ako mu naci-

Grgur Ninski u Splitu

Spomenik američkim indijancima u Chicagu

onalna povijest može predbaciti zablude iz prve polovice 20. stoljeća, koje se mogu interpretirati aktivnostima ondašnjih utjecajnih hrvatskih intelektualaca s kojima je djelovao u Jugoslavenskom odboru s londonskom i rimskom adresom poput Supila i Trumbića u znak otpora bečkoj kruni, druga polovica 20. stoljeća donosi u Meštrovića potpuni obrat radi razočaranja u jugoslavensku ideju, osobito obezvrijeđenu komunizmom, čija će ideološka zastranjenja usredotočiti velikoga kipara od pedesetih na potpunu afirmaciju hrvatstva u američkim krugovima. U prilog tome ide i činjenica da je upravo Meštrovićev sin Mate šezdesetih postao aktivan u našoj političkoj emigraciji pod okriljem Hrvatske akademije Amerike, nakon čega se sedamdesetih priključuje netom osnovanome Hrvatskome narodnom vijeću, u

čijem je sastavu dao značajan obol uspostavi suvremene Republike Hrvatske devedesetih.

Povjesničari umjetnosti iz domovine i inozemstva poput Irene Kraševac iz Zagreba ili pak Ante Glibote iz Pariza propituju u svojim javnim istupima koliko smo Meštrovića, autora fascinantnih skulptura s tematikom nacionalne povijesti, ugradili u *brend* mlade hrvatske države? Upozoravaju u medijskim istupima na pogreške u prezentaciji koje treba ispravljati, poput namjernih krivotvorina u novijim anglo-američkim publikacijama u kojima čitamo podatak da je Meštrović „američki kipar jugoslavenskog podrijetla“. Nakon europskih uspjeha, Amerika je Meštroviću odala priznanje nizom izložbi u poznatim galerijama te narudžbom skulpture *Indijanci* (1928.) za Chicago, ponudivši mu nakon 1947. azil i držav-

ljanstvo. Među spisima i knjigama Ivana Meštrovića osobite su zanimljivosti *Uspomene na političke ljude i događaje* (1961.).

Još nešto nedostaje

Meštrovićevim djelom bavili su se najpriznatiji hrvatski povjesničari umjetnosti kao što su Grgo Gamulin, Duško Kečkemet, čije nedavno golemo divot izdanje o Meštroviću plijeni pozornost, zatim Željko Grum, Božidar Gagro, Tonko Maroević, Ante Glibota, Zvonko Maković, Vera Horvat Pintarić, Irena Kraševac te u novije vrijeme Dalibor Prančević. Unatoč interesu struke, ostaje gorak dojam da još nešto nedostaje i da ima još izazova u prezentaciji Meštrovićeva likovnoga genija u svjetskom kontekstu. Većina spomenutih povjesničara umjetnosti slaže se kako su osobite ljepo-

Mila Gojsalić iznad kanjona Cetine

te Meštrovićeva djela kao što su *Domagojevi strijelci*; prizori iz *Kristova života*; portreti *Moja majka*, *Autoportret*; *Psiha*, kao i monumentalni *Zdenac života* koji krase najljepši trg u središtu Zagreba. Vedu te naših tisućljetnih urbanih središta diče se spomenicima *Marku Maruliću* i *Grguru Ninskom* (Split) te *Josipu J. Strossmayeru* (Zagreb)... Prepoznatljiva je vizura Chicaga u kojoj dominiraju *Indijanci*, kao i spomenik *Neznanom junaku* u Beogradu u susjednoj državi Srbiji. Od arhitektonskih rješenja divimo se Njegoševu mauzoleju na Lovčenu, a u domovini mauzoleju obitelji Račić u Cavtatu te monumentalnome zagrebačkome Domu likovnih umjetnosti.

Njegošev mauzolej

Bogatstvo različitosti i zajedništva

U četvrtak, 17. listopada, u Velikoj dvorani Centra za kulturu Tivat, održana je Bajramska svečanost u povodu Kurban-bajrama, u organizaciji NVO-a „Galaxy“. Ova svečanost organizirana je pod pokroviteljstvom Fonda za zaštitu i ostvarivanje ljudskih i manjinskih prava Crne Gore kao dio projekta „Bošnjaci i Muslimani kao dio budućnosti Tivta“. „I ova puna dvorana dokaz je da smo na dobrom putu. Na dobrom putu i lokalno i na državnom nivou. Odbacujemo sve isključivosti koje mogu biti prepreka toleranciji, povjerenju, ravnopravnosti i zajedništvu u ime vječnog trajanja naše domovine Crne Gore, njenog multietničkog i multi-konfesionalnog sklada. Nadamo se da će nam svako dobro koje smo činili i koje ćemo činiti biti uzvraćeno. U različitim bogomoljama mi se ovdje jednom Bogu molimo“, rekao je Erfat Mulić, direktor NVO-a „Galaxy“. U prigodnom programu sudjelovali su: KUD „Vrelo Ibra“ iz Rožaja, zbor ilahija i kasida „En-Nahl“ – iz Zenice i Esad Merulić, poznati izvođač sevdaha, uz pratnju „Fa-Banda“. Svečanosti je nazočio i predsjednik HNV-a Zvonimir Deković. Hrvatsko nacionalno vijeće čestitalo je na svojim službenim stranicama i mailom na adrese resornog Ministarstva za ljudska i manjinska prava, Fonda za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava i Centra za očuvanje i razvoj kulture manjina Crne Gore blagdan Kurban-bajram svim pripadnicima islamske vjere.

Sa bajramske svečanosti u Tivtu

Dopunska nastava na engleskome jeziku

Uz potporu HGI-ja i uz vodstvo profesorice Milene Pilastro Kovačić, 5. listopada nastavila je s radom Dopunska škola engleskoga jezika u Kotoru. Školu je za 2013./2014. godinu upisalo ukupno 30 polaznika, a nastava se održava u uredu HGI-ja u Kotoru. Termini održavanja nastave su subotom, i to prema sljedećem rasporedu:

- za učenike 1. i 2. razreda osnovne škole u 9:00 sati
- za učenike 3., 4. i 5. razreda osnovne škole u 10:15 i
- za učenike 6., 7. i 8. razreda osnovne škole u 11:30.

Dopunska škola ima cilj besplatno pružiti potporu djeci tijekom njihova školovanja, bez obzira na nacionalnu i vjersku pripadnost polaznika.

Tijekom školske godine 2013./2014. polaznici će, uz redovitu školsku nastavu, sudjelovati i u tematskim radionicama na engleskome jeziku.

Za sljedeću školsku godinu planirano je da se dopunska nastava proširi i na Općinu Tivat, o čemu će svi zaintere-

sirani biti pravodobno obaviješteni preko Radio Duxa i na službenim web stranicama Hrvatske građanske inicijative i Hrvatskoga nacionalnog vijeća.

Delegacija Fonda za manjine u posjetu HNV-u

U petak, 27. rujna, delegacija iz Fonda za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava Crne Gore, direktor Fonda Safet Kurtagić i njegovi suradnici Denis Sutović i Valerina Dedvukaj, posjetila je prostorije Hrvatskoga nacionalnog vijeća u Donjoj Lastvi. Delegaciju je primio predsjednik Vijeća, Zvonimir Deković. Tijekom posjeta, uz informira-

nje predstavnika Fonda o aktivnostima i projektima Vijeća u prethodnom razdoblju, najviše se razgovaralo o pisanju i realizaciji zajedničkih projekata svih manjinskih zajednica, napose o onima usmjerenima na pograničnu suradnju sa susjednim zemljama kako bi se u što većoj mjeri iskoristila sredstva iz pretpripravnih fondova Unije.

Koncert klapa u Tivtu

Hrvatske klape „Stivanja” iz Trogira i muška klapa „Sveti Karlo” iz Okruga Gornjeg, održale su koncert u subotu 19. listopada u Domu „Gracija Petković” u Velikoj dvorani Centra za kulturu Tivat.

Kao gosti na koncertu su nastupili klapa „Jadran” iz Tivta i vokalna solistkinja Nada Baldić iz Kotora.

Koncert je organiziralo Hrvatsko nacionalno vijeće zajedno s tivatskim Centrom za kulturu.

Iznimno lijepi susret i druženje klape su, nakon koncerta, nastavile u Domu kulture „Josip Marković” u Donjoj Lastvi.

Dokumentarni film o Matošu u povodu 100. obljetnice smrti

A. G. Matoš

U povodu stote godišnjice smrti Antuna Gustava Matoša (1873. – 1914.), Udruga dr. Ante Starčević iz Tovarnika kao producent u suradnji s Uredom za međunarodnu suradnju TINTL pokrenuli su projekt snimanja dokumentarnoga filma o hrvatskome književniku i domoljubi koji je rođen u Tovarniku 13. lipnja 1873. godine. U mnogobrojnim razgovorima, rekonstrukcijama događaja, književnih pripovijetki i kratkih priča, stvarnih Matoševih životnih dogodovština, na poetski način će se prikazati osebujna ličnost domoljubnoga pisca koji je ostao nepresušna inspiracija mnogim književnicima i intelektualcima.

Dokumentarni film „I dok je srca, bit će i Kroacije!“ vjerno će prikazati Matoše-

vu osobnost i burno povijesno vrijeme u kojem je živio i pisao književna djela. U film će biti uključeni i poznati glumci koji će u povijesnim rekonstrukcijama odglumiti poznate ljude iz javnoga i kulturnoga života toga vremena, kao i samog A. G. Matoša.

Matoš je stvorio vrlo opsežan opus koji sadrži pjesme, novele, drame, putopise, feljtone, književne, kazališne, glazbene i likovne eseje i kritike, te političke eseje i članke. Njegove misli o Hrvatskoj, njezinim političarima i inteligenciji, o hrvatskome mentalitetu, o uzrocima hrvatske nesreće i propadanja, o odnosu Hrvatske prema Europi, kao i drugim političkim, kulturnim i društvenim pojavama, i danas su aktualne. Film će se snima-

ti u Tovarniku, Našicama, Zagrebu, Parizu, Beogradu i drugim mjestima koje je A. G. Matoš posjetio u boemskim lutanjima. Scenaristi i redatelji filma su višestruko nagrađivani filmski i televizijski redatelji Branko Ištvančić i Silvio Mirošničenko. Izvršnu produkciju potpisuje Artizana film iz Zagreba.

U stvaranje filma bit će uključena ekipa profesionalaca od snimatelja do montažera, dizajnera zvuka i skladatelja originalne glazbe, a sve u formatu vrhunske HD rezolucije i digitalne tehnologije. Dokumentarni film „I dok je srca bit će i Kroacije!“ bit će predstavljen na mnogim domaćim i inozemnim manifestacijama poput filmskih festivala, kulturnih događaja i na prezentacijama hrvatske kulture pred mnogobrojnom publikom.

Film će biti prikazan ne samo na velikom kino platnu, nego i na malim ekranima putem televizijskog emitiranja programa pred milijunskim auditorijem, a to znači da je uloga filma u ovakvoj vrsti masmedija, u suvremenome smislu, i te kako isplativa i značajna jer informira, educira i ostavlja trajan trag za buduća pokoljenja. Ovo se posebno odnosi na prezentiranje filma u DVD izdanju, koje će biti dostupno u školama, na fakultetima i svim relevantnim kulturnim institucijama u Hrvatskoj i svijetu.

Za Udrugu dr. Ante Starčević - Tovarnik
Antun Ivanković, predsjednik

Radni posjet Zagrebu

Izslanstvo predstavnika Hrvata u Crnoj Gori, u čijem su sastavu bili predsjednik Hrvatskoga nacionalnog vijeća Zvonimir Deković i predsjednica Hrvatske građanske inicijative i članica Izvršnoga odbora Vijeća Marija Vučinović, boravilo je u radnome posjetu Zagrebu, te su se tom prigo-

dom sastali s predstavnicima političkoga života iz matične države.

Dana 28. listopada u pratnji gospodina Ivana Zebe, tajnika u Državnome uredu za Hrvate izvan RH, susreli su se s mr. sc. Marinom Knezovićem, ravnateljem Hrvatske matice iselje-

nika. Prilikom sastanka dogovorena je suradnja na zajedničkim projektima. Također je bilo riječi o načinu na koji bi se sportašima iz Crne Gore omogućio dolazak i sudjelovanje na Hrvatskim svjetskim igrama u Zagrebu u srpnju iduće godine.

Istoga dana susreli su se i s Njegovom Ekscelencijom, veleposlanikom Crne Gore u RH, gospodinom Igorom Građevićem. Na sastanku s veleposlanikom najviše riječi bilo je o suradnji dviju zajednica -hrvatske u Crnoj Gori i crnogorske u Hrvatskoj. Na prijedlog veleposlanika Građevića pokrenuta je ideja o suradnji Hrvatskoga nacionalnog vijeća Crne Gore i Nacionalne zajednice i Vijeća Crnogoraca Hrvatske. Veleposlanik Građević istaknuo je ovom prilikom da mu je bilo iznimno zadovoljstvo poslušati članice ženske klape „Moderato Cantabile” iz Kotora i upoznati voditeljicu klape i vanjsku suradnicu Vijeća, Andreu Orlando, tijekom njihova gostovanja u povodu ovogodišnjih zagrebačkih „Lučindanskih susreta”. Konstatiran je sve bolji položaj Hrvata u Crnoj Gori i Crnogoraca u Hrvatskoj, posebice u Zagrebu, te su obje strane iskazale spremnost i interes da se taj trend nastavi i dalje.

Dana 29. listopada izaslanstvo iz Crne Gore, ponovno u pratnji tajnika Zebe, susrelo se s mr. sc. Dariom Krstičević, predstojnicom Državnoga ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske, koja ih je primila u pratnji gospođe Ivane Goranić, savjetnice s posebnim položajem za hrvatske manjine u Državnome uredu za Hrvate izvan RH. Glavne teme sastanka bile su: konstituiranje i broj članova Međuvladina mješovitoga odbora, funkcioniranje i financiranje medija Hrvata u Crnoj Gori i problem restitucije zemljišta. Naglašeno je da je navedeni ured, koji je Vlada RH osnovala upravo s tom svrhom da bude zadužen za problematiku pripadnika hrvatskoga naroda izvan matične države, referentno mjesto na kojem se pripadnici hrvatske manjine trebaju obraćati za pomoć i suradnju.

Saborski Odbor

U prijedpodnevnim satima toga dana gospodin Deković i gospođa Vučinović susreli su se s gospodinom Ivom Jelušićem, potpredsjednikom saborskoga Odbora za Hrvate izvan RH, i članovima Odbora iz redova svih političkih stranaka u RH. Susret je protekao u iznimno ugodnom ozračju i potrajao je čak i dulje od planiranoga. Naglasak je stavljen na problem povrata zemlje. Zaključeno je da je status hrvatske manjine u Crnoj Gori, uz sve probleme, na zadovoljavajućoj razini te da treba raditi na tome da bude sve bolji. Iskazana je želja da hrvatska zajednica bude poveznica u budućim komunikacijama te jamstvo i najbolji pokazatelj dobrih odnosa RH i Crne Gore.

Jučer je, nakon sastanka u Saboru, na radnome ručku održan još jedan

sastanak s predstojnicom Krstičević i njezinim suradnicima iz Ureda.

U poslijepodnevnim satima delegaciju Hrvata iz Crne Gore primio je mr. sc. Željko Kuprešak, veleposlanik u Ministarstvu vanjskih i europskih poslova RH, Davor Vidiš, načelnik Sektora za zemlje jugoistočne Europe u MVEP-u RH, i Damir Sabljak, desk officer za Crnu Goru. Razgovaralo se o aktualnom položaju hrvatske manjine u Crnoj Gori.

Sastanci su organizirani kako bi se i ubuduće nastavila dobra suradnja među dvjema prijateljskim državama na dobrobit hrvatske zajednice u Crnoj Gori.

Zajednički projekt Tivta i Konavala

Međunarodni projekt “Održivi razvoj turizma posebnih interesa - SUD SIT”, koji se realizira u sklopu prekogranične suradnje Crne Gore i Hrvatske preko IPA programa, predstavljen je sredinom listopada u Tivtu.

Cilj projekta koji će trajati dvije godine je poboljšanje kvalitete života jačanjem društveno-ekonomskoga razvoja u području turizma i zaštite životne sredine u pograničnom području Dubrovačko-neretvanske županije i Boke kotorske, poboljšanjem turističke ponude, posebno u predsezoni i postsezoni.

“To će se postići osmišljavanjem novih paketa aranžmana prilagođenih potrebama najvećih evropskih tržišta na polju gastronomije, aktivnosti u prirodi, aktivnog odmora, planinarenja itd. Jedna od aktivnosti projekta je i proširenje mreže biciklistič-

kih staza i biciklističke infrastrukture, čime ćemo unaprijediti postojeći bike sharing sistem u Tivtu”, rekla je tajnica za promet i komunalne poslove Općine Tivat Zorica Gverović dodavši da je uz razvoj tih grana, tzv. turizma specijalnih interesa, cilj projekta da pridonese održivome razvoju turizma, promociji zdravih stlova života i očuvanja životne sredine.

Funkcionalni vodeći partner projekta ukupne vrijednosti skoro 352.000 eura je Općina Tivat, dok je vodeći partner s hrvatske strane Udruženje hrvatskih putničkih agencija (UHPA). Partneri na projektu su Turistička organizacija Tivat, JP Komunalno Tivat, “Agroturizam” Konavle i Regionalna razvojna agencija Dubrovačko-neretvanske županije (DUNEJA).

“Turizam je krucijalno važna privredna grana za dubrovačku regiju i Boku kotorsku. S ovim projektom obogaćujemo turističku ponudu s obje strane granice, produljujemo sezonu i povećavamo prihode od turizma. Za Konavle ovo znači puno jer se mi u Hrvatskoj želimo pozicionirati kao destinacija izvrstnosti u ruralnome turizmu uz Istru i Baranju”, istaknuo je Perica Pušić, tajnik Udruge “Agroturizma” iz Konavala.

Projekt “SUD-SIT” detaljno su predstavili Ivona Petrović iz Općine, Tamara Petković iz Turističke organizacije i Tonko Lukšić iz Komunalnog poduzeća Tivat istaknuvši da on, kada je Tivat u pitanju, podrazumijeva i proširenje postojećeg bike-share sistema na prigradska i ruralna naselja, markiranje novih biciklističkih i pješačkih staza te nabavku 32 nova obična i 15 električnih bicikala za gradski bike-share sistem.

Radio Dux

Brončano odličje Dijane Sindik

Na Europskom prvenstvu u ženskom boćanju, koje je održano u Komiži na otoku Visu od 1. do 5. listopada, crnogorska reprezentativka, Tivčanka Dijana Sindik osvojila je brončano odličje. Ona je u disciplini pojedinačno svladala u četvrtfinalu favoriziranu Talijanku Mikol Peroto 13 : 7 i izborila se za brončano odličje. Ovo je prvo odličje u povijesti za žensku ekipu reprezentacije Crne Gore.

“Sretna sam. Puno puta do sada medalja mi je za malo izmicala, ovoga puta sam, eto, došla do nje. Veliki trud i rad se isplatio”, rekla je Sindik za Radio Dux.

Korčulani u posjetu Kotoru

Grupa od osamdeset dobrovoljnih davatelja krvi s Korčule 19. i 20. listopada posjetila je Kotor i Perast. Prvog dana u Kotoru su obišli kulturno-povijesne spomenike, crkve, muzej i tvrđavu.

Tajnik kotorskoga Crvenog križa Ilko Marović, ovaj put kao vodič kroz Kotor, pokazao im je znamenitosti, zadržavši se posebno pred gradskim vratima, desetak najpoznatijih palača, trgovima specifičnih imena i najvišim zidinama na Jadranu. Gosti su iskazali zadovoljstvo kada im je rečeno da i uz sav kamen kojim smo okruženi, na palačama su svi elementi drugostupanjske plastike (pragovi oko vrata i prozora, vanjska stubišta, ograde, ornamenti i dr.) uvijek izrađivani od korčulanskoga kamena koji je morskim putem doveden iz nadaleko poznatih kamenoloma na otoku Vrniku kraj Korčule.

Najviše su se zadržali u bazilici sv. Tripuna i crkvi svete Marije od rijeke u kojoj se čuvaju moći blažene Ozane, gdje ih je dočekaو kotorski biskup, mons. Ilija Janjić i osobno proveo bazilikom.

Nakon crkava posjetili su Pomorski muzej Crne Gore, gdje su se najviše zanimali o brodovima, oružju iz svih vremenskih epoha, slikama, grbovima i posebno o tradicionalnoj nošnji Bokeške mornarice.

Sljedećeg dana u Perastu, nakon sv. mise, gosti su posjetili otok Gospe od Škrpjela. Tu je mjesni župnik don. Srećko Majić, kroz priču o povijesti i samom nastanku otoka, zatim zavjetnim darovima koje su pomorci donosili s putovanja, baroknim slikama Tripe Kokolje privukao posebnu pažnju nazočnih.

Prolazeći pokraj otoka sv. Đorđa Korčulani su se upoznali i s legendom o lijepoj Peraštanki koja

je igrom sudbine poginula od ruke svoga dragoga. Mladić se nakon toga zamonašio, ostao živjeti na otoku kao pustinjač i kada je umro zakopali su ga pokraj njegove drage.

Na rastanku sretni i zadovoljni Korčulani pozvali su Kotorane da im dođu u posjet te zamolili da još jedanput uručimo pozdrave za iznimnu susretljivost i gostoprimstvo Milevi Pejaković Vujošević, direktorici muzeja, mons. Iliji Janjiću i župniku don Srećku Janjiću.

Radio Dux

Upravljanje područjima pod zaštitom UNESCO-a

Hrvatski grad Split bio je krajem listopada domaćin radionice o izradi plana upravljanja područjima pod zaštitom UNESCO-a, posebno na obalama Jadranskog mora. Organizatori radionice bili su grad Split i Centar za konzervaciju i arheologiju Crne Gore, a skup je održan u sklopu projekta EX.PO AUS (Extension of Potentiality of Adriatic UNESCO Sites – Širenje potencijala UNESCO-vih područja na Jadranu), koji se financira iz fondova Europske unije, kao i iz programa Jadranske prekogranične suradnje.

U Splitu je ovaj program posebno aktualan jer se upravo – uza zajedničko sudjelovanje predstavnika grada, arheologa, arhitekata, urbanista i organizacija civilnog društva – izrađuje Plan upravljanja povijesnom jezgrom Splita odnosno Dioklecijanovom palačom i gradskim središtem koji se u UNESCO-vu registru svjetske baštine nalaze od 1979. godine.

Dosta pažnje izazvalo je izlaganje švedske arhitekture Katri Lisitzin o njezinim iskustvima na izradi planova u vezi s upravljanjem kulturnom baštinom, posebno u Stockholmu. No, za budući splitski plan ništa manje dragocjena nisu bila ni iskustva sa sličnim poslom u Kotoru. O njima je govorila predstavnica Centra za konzervaciju i arheologiju Crne Gore Aleksandra Kapetanović koja je detaljno izložila sve etape rada na Planu upravljanja prirodnim i kulturno-povijesnim područjem Kotora, ali i problemima s kojima su se u bokeljskome biseru susretali u tome poslu.

Projekt EX.PO AUS, na kojem se radi od rujna 2012. godine, ukupno je vrijedan 3,32 milijuna eura. Glavni cilj mu je uspostavljanje zajedničke kulturno-turističke valorizacije UNESCO-vih lokacija na Jadranu koje bi se mogle pretvoriti u prekogranični turistički proizvod od svjetskoga značaja.

Radio Dux
(Ivica Profaca)

„Pagaru“ medalja na svjetskom prvenstvu

Tivat je početkom listopada bio domaćin 6. svjetskog prvenstva u sportskome ribolovu iz broda. Na svečanoj ceremoniji zatvaranja prvenstva, koja je održana na ljetnoj terasi hotela Mimoza, uručeni su pehari i medalje najuspješnijim ekipama i natjecateljima.

Na prvenstvu je sudjelovalo deset klubova iz Italije, Španjolske, Hrvatske, Slovenije i Crne Gore.

Nakon trodnevnog natjecanja, titulu svjetskoga prvaka osvojila je talijanska ekipa „Canotieri Solvay

Artico” iz Livorna, drugoplasirani je tivatski „Pagar”, a ekipi „Circolo della pecca”, također iz Livorna, pripalo je treće mjesto.

Medalje i pehare najboljima uručili su delegat FIBS-a Roni Ranter, predstavnik Općine Tivat Boris Pean, glavni sudac prvenstva Marko Sijerković i predsjednik Saveza za sportski ribolov na moru Crne Gore Miodrag Vugdelić.

Organizatori prvenstva nagradili su, izvan uobičajenih pravila na ekipnim natjecanjima, i najuspješnije pojedince pa su s poklonima iz Tivta otišli trojica ribolovaca koji su imali nabogatiji ulov (Klaudio Poleze, Denis Loboda i Fabio Serezi) i Huan Garsija, koji je nagrađen za najveći primjerak ribe (505 g).

Na ovome prvenstvu „Ribar” iz Baošića osvojio je šesto mjesto, budvanski „Delfin” bio je sedmi, a „Jugole Grakalić” iz Herceg Novoga deseti.

Za tivatsku ekipu ribali su Drago Dujmušić, Aleksandar Jandrić, Antonio Perušina, Luka Maslovareć i Nikola Božinović, a medalju je primio i počasni kapetan, najstariji član SRK „Pagar”, Andrija Krstović.

Prema riječima predsjednika Saveza Miodraga Vugdelića, prvenstvo je proteklo u iznimno korektnoj atmosferi i bez ijednog incidenta, a svi su se, od službenih organizatora preko sponzora do samih građana Tivta trudili da gostima boravak u Tivtu ostane u najljepšoj uspomeni.

Prvenstvo je svečano zatvorio delegat FIBS-a Roni Ranter, a sljedeće okupljanje najboljih svjetskih ekipa održat će se u Setubalu (Portugal) 2014. godine.

Pobjeda

Uspješna nautička sezona

Luka Kotor privodi kraju još jednu vrlo uspješnu glavnu nautičku sezonu, koja je omogućila da turistička sezona u Starome gradu u punome opsegu traje čak 10 mjeseci. Iako će krajem studenoga pod Lužu prestati dolaziti veliki kruzeri, razdoblje do njihova ponovnog uplovljavanja u ožujku sljedeće godine spojiti će mali kruzeri "Artemis" i "Athena", koji će tijekom zimskih mjeseci dolaziti u Kotor. Prema riječima izvršnoga direktora AD "Luka Kotor" Vasilija Kusovca, od 1. siječnja do 25. listopada kroz luku Staroga grada prošlo je 23 posto više putnika, dok se za rivu vezalo ili pod Lužom sidro spustilo 11 posto više brodova nego u isto vrijeme lani. Promet putnika u tom razdoblju bio je 262.038, a brodova 352. Struktura brodova je izmijenjena pa je tako ove sezone u Kotoru bilo za dva posto manje brodova dugačkih do 200 metara nego lani, za 40 posto je povećan broj kruzera dugih preko 200 metara, a za 31 posto povećan je broj dolazaka mega-kruzera dugih preko 300 metara.

Uspješnu kruzing sezonu u Kotoru zaključit će 25. studenoga veliki kruzer "Pacific Princess" dug 180 metara. Kusovac ističe da brodovi Kotoru donose veliku zaradu te stoga cijela zajednica mora imati i razumijevanja za neke manje negativne efekte koje izazove rad luke i intenzivni razvoj kruzinga u Boki posljednjih godina, a na čijem minimiziranju "Luka Kotor" intenzivno radi. Tu kompaniju posebice vesele iznimno dobri rezultati ankete koje je provodila među zapovjednim kadrom svih brodova koji su koristili usluge poduzeća AD "Luka Kotor", koje je na ljestvici od 1 do 5 ove godine dobilo prosječnu ocjenu 4,6.

Ipak, ono što je uznemirilo menadžment Luke i sve u lancu pomorsko-turističke privrede u Boki je najava američko-norveškoga konzorcija „Royal Caribbean Cruises” (RCC), drugog po veličini operatera brodova za turistička krstarenja na svijetu, koji je zaprijetio otkazivanjem dolazaka svih svojih brodova sljedeće godine u Boku kotorsku ako se hitno ne poduzmu mjere koje bi unaprijedile sigurnost plovila.

To se navodi u službenome mailu koji je ovih dana lokalnome agentu RCC-a „Boka Adriaticu” iz Bijele uputio kapetan Nikolas Antalis, šef za nautičke i lučke operacije u kompanijama „Royal Caribbean International” (RCI) i „Azamara Cruises”, koje su članice koncerna RCC. Uz njih, RCC u Boki po broju dolazaka svojih plovila najviše predstavlja kompanija „Celebrity Cruises”, čiji su mega-kruzeri klase „Solstice” od 122.000 bruto tona jedni od najvećih putničkih brodova koji su do sada uplovljavali u zaljev.

Prema navodima kapetana Antalisa, način na koji se već nekoliko godina pred Kotorom sidre njihovi

veliki brodovi, koji se zbog svojih dimenzija ne mogu vezati uz operativnu obalu pod Lužom, nije siguran. U mailu, Antalis je naveo da je su ove godine bila tri slučaja u kojima su njihovim brodovima, zbog jačeg vjetrova „oralo sidra, a što je moglo imati ozbiljne posljedice”. Uz to, brodovi su usidreni na plovnome putu pa oko njih u perimetru u kojem je golemi kruzer vrijedan 750 milijuna dolara i koji se okreće oko svog sidra stalno kruže druga manja plovila, a što se zapovjednicima RCC-a, naviknutim na vrlo stroge sigurnosne standarde, nimalo ne sviđa. Budući da RCC drži do preporuka svojih kapetana, kompanija je izrazila zabrinutost svom agentu u Crnoj Gori i predstavnicima kotorske luke tražeći da se nađe primjereno rješenje. Iz tog koncerna predložili su da se ubuduće njihovi brodovi umjesto pred Kotorom sidre na zaklonjenijem i sigurnijem sidrištu ispred Orahovca i Ljute te da se na tom dijelu obale uredi manji gat na kojem bi se iskrčavali putnici koji bi s broda na kopno bili prevoženi brodskim čamcima-tenderima, a onda ukrcavani u autobuse i vođeni do obližnjega Staroga grada u Kotoru i drugih destinacija u Crnoj Gori, koje im se nude kao izleti tijekom boravka u Boki. Ako se to

ne prihvati ili ne pronade neko drugo rješenje koje odgovara luci Kotor, RCC će otkazati sve dolaske svojih brodova sljedeće godine – upozorio je kapetan Antalis.

Već sada je za sljedeću godinu ugovoren dolazak 48 brodova RCI-ja i „Celebrity Cruisesa” u Kotor, osam dolazaka brodova njemačkoga TUI-ja, koji je također član koncerna RCC-a, te 15 dolazaka „Azamarih” brodova, dok se 2015. godina još ugovara, a za nju je već sada „sigurno” najmanje 50-ak uplovljavanja kruzera koncerna RCC-a.

Budući da prosječni izdatak jednog RCC broda na lučke troškove u Kotoru, svjetlarinu, pilotažu i slično iznosi više od 20.000 eura, ako američko-norveški konzorcij zaista i ode iz Boke to će značiti da je samo u nedolascima njihovih brodova sljedeće godine „Luka Kotor” izgubila više od milijun eura.

Izvršni direktor poduzeća „Luka Kotor” Vasilije Kusovac potvrdio je da su dobili mail od RCC-a i naglasio da će menadžment poduzeti sve što je u njihovoj moći da ta kompanija ostane u Boki.

„Definitivno je ovo pitanje koje nadilazi naše kompetencije i svodi se na to da li postoji politička volja da se problem riješi ili ne. Mi smo sa svoje strane spremni da u roku od deset dana napravimo to što RCC predlaže na sidrištu kod Orahovca i Ljute, te

da im tamo obezbjedimo ekskluzivno sidrište i mali terminal samo za njihove putnike. Uslov je, međutim, da preduzeće ‘Luka Kotor’ dobije koncesiju za taj dio akvatorijuma i obale i da se taj posao odvija pod našim vođstvom”, rekao je Kusovac te dodao da je o svemu informirao ministra pomorstva i prometa i ministra unutarnjih poslova. Te institucije, u čijoj su nadležnosti ovi zahtjevi, trebaju dati „zeleno svjetlo” da se uredi novi mini-terminal za RCC kraj Orahovca ili Ljute, a s tim se treba usuglasiti i JP „Morsko dobro” koje upravlja obalom.

„To ne bi bila velika investicija i s 50-ak tisuća eura bismo mogli sve urediti, ako postoji politička volja i ako se taj posao bude vodio pod ingerencijama Luke Kotor”, rekao je Kusovac te dodao da je RCC, kao i sve druge kompanije koje koriste „Luku Kotor”, iznimno zadovoljan kvalitetom usluga njihove tvrtke, što potvrđuju i ankete koje stalno rade s kapetanima i predstavnicima kompanije. Problem je, međutim, sigurnost na moru, na što poduzeće „Luka Kotor” ne može puno utjecati, već je to posao nadležnih državnih tijela i institucija koje trebaju spriječiti odlazak iz Crne Gore jedne tako ugledne svjetske pomorske kompanije.

Siniša Luković (Radio Dux)

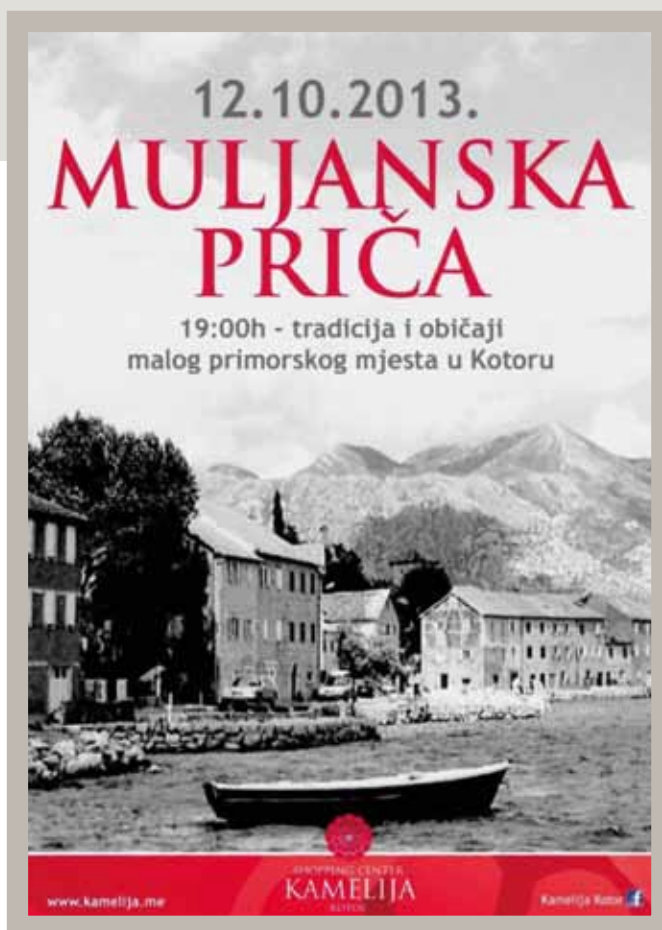

“Muljanska priča” u Shopping centru Kamelija

Početkom listopada u Shopping centru “Kamelija” održan je kulturno-zabavni program “Muljanska priča”. Kroz vrlo zanimljiv program dočarani su tradicija i običaji najstarijega ribarskog mjesta u Boki – Mua, kao i dio zaboravljenoga kulturnog života u mjestima Kotorskoga zaljeva.

U programu je sudjelovala kotorska “mularija” sa skečevima pisanim za ovu priliku, kao i Gašo, Nada, Angelina i Zdenka Janković te Tanja Čučić. Za muzički dio “Muljanske priče” bila je zadužena Dragana Bokan, a o ribanju, pjevanju, sportu, blaženom Graciji i nekim davnim vremenima govorili su Filo Biskupović, Ilko Marović i Tripo Schubert. Program je organizirala i vodila Dolores Fabijan.

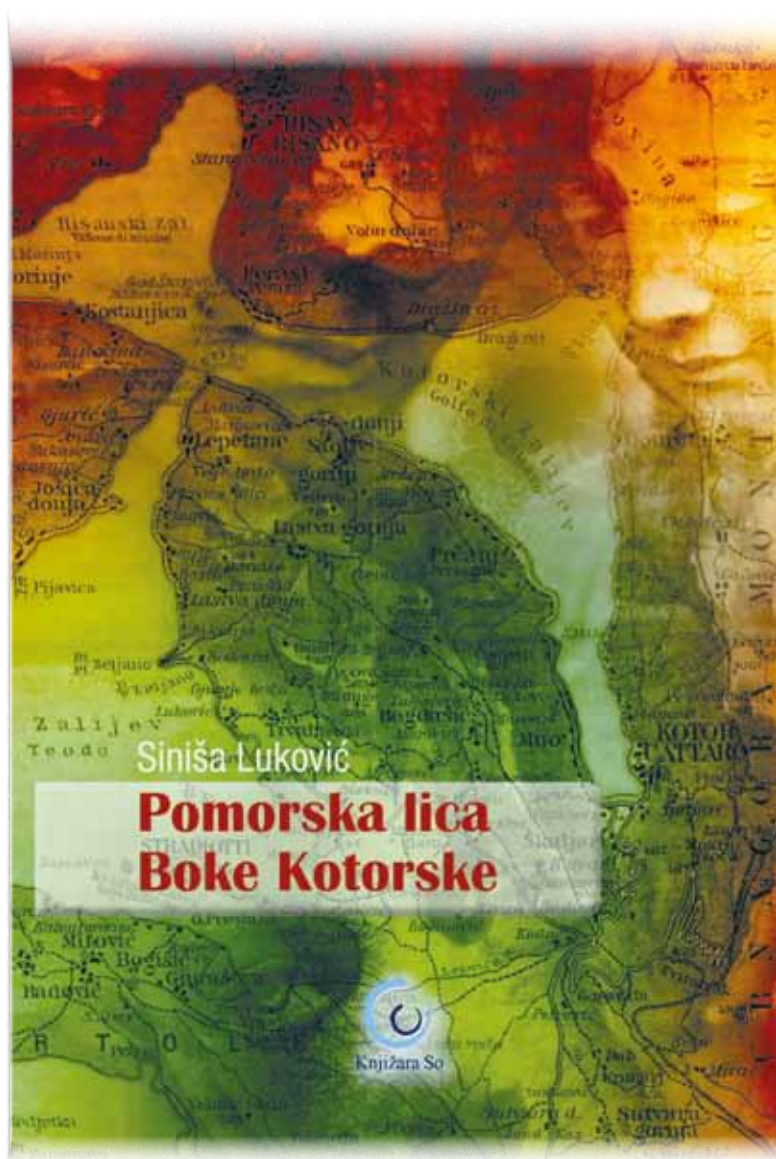
Vrijedne domaćice pripremile su jela i kolače po receptima tradicionalne muljanske kuhine pa su se posjetitelji gostili priganicama, fruštulama, suhim smokvam i rakijom, slanom ribom i sirom... A našlo se i lešo filuna, kokota i cipola, koji su se morali zaliti ovogodišnjim domaćim crnim vinom.

*U POMORSKOME MUZEJU KOTOR
PROMOVIRANA KNJIGA SINIŠE LUKOVIĆA*

Pomorska lica Boke Kotorske

Knjiga „Pomorska lica Boke Kotorske“, u izdanju Knjižare So, Herceg Novi, spada u ediciju „Bokeljologija“ - popularne historiografije. Recenzent knjige je Petar Palavršić, kustos pomorsko-tehničke zbirke Pomorskoga muzeja u Kotoru, a urednik je Nikola Malović.

◀ **Naslovnica knjige**

Boka kotorska, jedini fjord na Mediteranu, stoljećima je bio splot civilizacija, osobit prostor, jedinstveno mjesto na Zemljinoj šari, u čije su biće utkane vrijednosti koje su u Zaljev donosili osvajači, carstva i kraljevstva, vojske i gospodari, ali i znanstvenici, trgovci, umjetnici. Sve ove mikrokozmose, sudbine i priče povezuje more, kao i svima shvatljiv, civilizacijski zajednički imenitelj.

Fascinantan niz pomorskih kapetana, heroja koji su se od srednjega vijeka borili na morima s raznim pogibeljima - od nevremena do gusara, u ovih stotinjak godina lagano je iščezavao. U dosadašnjoj literaturi uglavnom se pisalo o propasti bokeljskog pomorstva na jedra, koje karakterizira to razdoblje, i o mukotrpnj obnovi brodarstva parobrodima. Ali je malo tko pokušao sagledati stanje u širem spektru i vidjeti što je u godinama o kojima govori Luković zapravo zapljusnulo Boku.

Admiral Kredok

Govornici na promociji

Vrijeme od sredine 19. st. do sredine 20. st., tj. doba druge uprave Austro-Ugarske nad Bokom, doba Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca, pa Kraljevine Jugoslavije - do sada zapravo je najslabije ilustrirano razdoblje inače bogate bokeljske povjesnice. Mnoga pomorska lica stekla su imena izvan Zaljeva: Oravčanin Miloš Vukasović u Argentini, Lušticačin Petar Zambelić u Čileu. U Herceg Novome rodio se najveći pomorski pilot, prvak Prvog svjetskog rata.

Nisu samo ratnici ispisivali zaljevsku povijest 19. stoljeća. To su bili i znanstvenici, pisci i avanturisti, poput Spiridona Gopčevića mlađeg, čovjeka po kome ime nosi jedan od kratera na Mjesecu. U Boku su brodovima stizale ili iz nje odlazile i okrunjene glave, poput britanskoga Edwarda VIII. ili jugoslavenskoga kralja Aleksandra I. Karađorđevića.

O Lukovićevu literarnom prvimjencu u prepunom salonu Pomorskoga muzeja govorio je i recenzent Petar Palavršić koji je istaknuo da nitko do sada nije prikazao povijest Boke od sredine 18. stoljeća pa do kraja Drugoga svjetskog rata kao

Luković u svojoj knjizi. Palavršić je, poput Malovića, naveo još neke do sada nepoznate podatke koje otkriva Luković. „U Boki Kotorskoj, ili pred njenim obalama, ispisivali su se dijelovi opšte istorije: prva svjetska upotreba hidroaviona u ratne svrhe, iz Boke je odnesena mina koja će u Egeju potopiti 'Britanik', brod blizanac čuvenog 'Titanika', neznano nam je bilo da je po životnoj priči Georga fon Trepe, ko-

Kontraadmiral Florio

**Admiral Maksimilijan
Daublebski fon Šternek**

**Načelnik Opštine Tivat,
kapetan Marko Krstović**

mandanta Podmorničke baze austrougarske ratne mornarice u Boki, snimljen holivudski film 'Moje pjesme, moji snovi'. Galerija se kompletira pomorskim licima nalik admiralu Maksimilijanu Daublebskom fon Šterneku, čovjeku koji je utemeljio Pomorski arsenal u Tivtu i podigao veliki Mornarički, danas Gradski park“, rekao je Palavršić.

U „Pomorskim licima Boke Kotorske“, po riječima recenzenta Petra Palavršića, Luković ne ostavlja po strani ni male ljude, poput Vase Sladovića – Robinsona Crusoea iz Baošića ili Iliju Niketića, kapetana koji je na moru nekoliko puta spašavao ljude i brodove. Luković daje zanimljive marinističke portrete opisujući „Danicu“, jahtu kraljice Marije Karađorđević, Titov brod „Galeb“, školski brod „Jadran“...

„Pomorska lica Boke Kotorske istorijska su lica junaka iz ove knjige. Ali su to možda još i više istorijska lica same Boke

Kotorske“, naglašava urednik Nikola Malović.

„Period kojim sam se bavio je možda najslabije osvijetljen u našoj istorijografiji, tada je Boka bila pod reflektorima svjetske pozornice, a u njoj su se dešavale stvari koje su oblikovale svjetsku povijest. U Boku su dolazili ljudi koji su tada ili nešto kasnije bili od presudne važnosti za točak novije istorije i meni je bilo fascinantno dovesti takve ljude u vezu sa mojim zavičajem. Nisam zaboravio ni ljude rodom iz Boke koji su službovali ovdje ili su se istakli u dalekom svijetu, koji o njima mnogo zna. Na žalost, mi o njima malo znamo, kod nas je bokeljska poveznica o kojoj sam pisao nedovoljno poznata i nedovoljno uvažena“, rekao je Luković zahvaljujući mnogobrojnim posjetiteljima u salonu Pomorskoga muzeja, zadovoljan publiciranjem djela od iznimne važnosti za povijest Boke Kotorske i Crne Gore.

Na promociji u salonu Pomorskoga muzeja u glazbenome dijelu programa na flauti je svirala prof. Angela Mijušković.

Spiridon Gopčević

BOGOBOJ - BORO CICOVIĆ

Koliko mi je poznato, najstariji ste Kotoranin, vidim, dobro se nosite sa vaših 93 godine. Sudionik ste i učesnik mnogih događanja iz istorije Kotora posljednjeg stoljeća i izvor mnogih informacija koje danas interesiraju pojedince i ustanove koje se bave poviješću Kotora. Kad bi o svemu tome pisali mnogo bi nam papira i vremena trebalo, a dosta je toga vjerovatno i izbljedilo u Vašem sjećanju. Predstaviti ćemo našim čitateljima najstarijeg Kotoranina skromnom pričom kako to priliči vašoj dobi. Pa, šjor Boro, da čujemo što nam imate reći?

Prije svega da Vam zahvalim što ste mi učinili čast da se predstavim čitateljima u Vašem cijenjenom časopisu „Hrvatski glasnik“ kojeg sa zadovoljstvom redovito čitam i pratim njegov interesantan sadržaj.

Pa evo da počnem sa mojom pričom. Rođeni sam Kotoranin od oca Dušana

i majke Gospave rođene na Njegušima 1890. god. Došla je sa svojih 12 godina u Kotor kod porodice Tripa Ćirkovića gdje je čuvala njihovu djecu. U svojoj 29 godini stupila je u brak sa mojim ocem Dušanom, davne 1919. god. i započeli su svoj zajednički život.

Već sledeće godine u kuću sam im unio radost upravo ja. Na izmaku jeseni, 28. oktobra kada je počelo padati lišće sa drveća davne 1920. god. dobili su svoje prvo dijete i dali mu ime Bogoboj, inače od djetinjstva svi me zovu Boro. Nedugo iza toga, porodica se uvećala za još jednog člana, dobio sam brata Đorđa.

Živjeli smo na Parilu (dio grada) kod babe Marije, koju su svi zvali Mare. To je ona Mare po kojoj je maestro Tripo Tomas komponovao svoju poznatu pjesmu „Šjora Mare štramace-ra.“ Bila su to teška vremena ali moji roditelji

uprkos svemu znali su izaći na kraj sa neimaštinom i sa velikom ljubavlju podizali mene i brata. Baba Mare rođena je u Kotoru 1860. god. Udala se veoma mlada u svojoj 19-toj go-

Sa babom Marom

dini za Bogdana Cicovića sa kim je imala dva sina, Dušana, mog oca i Marka. Brzo je ostala udovica i da bi mogla podizati djecu ponovo se udaje za Nika Čobanovića, katolika iz Bogdašića sa kojim je imala sina Pera rođenog

1891. god. Sličnu sudbinu je doživjela i naša porodica. Otac umire kad sam imao 6 godina. Samohranu majku sa dvoje

djece prigrllila je baba Mare. Njen sin Pero, zvali smo ga dondo, vodio je brigu o meni i mom bratu kao da nam je ro-

đeni otac. Majka je nastavila raditi kod Ćirkovića da bi nas prehranila.

Život Vas nije mazio, već ste u djetinjstvu spoznali teškoće koje on donosi. Niste se obeshrabrili, čim se ukazala prilika vi ste objeručke prihvatili izazov. U vašem djetinjstvu i ranim mladalačkim godinama, puno vam je pomogao i uputio Vas u život dondo Pero.

U to vrijeme u Kotoru je bilo mnogo kulturno-prosvjetnih društava i raznih muzičkih orkestarata. Naš dondo Pero radio je i vodio Hrvatsko radničko prosvjetno društvo „Napredak“ od 1916. godine pa do početka drugog svjetskog rata 1941. godine, kada je Društvo zabranjeno. „Napredak“ je bio dio institucije „Hrvatskog doma“ koji je osnovan 1898. god i bio je smješten u zgradi sadašnjeg hotela „Vardar“ na glavnoj kotorskoj pjaci, kako su je onda zvali Pjaca od oružja. Kasnije, negdje oko 1910, „Hrvatski dom“ je preselio u zgradu „Bate“ na istoj glavnoj pjaci a „Napredak“ je dobio svoje prostorije na prvom spratu. Možda to građanima nije poznato, a ja se toga dobro sjećam, da je na zgradi bila tabla „Hrvatski dom“, a 1925. godine je skinuta i postavljena nova sa natpisom „Hrvatsko radničko kulturno prosvjetno društvo Napredak“. Kasnije, 1932. godine naredbom Vlasti iz naziva je izbrisana riječ „radničko“. Eto malo detalja iz istorije Društva gdje je radio moj dondo Pero, a ja mu se pridružio u svojoj ranoj mladosti, već od 6-te godine. Uz njega sam sticao prva radna i životna iskustva. Odlazio

sam s njim svakodnevno u Društvo gdje su se sastajali muzičari i građanstvo i uz njegovu dozvolu posluživao goste kafom i rakijom, što mi je činilo veliko zadovoljstvo i godilo mi je kao mladičku da sam u takvom društvu. Sjećam se, Društvo je imalo svoj bife, čitaonicu gdje se mogla naći sva dnevna štampa i ilustracije iz Zagreba i Beograda. Tu se nalazila mala sala za igranje karata, bilijar, šah. Bila je tu i mala pozornica gdje su se održavale predstave. Tamburaška sekcija koja je djelovala u okviru Društva bila je vrlo zapažena i okupljala je ljubitelje muzike. Moj dondo Pero svirao je nekoliko instrumenata u Grdaskoj muzici. Zavolio sam tu sredinu i pomaganje dondu Peru. Mogu reći da je to bio početak mog životnog usmjerenja – ugostiteljstvo a uz to i muzičko obrazovanje.

**HRKPD „Napredak“, maskenbal 1930.
1. Boro Cicović, 2. dondo Pero Čobanović, 3. mama Gospava**

Po ovome što ste nam ispričali vaše opredjeljenje za ugostiteljstvo počelo se ostvarivati već kao dječaku, a uz to je išlo i muzičko obrazovanje kao neizostavni pratilac sredine uz koju ste izrastali. Recite nam šjor Boro, o vašem naukovanju i životnom iskustvu u ugostiteljstvu, koje je bilo vaš životni odabir.

Svoje osnovno obrazovanje počeo sam sticati u ondašnjoj pučkoj školi u Kotoru od 1927-

1931. god. Nakon završetka pučke škole upisujem se u šegrtsku školu ugostiteljskog smjera u trajanju od dvije godine. Svoja prva iskustva kao ugostitelj počeo sam sticati kod Menegela u njegovoj kafani „Trgovačka kafana“ koja je bila na glavnoj kotorskoj pjaci u prostorijama sadašnje „Prve banke“, a kasnije kod Karamana vlasnika čuvene kafane „Dojmi“. Godine 1936. sa mojim kumom Stankom Ćirkovićem odlazim raditi u Tivat u ondašnji bife „Jadran“.

U to vrijeme teškog življenja bavio sam se mislju kao i mnogi moji vršnjaci da pođem

sam služio vojni rok u oficirskom domu. Jednom prilikom su me angažovali kao kono-

Unutrašnjost kafane Dojmi

ploviti. Počeo sam raditi na tome ali nisam mogao dobiti matrikulu. Pred sam početak drugog svjetskog rata 1939. god odlazim u vojsku u mornaricu u Šibenik, zatim me premještaju u Zemun, gdje

bara da služim kralja Petra II 1940. godine na njegovom putovanju u Rumuniju, na jahti „Dragor“. Zatim sam premješten u Ohrid, gdje je me zatekao rat. Raspadom kraljevine Jugoslavije vraćam se svome

domu u Kotor i radim u kafani kod Menegela. Za vrijeme njemačke okupacije Kotora 1943. god otvaram samostalno svoj bife kod gradskih vrata „Vermaht kantina“ uz konspirativnu dozvolu partizana. Tu sam radio do završetka rata i nakon oslobođenja nastavljam raditi u istom bifeu koji je preimenovan u „Jadran“ U to vrijeme bio sam prvi koji je dobio dozvolu za rad pod brojem 10d Sreske uprave Kotora. Kada se kafana „Dojmi“ obnovila i počela opet biti kulturno mjesto Kotorana i mjesto raznih značajnih događanja u našem gradu, u maju mjesecu 1947. god., započinjem raditi kao konobar, a uskoro sam postavljen za upravnika. Nakon završetka rata upoznao sam djevojku Alenku Radović iz obližnjeg mjesta Strpa. U poslijeratnoj obnovi nije bilo vremena za mladačake provode, ali ljubav nije bila zabranjena pa smo ja i moja Alenka stupili u brak 1947. god. U to vrijeme nije bilo uobičajno vjenčanje u crkvi, ali mi smo odlučili da taj običaj ispoštujemo. Crkveno vjenčanje je obavljeno u crkvi Sv. Nikole u Kotoru. To je

Vjenčanje, Boro i Alenka, crkva sv. Nikole u Kotoru 1947.god

Boro sa suprugom Alenkom nakon vjenčanja

bilo prvo crkveno vjenčanje poslije rata. U tom braku dobili smo tri kćeri: Dušanku, Mirjanu i Vesnu. Živjeli smo u stanu, gdje i danas živim, u gradu u kući Ribica na trećem spratu. Moj dragi dondo Pero umro je 1952. god. u svojoj 61 godini. Pogreb mu je bio veličanstven i tada je prvi put na pogrebu Gradska muzika svirala kolo Bokeljske mornarice, kasnije je to bilo

Kao upravnik kafane Dojmi

uobičajno za sve istaknute članove Gradske muzike. Dužnost upravnika kafane „Dojmi“ obavljao sam sve do 1951. godine. Bile su to godine veoma značajne u mom ugostiteljskom poslu. Sticao sam iskustvo i usavršavao se u mom poslu. Dočekivao sam i ispraćao mnoge značajne političke i kulturne ličnosti koje su posjećivale Kotor i našu kafanu „Dojmi“.

Za vrijeme Austro-ugarske vladavine u vili Radivović, koja se nalazila na lokalitetu bivše „Slavije“, nalazili su se u prizemlju ugostiteljski sadržaji, a kasnije se na tom lokalitetu u etapama gradila „Slavija“. Nakon rata, 50-tih godina objekat je renoviran u, za ono vrijeme, impozantan hotel „Slavija“. Moje iskustvo i stručnost u vođenje ugostiteljskih objekata učinili su da su mjerodavni u Opštini i ugostiteljskom preduzeću „Primorje“ kojemu je pripadao hotel odlučili da me postave za direktora. Bila je to za mene velika čast i priznanje. Tako sam 1951. god preuzeo kao direktor hotel „Slaviju“. Bio je za to vrijeme veoma moderan hotel sa svim ugostiteljskim sadržajima koji su se nudili gostima. Sjećam se dobro kada je te godine na proputovanju za Cetinje, na proslavu 13. jula predsjednik ondašnje Jugoslavije, Tito, posjetio naš hotel 12. jula. Svaki njegov dolazak u Kotor bio je poseban događaj za svo stanovništvo Kotora i cijelu Boku, ali ovaj, za mene je bio izuzetan i veoma uzbudljiv. Kao direktor hotela lično sam ga dočekaao i zaželio mu dobrodošlicu. Kada sam mu stisnuo ruku, ne možete shvatiti to uzbuđenje, tu čast, taj osjećaj uvažavanja koje sam ja doživio i kojeg se uvijek rado sjećam. Ta „Slavija“ ta naša ljepotica, ponos Kotora, sagrađena na samoj morskoj obali, dominirala je Kotorom i kulturnim životom Kotora. Sjećam se krasnih karnevalskih fešta kada se cijela Crna Gora sjatila u Grad u naš hotel i feštedala.

Dolazile su tu istaknute ličnosti političkog, kulturnog i sportskog života, kako Crne Gore tako i ondašnje Jugoslavije, a bogami i dosta nam je dolazilo stranog svijeta. Tu sam sreo Svetozara Vukmanovića-Tempa, Peka Dapčevića, ondašnjeg predsjednika Crne Gore Blaža Jovanovića i mnoge druge.

Hotel Slavija prije potresa 1951.god

Katastrofalni zemljotres iz 1979. godine, bio je koban i za hotel „Slaviju“. Bio je mnogo oštećen i više se nikad ta naša ljepotica nije oporavila. Srušili su je i na njeno mjesto sagradili novi hotel pod imenom „Fjord“. Živio je „Fjord“ neko vrijeme u punom sjaju dok ga nisu moderni biznismeni uništili i prodali nekim stranim ljudima. Novi vlasnici počeli su ga rušiti da sagrade novi, ali od toga ništa. Sada je tu stara, ružna, ruševina, ruglo i sramota Kotora.

Ostala su lijepa sjećanja na ona ne baš laka vremena, mnogo se drugačije živjelo i mislim ljepše, ljudi su se više družili. Danas u eri kompjutera, mobilnih telefona, luksusnih automobila, jahta, moćnih biznismena i političara, život se u mnogome promijenio. Tako je i moja kotorska ljepotica, hotel „Slavija“, potonula u moru tog „modernog“ života. Srce me boli i veoma sam tužan kad se sjetim one lijepe „Slavije“ koja je bila ukras Kotora i ponos Kotorana.

Ugostiteljstvo je zanat i posao gdje su stalne promjene zaposlenja neminovne. Tako sam i ja po nalogu uprave ugostiteljskog preduzeća „Primorje“ koje je upravljalo ugostiteljskim objektima Kotora, 1958. god. preuzeo da vodim bife „Uranak“ kod današnjeg Hrvatskog konzulata na glavnoj kotorskoj pjaci. Tu sam radio sve do 1965. god. kada prelazim voditi mliječni restoran „Zdravljak“. Kasnije sam otvorio i restoran „Kotor“ kod današnjeg restorana „As“ i bife „Benovo“ sadašnji „Lav“ kod Opštinskog suda, a koji su bili u sastavu ondašnjeg preduzeća poljoprivredno dobro „Boka“. U restoranu „Kotor“ sam 1972. godine ponovo ugostio druga Tita

Godine 1968. formiram ugostiteljsko preduzeće „Zvijezda“ gdje sam bio direktor triju

Kafana Kotor 1965.god. današnji AS

ugostiteljskih objekata, „Zdravljak“, „Kotor“ i „Benovo“, a kasnije i novootvorenim bifeima u Orahovcu, Risnu i Morinju. Moje preduzeće 1973. god. ulazi u sastav trgovačkog preduzeća „Napredak“, u kojemu preuzimam odsjek ugostiteljstva. Godine 1975. dolazi do političke integracije svih ugostiteljskih objekata na teritoriji Opštine Kotor u preduzeće „Fjord“. Već sledeće godine, tačnije 14. jula 1976. odlazim u zasluženu penziju. U toku mog bavljenja ugostiteljstvom dobio sam mnoga priznanja, diplome, zahvalnice kao i spomenicu Saveza boraca. Eto to Vam je bio moj životni put kao ugostitelja.

Bilo je zanimljivo čuti tu vašu priču koja nas je prenijela u ona Vaša vremena koja su nama mladima nepoznata ali interesantna za čuti. Pa dragi šjor Boro, čuli smo kako ste napravili karijeru u ugostiteljstvu, a sada nam recite malo što je sa onom drugom zabavnijom stranom kojom ste se bavili – muzikom

Muzika, to je moja posebna ljubav, mnogo sam je vo-

lio. Za početi tu priču moram se opet vratiti na početak, na mog donda Pera i na „Napredak“, na davnu 1926. godinu. Kao dječak bio sam pod patronatom svog donda Pera koji me je osim ostalog uputio i u svijet muzike. Kao dobar muzičar i moj skrbnik želio je da uz njega steknem i muzičko obrazovanje, što je u potpunosti i uspio. Kao dječaka dao me je na učenje muzike kod Erminija Bagatele ondašnjeg

dirigenta kod koga sam učio od 1930-1931. god. dok nije pošao za dirigenta u tivatsku muziku. Tada se moje učenje muzike nastavlja kod Anta Matkovića, tada vrsnog muzičara. Učio sam i kasnije svirao muzički instrument denis. Prvi moj muzički nastup bio je za mene veoma značajan i uzbudljiv. Kao 12-godišnji dječak prvi put sam zasvirao javno u Gradskoj muzici na Lode, pred katedralom sv. Tripuna 1932.

godine. Možete li zamisliti uzbuđenje, ponos, važnost koju sam doživio kao dječak svirajući sa vrsnim muzičarima u Gradskoj muzici. Pa to je nezaboravno, čini mi se da je to bilo jučer. Normalno bila je tu i doza straha koju sam imao, da što ne falim. Tako je počela moja muzička karijera sa mo-

jim đenisom kojega sam svirao sve do 1959. godine kad sam je morao napustiti zbog posla. U kotorskoj Gradskoj muzici svirao sam od 1932. do 1933. god. kada prelazim u Škaljarsku muziku pod ravnanjem maestra Tripa Tomasa. Prvi javni nastup u Škaljarskoj muzici imao sam 1934. godi-

ne na komemoraciji u povodu smrti kralja Aleksandra. U Škaljarskoj muzici svirao sam sve do 1936. kada sam zbog posla morao ići u Tivat. Nakon oslobođenja Kotora 1944. godine nastavljam svirati u Gradskoj muzici sve do 1959. god. kada zbog mog odgovornog posla napuštam glazbu.

Mnogi stariji Kotorani sjećaju se šjor Bora kao vrlo aktivnog društvenog i sportskog radnika. Kako ste uz svoj obavezni posao uzmagli naći vremena i za taj rad.

Tačno je da sam se u to doba veoma angažovao na organizovanju mnogih zabava koje su se tada održavale u Kotoru a posebno u organizaciji karnevalskih fešta. Sve je to bilo volonterski i radilo se sa velikim entuzijazmom i zadovoljstvom. Sjećam se dobro 1973. godine kada sam prvi puta organizirao ljetni maskenbal na glavnoj kotorskoj pjaci. Bio je to pravi spektakl, pjaca je

Glavna kotorska pjaca u vrijeme ljetnog maskenbala 1973.god

bila dekorisana raznobojnim balonima i isprepletana šarenim sijalicama. Ljudi su došli na feštu iz cijele Boke, Crne Gore, a i dosta je bilo stranih turista. Sviralo se i plesalo do jutarnjih sati. Maske za bal su bile pravljene u kućnoj radinosti, a poneka je bila nabavljena iz Italije. To je ponovljeno još jednom 1975. godine, sa još većom dekoracijom i vatrometom. Radio sam u mnogim kulturnim društvima i sportskim klubovima. Posebno sam bio aktivan u upravi nogometnog kluba „Bokelj“. Već od 1945. god bio sam član Uprave i obavljao dužnost sekretara kluba. Sjećam se ondašnjih vrhunskih igrača našeg „Bokelja“, Pera Laloševića, dva brata Latkovića Đorđa i Mila, Spasoja Montenegra kojeg sam doveo iz nogometnog kluba „Lovćen“ sa Cetinja, Buda Petovića, Vinka Mitrovića, Kramara, Kanića, Branka Boškovića. Poslije rata 1945. god. bio sam jedan od onih koji su obnovili naš plivački i vaterpolo klub „Primorac“. Sjećam se dobro mojih

prijatelja koji su bili zajedno sa mnom angažirani u Upravi „Primorca“: Vasa Rajhela, Miša Krivokapića, Đorđa Cicovića, Mata Brajkovića, Borka Kovačevića, a kasnije Mira Čirkovića. Nizali su se mnogi uspjesi na takmičenjima širom ondašnje Jugoslavije. Sjećam se kada smo 1964.

Veselje nakon pobjede nad Crvenom Zvezdom u Beogradu 1964.god.

godine pobijedili „Crvenu Zvezdu“ u Beogradu i postali prvoligaši. Onda sam bio vođa puta. To su bili nezaboravni trenuci u mom životu, veličanstven doček naših sugrađana kada smo se vratili sa takmičenja. Nešto slično ovome kad se danas „Primorac“ vraća sa evropskih i regionalnih takmičenja kao pobjednik i sa trofejima.

Sve je to iza Vas i lijepo i ružno, skupilo se dosta godina na vaša leđa i kako danas provodite svoje penzionerske dane?

Prošlo je 37 godina od kako sam u penziji. Živio sam u jednom lijepom i skladnom braku sa svojom suprugom Alenkom i svoje tri kćeri. Međutim, vrijeme i bolest čine svoje i moja draga Alenka nas je napustila jednog hladnog i tužnog zimskog dana 29. novembra 1990. godine. Ostao sam dalje živjeti sa svojim kćerkama koje me lijepo paze i brinu o meni.

Kada je lijepo vrijeme i kad mi moje zdrastveno stanje dozvoljava, pođem ujutro i sjednem na svoje mjesto pred hotelom „Vardar“ na glavnom

kotorskom trgu i sa svojim prijateljima Tončom Denderom, Lolom Milićem, Savom Roganovićem i Vlatkom Franovićem popijem kaficu, prođemo dnevne novosti, posmatramo tko sve prolazi pokraj nas i komentarišemo. Ovo mjesto me podsjeća na minula vremena kada sam sa dondom Perom dolazio u „Hrvatski dom“ odnosno u društvo „Napredak“. Zovu me na razne fešte, kulturna i sportska događanja, što mi čini veliko zadovoljstvo i čast što me se moji kotorani sjećaju. Naravno ne mogu svugdje stići zbog mojih godina i zdravlja ali ne propuštam ni jednu priliku kada mogu.

Redoviti sam čitatelj vašeg „Hrvatskog glasnika“ koji mi se dopada, a ponekad dođu iz redakcije do mene da me priupitaju o kakvom događaju iz prošlosti, a o kojemu žele pisati. Drago mi je da se piše o događajima iz Kotora i naše lijepe Boke, da se ne zaborave.

To bi bila moja životna priča i zahvaljujem što ste mi omogućili da se predstavim čitateljima Hrvatskog glasnika koje ovom prilikom srdačno pozdravljam i želim svima dobro zdravlje i dug život, a Glasniku da još dugo godina bude glasilo Hrvata Crne Gore.

Hvala Vam šjor Boro na ovom prijatnom razgovoru sa željom da Vam dodemo čestitati 100-ti rodendan.

*NA PRČANJU ODRŽANA SVEČANOST U POVODU STOTE
OBLJETNICE POSVEĆENJA BOGORODIČINOG HRAMA*

100 godina u službi vjernika

**Najljepši i
veličanstveni iskaz
odanosti vjeri
starih Prčanjana
je crkva Rođenja
Blažene Djevice
Marije koju su
oni, uz velika
odricanja, gradili
čitavo jedno
stoljeće.**

◀
*Svečano otvaranje crkve
8. rujna 1913.*

Priredio: Tripo Schubert

Bokokotorski zaljev, smješten na samome jugu istočnojadranske obale, poput zalutalog nordijskog fjorda čudesno je i skladno djelo prirode i čovjeka. U pojasu bujne mediteranske vegetacije nižu se crkveni zvonici oko kojih su se grupirale kamene palače.

U tom nizu posebno se ističe Prčanj, staro gnijezdo pomoraca, naselje koje se skladnim nizom kapetanskih kuća pruža uz more ispod šumovitog brda Vrmca.

Najljepši i veličanstveni iskaz odanosti vjeri starih Prčanja-

na crkva je Rođenja Blažene Djevice Marije koju su oni, uz velika odricanja, gradili čitavo jedno stoljeće.

Crkva je posvećena rođenju Bogorodice i poznata je kao Bogorodičin hram, po svojoj veličini je najveći sakralni objekt u Boki i jedan je od najvećih na Jadranu. Crkva je duga 35 metara, a široka 23 te s kupolom visoka 31 metar.

Gradnja crkve započela je 5. svibnja 1789. prema projektu mletačkog arhitekta Bernardina Maccaruzzija, doprinosima svih mještana, kamenom dopremljenim s Korčule, a vodili su je graditelji Dominik Trevisan, Antonio Costa i Iseppo Ferro.

Uz teška odricanja mještana crkva je dovršena između 1905. i 1909. godine, a otvorena je svečanom misom 8. prosinca 1909. godine. Monumentalna skalinada, djelo arhitekta Milana Karlovca, dovršena je 1913. godine. Nakon 124 godine od početka gradnje 8. rujna 1913. godine, na blagdan Rođenja Marijinog, crkvu je svečano posvetio kotorski biskup Frano Ucellini-Tice.

U povodu stote obljetnice posvećenja Bogorodičinog hrama na Prčanju i 1.700 godina Milanskog edikta pontifikalnu svetu misu služio je nadbiskup mons. Luigi Pezzuto, apostolski nuncij za Crnu Goru. Mnogobrojne mještane, vjernike, uzvanike i goste pozdravili

Izgradnja stubišta 1911.

Današnji izgled

su kotorski biskup mons. Ilija Janjić i župnik don Ivo Čorić koji su istaknuli povezanost identiteta i vjere u sklopu tradicije, o čemu svjedoči Bogorodičin hram.

Među mnogobrojnim vjernicima i uzvanicima svečanoj svetoj misi nazočili su predsjednik Crne Gore Filip Vujanović, ministri Marija Vučinić i Branislav Mićunović, komandant Mornarice Vojske CG Darko Vuković, gradonačelnica Kotora Marija Čatović, potpredsjednik općine Kotor Nikola Bukilica, počasni konzul Slovenije Jusuf Kalamperović, djelatnik Veleposlanstva R. Hrvatske u Crnoj Gori Tvrtko Kačan, potpredsjednik Općine Tivat Krsto Bošković i drugi. Dan uoči svečanosti u Bogorodičinom hramu otvorena je izložba crnogorskoga slikara Mihaila Jovičevića.

Njegov cijeli umjetnički opus iznimno je vrijedan, u što su se imali prilike uvjeriti svi posjetitelji. Snaga Jovičevićeva slikarstva utemeljena je na biblijskim motivima. U Bogorodičinom hramu izložene su 33 slike. Jedna od najdominantnijih je središnja slika, visoka četiri metra, pod nazivom *Raspeće*, koja zaista fascinira i koja se stopila s crkvom u potpunosti.

Izložbu je otvorio apostolski nuncij za Crnu Goru nadbiskup mons. Luigi Pezzuto.

Sam umjetnik istaknuo je da „nijedno djelo nije ugrozilo slikarski fond crkve, nego se jednostavno uklopilo“. Najavio je sljedeću izložbu krajem studenoga u povodu dvjestote godišnjice Njegoševa rođenja.

Njegova Ekscelencija mons. Pezzuto izjavio je da je Bogorodičin hram, sa svoja tri broda i raspećem koje se naginje, a ne pada, ostavio snažan dojam na njega jer svjedoči o postojanju baroka, sakralne umjetnosti i kršćanstva u ovome kraju.

U glazbenome dijelu programa sudjelovale su sopranistica Milica Zdravković uz pratnju Andreje Orlando na klaviru. O izložbi je govorila i slikarica konzervatorica Jasminka Gr-gurević.

Mihailo Jovičević rođen je 1939. godine, završio je Srednju umjetničku školu u Herceg Novom i Akademiju likovnih umjetnosti u Beogradu. Slikarstvo je studirao u klasi

prof. Mila Milunovića, a konzervaciju kod Milorada Medića. Bio je profesor na Kulturološkome fakultetu i Fakultetu likovnih umjetnosti na Cetinju. Redovit je profesor na Fakultetu vizualnih umjetnosti u Podgorici. Opus Mihaila Jovičevića ima više od 10.000 radova izvedenih u različitim tehnikama i materijalima. Dobitnik je *Trinaestojulske nagrade*.

**4. - 7. 10. 2013.
Štorija o galiji
Cristo Ressussitato**

U znak sjećanja na Bitku kraj Lepanta 1571. godine, u kojoj su na strani pomorskih snaga Svete lige sudjelovale galije iz Dalmacije i jedna iz Boke kotorske, od 2008. godine u gradu Krku organizira se proslava pod nazivom „Štorija o galiji Cristo Ressussitato“. I ove godine na toj svetkovini predstavio se Pomorski muzej CG iz Kotora i Kotorska biskupija izložbom „Zavjetne pločice pomoraca Boke kotorske“. Na poziv organizatora na manifestaciji je bio Ivo Schubert, član iz Rijeke.

Govornici na otvaranju izložbe

**7. 10. 2013.
Okrugli stol o diskriminaciji i
ljudskim pravima**

Organizator: ECRI (EU Commission against Racism and Intolerance) i zaštitnik ljudskih prava i sloboda CG - ombudsman. Sudionici: Ranko Krivokapić, predsjednik Skupštine CG, Suad Numanović, ministar za ljudska i manjinska prava,

Eva Smith, zastupnica ECRI-ja, Šučko Baković, zaštitnik ljudskih prava i sloboda. Okrugli stol održavao se u tri dijela, na ko-

jima je sudjelovao i Dejan Pajić, član Croatian ECRI.

U ime HGD CG na okruglome stolu bio je Jurica Žarković, član Podružnice Podgorica.

10. 10. 2013. Promocija knjige „Njegoš i Hrvati“

Promociju je organizirala u Galeriji solidarnosti u Starome gradu Matica crnogorska - ogranak Kotor, HGD CG i JU Muzeji Kotor, uz pozdravnu riječ Mirka Vičevića,

Andra Radulovića i Vesne Vičević. O knjizi su govorile mr. Marija Mihaliček, povjesničarka umjetnosti i mr. Vesna Vičević, a odlomke iz knjige čitao je redatelj Petar Pejaković.

20. 10. 2013. Sastanak s predsjednikom Hrvatskoga nacionalnog vijeća

Zvonko Deković, predsjednik HNV-a, primio je u službeni posjet Tijanu Petrović, urednicu HG-a i Tripu Schuberta, člana

uređivačkog odbora HG-a. Tema razgovora bila je uvođenje rubrike pod nazivom „Vijesti iz HNV-a“ u časopisu, kao i financijska

potpora HNV-a u 2014. godini. Razgovaralo se i o budućim zajedničkim projektima u 2014. godini s posebnim osvrtom na sudjelovanje sportaša iz Kotora i Tivta na predstojećim Hrvatskim svjetskim igrama u Zagrebu.

26. 10. 2013. Udruga s otoka Raba u Kotoru

Na zamolbu Udruge dobrovoljnih davatelja krvi s otoka Raba organizirali smo posjet Svetištu na otoku Gospe od Škrpjela i kulturno-povijesnim znamenitostima grada Kotora. Svih 160 članova Udruge oduševljeni su onim što su saznali iz izlaganja don Srečka Majića i vodiča Ivice Biskupovića.

26. - 27. 10. 2013. Završnica IPA projekta

Nakon devet mjeseci održavanja projekta prekogranične suradnje između Crne Gore i BiH organizirana je završnica projekta pod nazivom „Socijalna integracija i solidarnost kroz vodene sportove“. Implementator u projektu je HGD CG, a partner Vaterpolo akademija Cattaro i sportske sekcije OŠ „Crniči“ iz Stolca i OŠ „Miroslav Džaja“ iz Kupresa.

26. - 28. 10. 2013. Lučindanski susreti 2013.

Nacionalna zajednica Crnogoraca Hrvatske i Društvo Crnogoraca i prijatelja Crne Gore „Montenegro“ - Zagreb organizirali su Lučindanske susrete 2013. pod pokroviteljstvom gradonačelnika Zagreba Milana Bandića. Ove godine grad gost je Kotor, koji se predstavio s umjetničkim programom, uz turističku prezentaciju. U delegaciji grada Kotora bile su i Danijela Vulović, tajnica HGD CG i Tijana Petrović, urednica časopisa Hrvatskoga glasnika.

31. 10. 2013. Posjet člana Upravnog odbora Fonda za manjine

Na naš poziv Društvo je posjetio Ivan Dragičević, član UO Fonda za manjine. Primili su ga predsjednik Mirko Vičević i Tripo Schubert i izvijestili ga o aktivnostima Društva i glavnim projektima u ovoj godini. Razgovaralo se o raspodjeli sredstava manjinskim zajednicama u Crnoj Gori, kao i o predstojećem natječaju koji bi trebao biti objavljen sredinom mjeseca studenoga.

*SA SNAGOM BREND A MEĐUGORJA NE MOŽE SE MJERITI
NIJEDNA HRVATSKA TURISTIČKA DESTINACIJA*

Malo hercegovačko mjesto kao svjetski brend

Malo hercegovačko mjesto postalo je svjetski fenomen

To mjesto svake godine posjećuje više od milijun ljudi iz cijeloga svijeta. Ondje „sezona“ traje doslovno cijelu godinu. Ondje nema razvikanih hotelskih lanaca, ali tamo odsjedaju premijeri i predsjednici, prinčevi i princeze, zvijezde show-businessa...

Međugorje svakodnevno pohodi na tisuće vjernika

Piše:
Božo Skoko /Matica/

Utrenutku dok se naše turističke destinacije atraktivnom promocijom i sve originalnijim turističkim sadržajima bore za globalnu pozornost i strane turiste, pitamo se tko je u procesu brendiranja najuspješniji!? Možda Dubrovnik, kao najpoznatija hrvatska destinacija? Ili Rovinj, koji zahvaljujući Maistri razvija elitni turizam? Ili mondeni Hvar, kojeg su i ovog ljeta posjetili mnogi slavni? Ili, pak, Zagreb, gdje broj turista vrtoglavo raste iz godine u godinu? Svi oni imaju ozbiljnu konkurenciju u jednome malome mjestu u našem okruženju.

To mjesto svake godine posjećuje više od milijun ljudi iz cijeloga svijeta. Ondje „sezona“ traje doslovno cijelu godinu. Ondje nema razvikanih hotelskih lanaca, ali tamo odsjedaju premijeri i predsjednici, prinčevi i princeze, zvijez-

de show-businessa... Najveća imena svjetske glazbene scene poput José Carerasa ili Andree Bocellija ondje besplatno nastupaju. Ovo mjesto ima klub svojih obožavatelja čak i u američkom Kongresu. O ovoj destinaciji progovorile su vodeće svjetske TV-emisije, uključujući i popularnu Oprah. I na kraju, ljudi ovdje dolaze bez velikih očekivanja – žele se doma vratiti samo duhovno ispunjeniji i sretniji. Jasno, riječ je o Međugorju. Malome hercegovačkom gradiću, pola sata vožnje od izlazne postaje s auto-ceste u Vrgorcu, koje je zahvaljujući svjedočanstvima šestero djece o Gospinim ukazanjima postalo jedno od najpoznatijih svjetskih središta i susretišta. Ovo svetište baš je na hrvatski Dan državnosti 25. lipnja proslavilo 32. obljetnicu. To nije bila velika vijest u hrvatskim medijima, ali zato je ondje bilo desetak svjetskih televizijskih kuća.

Nismo svjesni snage ovog fenomena

Većina nas koji smo privilegirani živjeti u blizini Međugorja često nije ni svjesna snage ovog fenomena. Nekako nam se čini normalnim da milijuni ljudi iz cijeloga svijeta, svih naroda i rasa, bez predaha dolaze u ovo malo hercegovačko mjesto tražeći duhovno ispunjenje. Obično počnemo ozbiljnije razmišljati o snazi te međugorske priče tek kad otputujemo daleko od domovine i kad nas netko, potpuno neočekivano, iznenadi svojim izvršnim poznavanjem Međugorja iako nisu sigurni je li smješteno u Hrvatskoj ili Bosni i Hercegovini. Upravo zbog povezanosti Međugorja s hrvatskim narodom sjećamo se kako je ovo svetište bilo odličan adut početkom devedesetih kad se trebalo izboriti za međunarodnu pozornost i pomoć u obrani od agresije. O tome svjedoči i

zanimljiv zapis dr. Vladimira Petera Gossa u knjizi Washingtonska fronta, gdje govori o informativnom ratu protiv velikosrpske propagande 1991. u SAD-u.

Veliki obol hrvatskim nastojanjima tada je dao američki poduzetnik norveškog podrijetla Jack Arnissen, i to isključivo zbog Međugorja u kojem je bio sedam puta. Goss piše kako je Amerikanac čuo za napade blizu Zagreba, ali priznao je kako nema pojma gdje je taj grad jer kad god bi išao u Međugorje, letio bi do Dubrovnika, a onda autobusom

granice, šireći mir i dobro te potičući ljude da nešto promijene u svome životu. Mnogi su pokušali u međugorskom fenomenu tražiti čudo, senzaciju pa i skandal. Međutim, međugorski fenomen osvojio je medije, javnost i srca milijuna ljudi diljem svijeta ponajviše svojom jednostavnošću. Tiho, bez velikih komunikacijskih strategija, promotivnih kampanja i reklama. Poruka se širila od usta do usta, iz zemlje u zemlju, iz medija u medij.

O snazi Međugorja svjedočile su sudbine, a ljudska svjedočanstva, obraćenja i životne

na Jadranu, a da dubrovačka i splitska zračna luka za veliki broj svojih putnika mogu zahvaliti upravo međugorskim hodočasnicima.

Traje puna tri desetljeća

Svejedno znamo koliko treba uložiti truda, znanja i novca da bismo od neke destinacije stvorili brend koji će privlačiti milijune posjetitelja, turista... Čak i uz najbolje izveden proces brendiranja, pojedine destinacije brzo postanu popularne, ali isto tako brzo padnu u prosječnost, pa i zaborav, jer im ponestane atrakcija, zanimljivosti, priča... Međugorje traje puna tri desetljeća i privlači sve više ljudi. Da je posrijedi neka manipulacija vjerojatno bi davno bila razotkrivena ili bi postala dosadna. Ono je postalo brend, čak i uz nesnalaženje, pa i poneku šlampavost domaćina. Njemu ne treba reklama ni luk-suz.

Međugorje nameće neke sasvim drukčije trendove koji se kose sa svim pravilima brendiranja, a koje je nemoguće kopirati. Svijetom pronosi priču o snazi vjere, a svima nama u njegovoj blizini otvara vrata svijeta i daruje pozornost kakvu je teško umjetno proizvesti. Moramo biti iskreni i priznati da to i nismo baš zaslužili i da godinama ne znamo opravdati taj dar s Neba. Isto tako, oni koji žive u ovome mjestu mogli bi se puno mudrije i odgovornije odnositi prema tome blagoslovljenom komadiću hercegovačkog tla, posebice po pitanju komercijalizacije, infrastrukture, urbanizma, arhitekture, ekologije... Zaimislite kako bi Međugorje izgledalo da se slučajno nalazi u Italiji ili SAD-u, odakle ionako dolazi najviše hodočasnika!?

Međugorski fenomen osvojio je medije, javnost i srca milijuna ljudi diljem svijeta ponajviše svojom jednostavnošću. Tiho, bez velikih komunikacijskih strategija, promotivnih kampanja i reklama.

u Međugorje. Dubrovnik je za njega bilo svojevrsno predgrađe Međugorja pa se detaljno raspitivao i za raketiranje toga povijesnoga grada. I kako piše Goss, izvan linije Međugorje – Dubrovnik, za Arnissena nije bilo Hrvatske, ali ga je očito nešto tjeralo da pomogne Hrvatima. A on je bio tek jedan od oko šest milijuna dobro umreženih američkih prijatelja Međugorja, koji su barem jednom boravili u ovom svetištu te nastojali trajno ostati povezani s njime. U američkom Kongresu predstavljao ih je utjecajni Christopher Smith, a imali su svoje odsjeke diljem Amerike.

Univerzalni brend

Koliko je Međugorje utjecalo na mnogobrojne druge poznate i nepoznate prijatelje ovog svetišta diljem svijeta, da se bore za istinu i da čine više dobra, teško ćemo saznati. Ali nam je sasvim jasno da je Međugorje postalo univerzalni brend, koji već desetljećima nadilazi

promjene su ipak najsnažnija preporuka. Poznato je kako sve više ljudi u suvremeno doba traga za duhovnim ispunjenjem, mirom, misterijem, zdravljem... U doba velikih stresova i duševnih nemira ljudi ovdje pronalaze duhovni mir, nadu i utjehu. Malo je mjesta u svijetu koja to mogu ponuditi, unatoč sve atraktivnijim wellnesima, sadržajima za opuštanje i egzotičnim bjegovima od užurbane stvarnosti.

O promjeni životnih nazora u Međugorju svjedoče tisuće životnih priča i sudbina, među kojima su i ona poznata imena poput glumca Jima Cavieze-la, trenera Roberta Mancinija ili nogometne zvijezde Lionela Messija. Poznato je kako je zahvaljujući Međugorju britanski premijer Tony Blair prešao na katoličku vjeru. Jasno, nisu svi koji dolaze u Međugorje hodočasnici. Puno je i radoznalih. Nije tajna da mnogi turisti svoje posjete ovome hercegovačkome mjestu usklađuju s ljetovanjem

Besmrtni Vida

Piše:
Željko Brguljan

U zoru, 2. listopada prije točno stotinu godina rodio se u Kotoru veliki hrvatski pjesnik i esejist Viktor Vida. Radosno djetinjstvo provedeno u Boki i studentsko doba ispunjeno avanturama u Zagrebu bio je sretan uvod u Vidin kasnije bremenit život, proveden većinom u emigraciji, a skončan pod kotačima jurećeg vlaka u dalekom Buenos Airesu. No, gdje god ga je život odveo Vida je u svojoj duši i srcu brižno čuvao duh dalekog zavičaja i pamtio slike mističnog Zaljeva, posebno nezaboravnu mjesečinu nad Bokom:

„Izađe mjesec iznad gore
I sja ko čista kovina.
Čuk se javi u zvoniku
Miruje more
I sve stvari postaju
Smeđe tajanstvene i dobre.
U dalekom kraju nekom
Anđeo s bakljom lebdi
Iznad mostova.“

(*Vječnost*, Sabrana djela, Zagreb, 2012, str.37)

Rodonačelnik bokeljskog ogranka obitelji Vida Marko doselio se u Kotor koncem 18. st., a prvi Vida rođen u Kotoru. bio je pjesnikov pradjed Ivan. Četvrtoj generaciji ove ugledne obitelji pravnika i carinskih

Viktor Vida u dječjačkoj dobi u blizini Tabačine (prvi slijeva)

službenika, rođenoj u Kotoru, pripada i pjesnik Viktor. Rodio se u Kotoru, kako smo naveli, 2. listopada 1913. kao sin poreznog nadzornika Rikarda Vide i Josipe, kćeri Petra Zannuttinija, općinskog tajnika na Mulu. Viktor je bokeljski svijet ugledao uz pomoć primalje Milke Schubert. Kršten je u kotorskoj prvostolnici 1. studenog 1913. od kanonika Marka Vučkovića, kotorskog župnika, dobivši uz djedovo ime Viktor i imena: Marija Tripun Antun. (Knjiga rođenih XV: 1900. – 1948., 116, BAK).

U rodnome gradu Viktor je pohađao pučku školu i gimna-

ziju, lutao obalom i baštinama oko Kotora ili se opijao veselom i bučnom svakodnevnicom starodrevnog grada podno brda Sveti Ivan. Prisjećajući se kasnije tih dana piše:

„O rodni lugovi! O lijepa hrvatska zemljo! Danica ti svijetli o doručku i večeri.

Dopustite mi tek u svibnju, da hodam bosonog, da izujem sandale.

Umijem se u prvozorje. Potrčim uzbuđeno s korom kruha, okvašenom uljem.

More je zrcalo moje. U njemu se ogledam, tražeć među algama glavoče i mekušce. Šćućurim, sa svijetom razgo-

varam naopačke: mjestance se obrnulo u vodi. Zvonici, kuće, kupine i pitomi vrtovi.

Tek me zvono s tvrđavice sjeti, da me čeka prostrt stol. Trgnem se iz slatkog zaborava.

Povečeram srdelice i ljutiku u kvasini.

Legnem. Sklopim ruke ispod glave, dok me kos, žuta ključna s mjesečine, iz gaja povrh kuće u san uljuljava. Sitnom pjesmom, uzdisajem, šušnjevim granja.

Doviđenja, ribe moje, plavozjenke, hitrorepe, do sutrašnjeg vedrog dana!“

(Kos, Sabrana djela, Zagreb, 2012, str.227)

Veseo i nemiran duh našeg pjesnika, ali i njegova kompleksna i konfliktna ličnost formirali su se pod utjecajem prirodnih oprečnosti zaljevskog svijeta. Na razvoj pjesnikove nemirne naravi, sklone pošalicama i glumi, utjecao je burni život onodobnog multinacionalnog Kotora, a s druge strane dramatični bokeljski pejzaž, veličanstven i mističan, pun fantastičnih oblika i sjena koje se formiraju na padinama kamenih vrleti razvio je u mladom Vidi bogati unutarnji svijet i duboku melankoliju. I kasnije kad je otputovao, bez povratka, preko mora i oceana, bolno ga je pritiskala nostalgija za izgubljenim zavičajem. Rodna Boka i osobito Perast ostali su trajno pohranjeni u sjećanjima i zarobljeni u duši našeg pjesnika, pa on i u dalekoj Argentini piše:

„Rođen sam u Kotoru, velikoj smeđoj tvrđavi, ali, kad me pitaju za zavičaj, kao što prsti traže i otkidaju najljepši cvijet, moja duša odabire Perast. On je grad duše, tužno veselje duše, kao njegovi vrtovi s ružama, koji raduju oči. On mi je zarana ispunio duh vedrinom, kao zdenac, u kojem se prelamaју zrake. U njemu sam već u djetinjstvu nazreo nužni red sklada, odazive nevidljive geo-

metrije među stvarima... Kuće su mu bijele kocke, pravilne; iznad kuća na surom brdu ima pojas zelenih baština; iza njih pruža se predjel bezobličnog kamena, okruglog ponekad od kiša s kraja jeseni. Pred gradom je more plavetno, nego izjutra ima boju golubljevih vrata s mliječnim preljevima glatke školjke...”

(Zavičaj, Sabrana djela, Zagreb, 2012, str.220)

U novoj, prekomorskoj domovini bio je duboko osamljen. K tome, tijekom ratnog i poratnog perioda Vidu su sustizale brojne životne nevolje. Godina 1954. bila je za Viktora izuzetno bolna – 20. travnja umire mu u Zagrebu otac Rikard, a samo deset dana kasnije i majka Josipa, od koje se, kao nekad i od zavičaja, bolno rastaje:

„U svijetloj kućici kraj mora na elegičnoj obali Perasta

Ti ćeš ostati uz igračke djetinjstva

Zauvijek...”

(Majka, Sabrana djela, Zagreb, 2012, str.157)

Dalje je hodao sasvim sam, svijetom riječi i zvukova. K svijetu tišine... Kišnog nedjeljnog jutra 25. rujna 1960. zaputio se na Buenos Aireski kolodvor gdje je okončao svoje muke bacivši se pod kotače jurećeg vlaka. Samo tri mjeseca ranije objavio je u Hrvatskoj reviji pjesmu *Otrovane lokve*, iz koje naslućujemo u kolikoj mjeri mu je život postao teretom:

„Nije teško umrijeti.

Teško je živjeti:

lomiti se na asfaltu.

Ući mamuran

U večer praznih soba...

A smrt – sretnoga li hipa!...”

(*Otrovane lokve*, Sabrana djela, Zagreb, 2012, str.205)

Prilikom pokopa na gradskom groblju Chacarita u Buenos Airesu, u grob na kojem stoji natpis: *Ars longa, vita brevis*, oprostio se od našeg pjesnika, Vinko Nikolić rije-

Viktor Vida

čima: „...Viktore, dragi mrtvi druže, živjet ćemo od Tvojih pjesama, jer u njih si salio svoju bolnu dušu, i prelio sve ljepote jednog čarobnog svijeta, satkao sav obilni sjaj misli i riječi, izrazio sav onaj divni začarani svijet što si ga u sebi nosio – ta kakovo je čudo da si posjedovao toliku Ljepotu, kad si se rodio u Boki! – i po tim svojim pjesmama ostat ćeš neumrlji nesretni pjesnik naše besmrtnje najnesretnije Hrvatske.“ (*Književna kritika o Viktoru Vidi*, Zagreb, 2006, str. 53-54)

Završimo ovo prisjećanje na pjesnika Viktora Vidu tim oproštajnim riječima njegova dugogodišnjeg prijatelja, ali konačnog oproštaja od našeg nezaboravnog Kotoranina i njegove poezije nikada neće biti jer, kako je sam zapisao u pjesmi posvećenoj dvojici jednako slavnih pjesnika i prijatelja – Tinu Ujeviću i Franu Alfireviću: „Mrtvi pjesnici ustvari nisu mrtvi./ Oni žive/ U dubokim ganućima zemlje...” (*Mrtvi pjesnici*, Sabrana djela, Zagreb, 2012, str.118)

Mulu, Mandraču i Marini

Piše:
Neven Staničić

Mulo može bit drveno, kameno, od betona, a u zadnje vrijeme i plastike! I to zovu evolucijom. (?) Iako se na svako mulo po definiciji dolazi s' mora, oće li ono dalje napredovat u „pristanište“, više zavisi od njegove veze sa kopnom, nego morem. Mada se to rijetkima dogodi, oko mula znale su nastat' cijele luke i naselja. U svakom slučaju, mulo je čovjekova работа i potreba, pa mu ljudi i kroje sudbinu. U Boku, mula je sve manje. Nestaju zajedno sa vlasnicima i njihovim načinom života. Drvena su istručila, kamena se osamila i prosula. Na mnogim mjestima, samo se naziru iznad mora, kao hridi ili zapušteni spomenici, slični grobljima. Koliko smo im se nekada radovali,

danas ih ne obadajemo. Ona, što držimo pristaništima, su u boljem stanju. Obično pri kućama uz more, još su mjesna sastajališta. Sa mula se onomad odlazilo i vraćalo doma. Na mulo se i izlazi, kao na trg. Pravo mulo ima ime, a zna se i čije je. Otkad se uglavnom trguje i putuje kopnom, mula su postala plaže, ili terase kafića ljetnoga doba. Zimi su po njima izvučene barke, brodice, rasuti štrafuri od „nekakve potrebe“ i puste uspomene. Ko se umije i ima čega sjećat. S' mula se gleda u daljinu, ili direktno ispod, ka dnu. U oba slučaja, treba znat videt i čekat, ili radoznalost neće opravdat očekivanja. Za razliku od ribanja. Sa mula se riba bez očekivanja, onako, da se bači udica i pasa vrijeme. Kao čino-

ve, neka mula imaju lanterne. Da se jave noću, dežurna.

Da je kojim slučajem većih gabarita, **mandrač** bi se zvao lukobranom. Da nije mandrač, mogli bi ga krstit i mulom. Ovako je i jedno i drugo. Obgrljeni dio mora, što propio poručuje, ovo je moje. Kao siguran pristan i vez, ekonomska jedinica i miran san, bez obzira na vremenske prilike. Spanje, s' uha na uho, nije međutim jedini gušt od mandrača. Niti su mandračići za gušte građeni. Međutim, očigledna privatnost i sigurnost dolazi im glave. Kad su premali za velike ambicije, i plovne miljenice, lađe, pristiglih komšija, ima ljudi koji ih zatrpavaju i bukvalno krađu od mora, praveći „obalu“ samo njima znanog značenja i potrebe. Na

štetu Boke, ti ljudi nikad neće postat' Bokeljima. Ne zaslužuju. Inače, Bokelji imaju jako puno razloga da budu ponosni na svoje mandračice. Posebno one što smo ih nazvali otvorenim bazenima sa dva gola. Da ih nije bilo i da ih nema, ne znam ko bi nam drugi bio, i kome bi još mogli bit, prvaci Evrope. Mandračići bi lako mogli ostat posljednji primjer suživota s' morem, koji nam se ne može zamjerit.

Koliko god se tendili u more i pomorstvo, Bokelji kanda nisu skloni **marinama**. Ili su one nekako previše moderne, (fancy?) ili smo mi nekako preantiki, tek u marinama se bolje snalaze kontinentalci. Što su dalje od mora, marine su im bliže. Marina doduše ima raznih, ali suština im je ista.

False su. Marine zapravo glume primorske lučice i naravno, previše su teatralne i grandiozne, da bi bile originalne. To nadoknađuju ponudom, od hotela, stanova i restorana do firmirane garderobe i kićanki. Marine su pod ruku sa golfom. One glume život na moru, kao što golf glumi sport u prirodi. Tako se i grade, više zbog iluzije, nego za život. Ko još živi u marini? Marine su parking za jahte i vikendice za njihove vlasnike. Kad svrati u marinu, čovjek više ne vidi more, nego luksuz. Oni koji ga žive, plaću da iz svoje perspektive „vide“ more. Na obrnuti način, da nisu ni svjesni potvrđuju, ono što mi odavno znamo. Fali more, drž se kraja.

Caronia

Piše:
Neven Jerković

Caronia 1948.

Nakon završetka Drugog svjetskog rata, britanski brodar Cunard je odlučio sagraditi liner koji će uglavnom ploviti na kružnim putovanjima toplijim morima Kariba i Sredozemlja ali i bez poteškoća prelaziti Atlantski ocean. Tako je u škotskom brodogradilištu John Brown&Co na ušću rijeke Clyde sagrađena CARONIA (drugi brod istog imena u floti Cunarda) koja je na prvo putovanje zaplovila u siječnju 1949. između Southamptona

Bila je prepoznatljiva po ciminjeri (dimnjaku) najvećeg obima ikada sagrađenom na putničkim brodovima i po specifično obojanim bokovima u tri nijanse zelene boje, zbog čega je nazvana „Zelenom kraljicom“.

i New Yorka. Nova CARONIA je imala 34200 GT, duga je bila 219 metara, a dvije parne turbine su joj omogućavale brzinu od 22 čvora. Na njenim se palubama moglo smjestiti oko 900 putnika i skoro isto

toliko članova posade. Bila je prepoznatljiva po ciminjeri (dimnjaku) najvećeg obima ikada sagrađenom na putničkim brodovima i po specifično obojanim bokovima u tri nijanse zelene boje, zbog čega je

Zelena kraljica

nazvana „Zelenom kraljicom“. Novost na brodu je bio i prvi vanjski bazen za plivanje ali i ugrađeni sanitarni čvorovi u svaku putničku kabinu što do tada u pomorskom svijetu nije bila uobičajena praksa. Brod je bio najbolji što ga je svijet kružnih putovanja do tada vidio, pa i nije čudo da je imao izuzetno puno stalnih putnika. Jedna od putnica je čak punih petnaest godina neprekidno na njemu boravila potrošivši za taj luksuz ukupno oko 20 milijuna (tadašnjih!) USD.

Na CARONIJI je 1962. u dubrovačkom akvatoriju snimljen i jugoslavenski igrani film „Operacija Tizian“ u kojem su glavne uloge igrali Rade Marković, Miha Balog i Miše Martinović. Kako je za potrebe snimanja trebalo dosta umjetničkih slika, jer se

radnja filma bazirala na priči o krađi slika talijanskog renesansnog slikara Tiziana, trebalo ih je i naslikati. Pronađen je pravi majstor i za to, dubrovačko varaždinski slikar Mili-voj Stanić.

CARONIA nije imala puno sreće sa posjetama Boki kotorskoj, jer je njeno prvo planirano uplovljenje 3. studenog 1966. otkazano zbog loših vremenskih uvjeta. Ipak sljedeće godine, na svom posljednjem

Caronia

Kružna putovanja na kojima je bila planirana ili ostvarena posjeta Kotoru

1966. (capt. William Law)

29.09. **New York** - 05.10. **Funchal** - 07.10. **Casablanca** - 09.10. **Tanger** - 10.10. **Ceuta** - 13.10. **Pirej** - 17.10. **Odessa** - 18.10. **Constanca** - 19.10. **Varna** - 20.10. **Istanbul** - 21.10. **Izmir** - 22.10. **Rodos** - 23.10. **Aleksandrija** - 28.10. **Beirut** - 30.10. **Haifa** - 03.11. **Kotor** (planirano ali otkazano) - 03.11. **Dubrovnik** - 05.11. **Trst umjesto Venecija** (poplava) - 08.11. **Siracusa** - 08.11. **Messina** - 09.11. **Napulj** - 11.11. **Ajaccio** - 12.11. **Villefranche** - 14.11. **Barcelona** - 15.11. **Palma** - 17.11. **Montri** - 17.11. **Malaga** - 18.11. **Gibraltar** - 19.11. **Lisabon** - 22.11. **Cherbourg** - 23.11. **Southampton**

1967. (capt. Pip Read) Posljednje kružno putovanje

28.09. **New York** - 05.10. **Funchal** - 07.10. **Casablanca** - 09.10. **Ceuta** - 13.10. **Pirej** - 17.10. **Odessa** - 18.10. **Constanca** - 19.10. **Varna** - 20.10. **Istanbul** - 22.10. **Izmir** - 24.10. **Kotor** - 24.10. **Dubrovnik** - 26.10. **Venecija** - 29.10. **Siracusa** - 29.10. **Messina** - 30.10. **Napulj** - 01.11. **Ajaccio** - 02.11. **Villefranche** - 04.11. **Barcelona** - 05.11. **Palma** - 07.11. **Montri** - 07.11. **Malaga** - 09.11. **Lisabon** - 16.11. **New York**

organiziranom kružnom putovanju, 24. listopada u ranim jutarnjim satima se prvi, ali nažalost i zadnji put sidri pred Kotorom te poslijepodne ga napušta u plovidbi prema Dubrovniku. Dobar dio putnika je autobusima otišao na izlet u Dubrovnik te tamo sačekao brod, što je sve do ne tako dav-

ne prošlosti bio uobičajni i vrlo popularni izlet u oba smjera, ovisno o itinereru kojim je organizirano kružno putovanje. Naime, veliki broj organiziranih krstarenja je u svojim programima imao uplovljenja i u Gruž i u Boku, a za putnike je nakon razgleda prvog grada organizirana vožnja au-

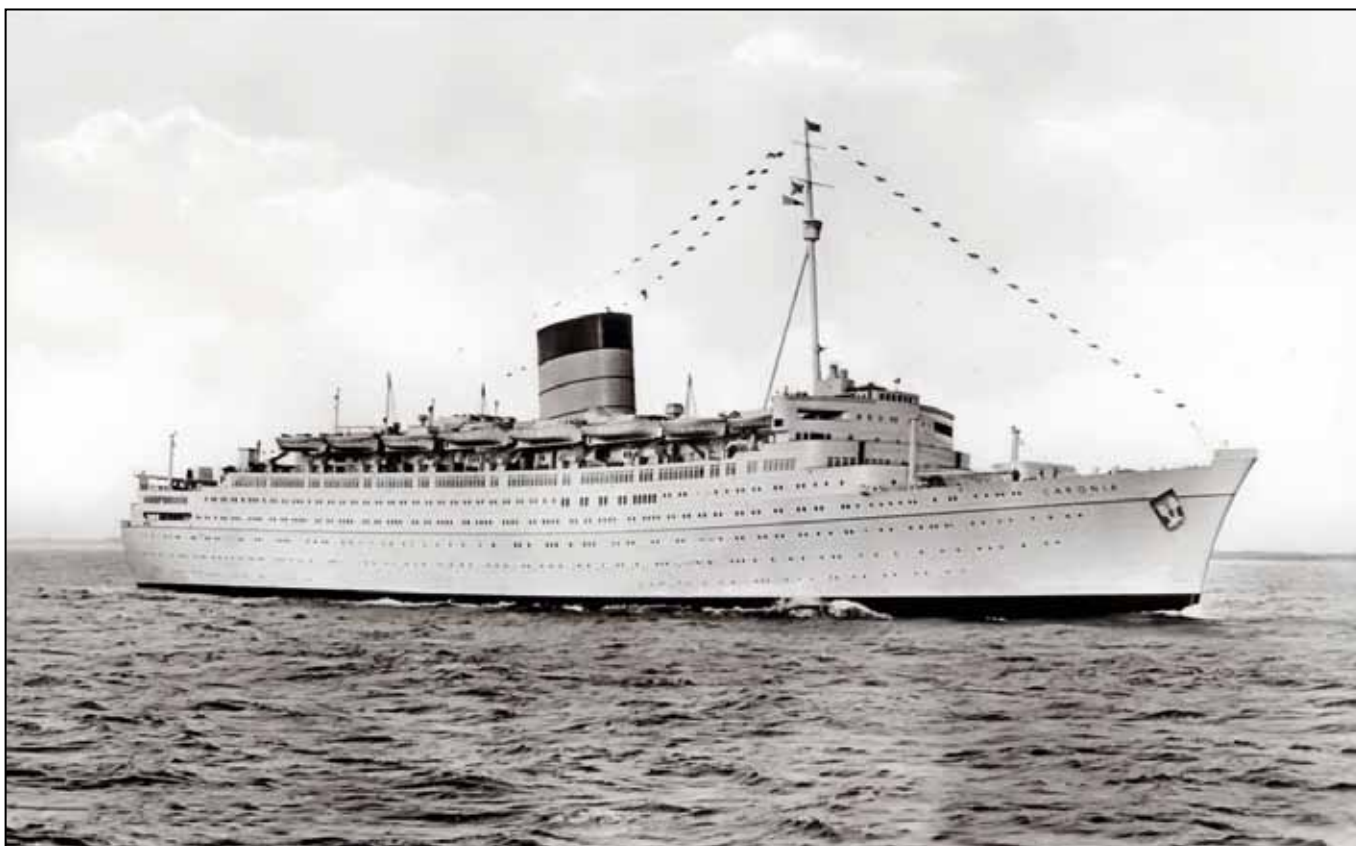
tobusom kroz Boku, Konavle i Župu do druge luke u kojoj bi se posjetio i drugi grad gdje bi se putnici ponovo ukrkali na brod. Danas teško zamislivo a još teže provedivo.

Nakon posljednje plovidbe iz New Yorka do Southamptona u studenom 1967. CARONIA je raspoređena i ponuđena

na prodaju. Kada je već bilo dogovoreno da ga kupi zagrebački Domus Turiist i uposli kao ploveći hotel u Dubrovniku, sve je palo u vodu kada su jugoslavenske vlasti odbile izdati dozvolu za tu transakciju. Tako je brod u svibnju 1968. prodan kompaniji Star Shipping. Dobio je novo ime COLUMBIA a za vrijeme kompletnog preuređenja u Pireju još jedno, ovaj put CARIBIA. Brod tom prigodom i nije bio baš najbolje dotjeran pa je na kružnim putovanjima za novog vlasnika doživio dosta reklamacija na komfor i poslugu. Nakon samo dva neuspješna kružna putovanja i teške havarije stroja, CARIBIA je raspremljena i prodana u Tursku. Kako ni Turci nisu imali sreće ali po svoj prilici ni novaca, brod sljedećih pet godina ne plovi te mijenja razna sidrištima oko New Yorka. Na aukciji u travnju 1974. kupila su ga tajvanska rezališta pa je u teglju remorkera HAMBURG isplovio iz New Yorka na svoje posljednje putovanje. Kada su se 12. kolovoza našli na oko tri milje od luke Apra na otoku Guam, tropska oluja je primorala zapovjednika tegljača da napusti brod u teglju jer je postojala opasnost da oba broda stradaju. Dobra stara CARONIA je udarila u lukobran i prepolovila se na tri dijela. Kako je bila stalna prijetnja ostalim brodovima u luci, kada se je vrijeme smirilo, tu je vrlo brzo i razrezana u staro željezo.

Tako je sa svjetskih mora zauvijek nestao legendarni putnički liner, jedan od onih velikana koji su svojom tehnološki revolucionarnom pojavom upečatljivo obilježili modernu povijest brodskih kružnih putovanja. CARONIA se na taj način priključila nizu velikana, svjetskih putničkih brodova koji u svojim plovidbama nisu zaboravili posjetiti Boku kotorsku.

Izvod iz originalnog brodskog dnevnika

23 October 1967

At Sea

Steaming Izmir to Kotor 720 miles

Log Abstract...

At: 12 Noon (11:00 GMT) Position: 37.18N | 21.23E

Travelled: 378 miles

Light N.Easterly breeze, slight sea, low swell, few clouds, fine & clear

342 miles to Kotor

24 October 1967

Arrive Kotor 5.21am (Maiden arrival) - Depart 6.18pm

Steam to Dubrovnik 24 miles

Arrive Dubrovnik 7.30pm

Dubrovnik

Log Abstract...

At: 05:21 LT (04:21 GMT) Kotor arrival

Passage: 1day, 11 hours, 15 mins Average Speed:20.43 knots

At 18:18 LT (17:18 GMT) Kotor departure

At 19:30 LT (18:30 GMT) Dubrovnik arrival

Passage: 1 hour 12 mins.

Total Distance: 24 miles **Average Speed:** 20 knots

25 October 1967

Depart Dubrovnik 1.12pm

Steam to Venice 303 miles

Log Abstract...

At: 13:12 LT (12:12 GMT) Dubrovnik departure

Lijepo ime Dionis

Piše:
Mašo Čekić

Risan se duboko unjedrio u padine Orjena niz koje se slivaju pitke vode, uz koje se putuje ili bježi, kojima stižu putnici dobrih namjera vraćajući se natovareni robom što je pristigla morem, iz dalekih krajeva.

Stižu i razbojnici, vojske, mirotvorci i čudaci, a bogovi tu

često zastanu da se čuda i ljepote nagledaju.

Ima tome skoro 2.500 godina kako je Rizon zabilježen u knjigama i na putnim mapama svijeta. I čudesni zaliv postade Risanski, za dugo vremena.

Za besmrtnim bogovima, koji iz Grčke stigoše u potrazi za novim, ljepšim i mirnijim prebivalištem, stigli su i smrtnici gradeći kule i gradove na obalama Risanske rijeke, donoseći iz stare domovine sve što ovdje nijesu zatekli.

Tako je pristigla i vinova loza.

Sa lozom i vinom stiže i bog Dionis.

Sada je vinska priča kompletna: vinogradi, berba, bahanalije - pa mošt, mlado vino i opet bahanalije - svečanosti, vino, bahanalije...

Sve u slavu Dionisa, hvaljenog i zabranjivanog, voljenog i osporavanog, sina Boga i smrtnice.

Hramove posvećene Dionisu u Boki Kotorskoj tek valja otkriti, a njegov kućni bron-

čani kip je otkriven Ljeta Gosodnjega 2013. na Carinama, srcu starog Risna!

I priča o sadnji prvog pruta loze u Boki Kotorskoj više nema nepoznanica. Sam Dionis, vraćanjem među Bokelje, otklonio je sve sumnje.

Težački posao, zavisnost od vremena i nevremena, kmetski odnosi i halapljivost vlastele, izvoz zarad zarade pa uvoz iz istog razloga - tek vazda je falilo vina. A pilo se dosta.

Bilo je godina kada je u bokeškim podrumima bilo i po 65.000 barila vina! I falilo je, pa se uvozilo po 15 - 20 hiljada barila.

Previše ?!

Gotovo jedina hrana, uz vino, težacima je bio komad kruha i koja smokva, za cijeli dan rada. Zato je vina vazda falilo!

Valja zamisliti kako je Boka Kotorska, s jeseni, izgledala pod tolikim vinogradima. Kako je mirisala na mošt!?

Čini mi se da čujem i pjesmu - onu što stalno najavljuje bolje i više, ljepše i ljubavnije. Primorsku.

Sa Dionisom je stigla loza, ali i nada koja je dvije hiljade godina lebdjela nad Bokom i šaputala Bokeljima o sreći.

Nakon nekoliko čaša domaćeg, crnog, Sreća se osmijevala iza čoška. I moglo se dalje!

I danas, uz botilju vina od grožđa nepoznatog geografskog porijekla (tgrovci vazda zbore da je baš od Tamo – a vi zadovoljni), po nekada mi se čini da mi neko šapće.

Možda me Dionis pita đe su vinogradi, đe je vino „Marzamin“, đe su suvice iz Grblja i sa Luštice.

- Piju li đeca sok od grožđa? Sprda li si to Dionis sa mnom?. Morao bi znati da đeca danas ne znaju da se sok i od grožđa pravi!.

To vina što je u botilju ostalo, ostaviću za sutra. Može biti, biće koja gavica.

I oprost mi Dionise, znam ja da Ti dobro misliš.

Nego, mi smo Ti sada drugačiji. Nemamo više one Tvoje vinograde u kojima si očekivao Dobro, Sreću i Nadu.

Nijesmo oni Tvoji Bokezi.

LIKER OD CRNOG VINA

Potrebno je:

- litar crnog, domaćeg, vina
- 50 dag cukra
- 1 limun
- 2 škartoca vanilije
- šaka suhica
- 2 dl lozove rakije

Priprema:

Cukar karamelizovati sa dvije ožice vode pa usuti vino i kuvati dok ce cukar ne rastvori. U prohladeno vino dodati na fete izrezan limun, vaniliju

i iznječene ili isjeckane suhiće. Ostaviti da stoji tri dana, procijediti kroz gusto sito ili krpu, dodati rakiju, promiješati i usuti u boce. Piti nakon osam dana.

GROŽĐE U RAKIJI

Grozдове krupnog bijelog grožđa razdvojiti na grozdice sa po nekoliko zrna i dobro ih uvaljati u cukar u prahu. Kada zrna pobiješe od cukra, slagati ih u teglu. Preko grožđa u napunjenoj tegli sipati još malo cukra pa sve preliti dobrom domaćom rakijom. Zatvoriti tegle, spremi na hladno mje-

sto pa poslije dva mjeseca uživajte u grožđu i liker.

OSTAC ZA VRUĆINU

Najbolji napitak za vrele ljetne dane je domaći vinski ostac pomiješan sa vodom.

Priprema se jednostavno: staviti prst domaćega osta u konatu pa naliti vodom. Ako imaš, stavi i kućarin cukra. Odlično je i provjereno!

PS. Ostac i voda (bez cukra) su najbolji napitak nakon obilne porcije pašta-fazole!

PROŠEK (kao pravi)

Potrebno je:

- 1 kg suhica
- 5 litara vode
- cukar po potrebi

Priprema:

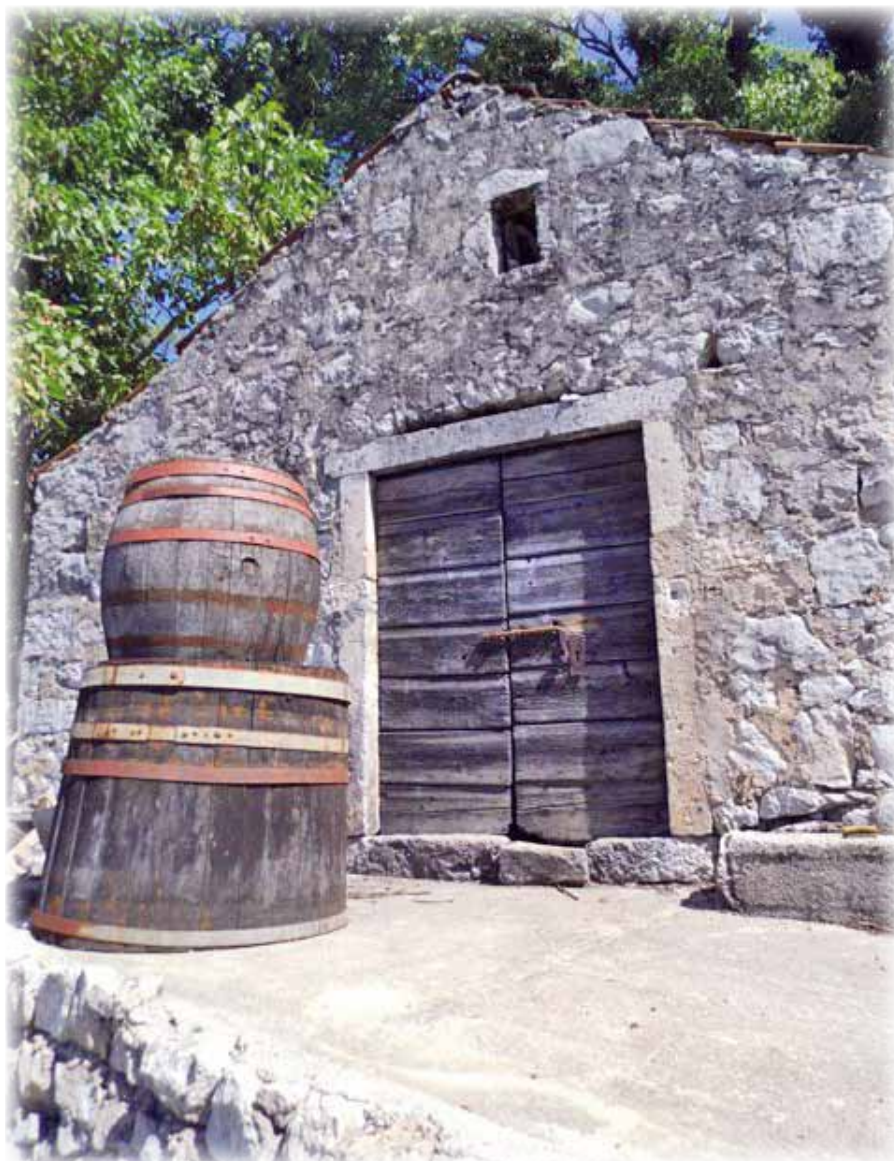
U prikladnu posudu staviti suhiće, predhodno dobro izgnječene, pa ih zaliti vodom. Ostaviti da fermentira. Na početku fermentacije izmjeriti slador pa ako nema 24 procenta dodati cukra. (obično dvadesetak dag.)

Vrenje traje 10 do 12 dana pa prošek procijediti i usuti u botilje. Prije smirivanja, pretočiti još dva – tri puta.

FALSO VINO

Litru dobrog, domaćega, osta pomiješati sa tri litra vode i 20 deka cukara pa staviti na vatru i kuhati pet – šest minuta. Posebno užutiti (karamelizirati) 6 deka cukara pa ga polaku usuti u krokuhani ostac sa vodom. Čim se cukar rastvori dodati još 10 – 12 litara vode (u zavisnosti od jačine osta) sipajući je polako i miješajući. Kada se ohladi, sipati u botilje.

PS. Čuvati za nevolju!

KOTORSKI ORIĐINALI - GALIOTI I ŠKERCI (15)

Kotorski oriđinali, galioti i boemi bili su ljudi dobrog srca i plemenite duše, bistrog uma i oštrog jezika, koji su na svakovrsne izazove odgovarali na originalan, ali uvijek duhovit način. Bez oriđinala i inače bogata prošlost Kotora bila bi siromašnija. A oni su se, opet, mogli roditi i opstati samo u kotorskom ambijentu. Bili su iskričavi. U najtežim trenucima nisu propuštali prigodu da se našale, na svoj i tuđi račun, da sve okrenu na onu ljepšu „stranu“. Njih više nema, ali njihove šale još uvijek žive.

Priredio:
Dario Musić

VICKO – TUSO PETROVIĆ

Vicko - Tusó Petrović bio je oriđinal velikoga kalibra. Možda najklasičniji predstavnik kotorske škole oriđinala te čudne „boeme“ koja je svojim škercima uveseljavala najprije sebe, a onda i druge, vjerna prastarom zakonu da je čovjek najpravedniji kad počne suditi od sebe pa nadalje. Vicko Tusó iz Škaljara bio je pedesetih i šezdesetih godina onoga suludnoga XX. stoljeća nekrunisani kralj kotorskog „prizemlja“, stožer oko koga se okretala čitava plejada tipova s periferije života. Ne baš visok, onako bašet i nabijen, gotovo uvijek ošišan na „nu-

laricu“ i rijetko kada obrijan, u starome vojničkom šinjelu i masnom škicanom kačketu, rijetko kada u košulji, a i tada raskopčanoj do pasa da se vide runjava prsa, u vojničkim cokolama „cvekaricama“ na bosu nogu ili u „šufericama“, komadima platna kojima su nekada soldati omotavali noge umjesto čarapa, naš Vicko provodio je dan na rivi ili po pjacama, u borbi za bokun kruva i kvarat vina u podrumu kod Dana, noseći valiže, upirući u kare s drvima i slično. A kada bi se na koga najedio, onda je počinjao kraval od beštīmija, stavio bi šaku iza uha kao da ne čuje samoga sebe i vikao koliko ga grlo nosi, a to je bilo toliko papreno da se ne može ponoviti ni u jedan poštēni list, pa ni u „Karampanu“!

Unatoč neurednosti, Kotorani su ga voljeli jer je uvijek s nji-

ma komunicirao na originalan način, samo njemu svojstven. Citirali su ga češće nego što su u prvim poratnim godinama navodili Marksa i Engelsa.

Kada bi mu netko rekao da je lud, odgovorio bi: „Znaš, kućo moja, zašto? U ovo vrijeme se jedino isplati praviti lud.“ Prilikom pogreba jednog Škaljara, Vickova susjeda, glasno je rekao: „Sve dok je mislio samo svojom glavom, smatrao je da mu nitko ništa ne može. A od kada je počeo drugačije razmišljati, odmah je umro.“

Volio se služiti aforizmima koji su nastajali spontano, a nije nikada znao kako su se te njegove mudrolije zvale. Jednom, na konferenciji u Škaljarima, poručio je okupljenima: „Kućine moje, ne vjerujte vlastima jer je njihov posao da vam lažu!“ A kada su mještani na jednom sprovodu, sjede-

Doček Tita u Kotoru 1959. god.

či pokraj mrtvaca, razgovarali o tome vara li ih partizanska vlast, Vicko je zaključio: „Pogledajte svoje prazne džepove pa ćete znati vara li vas vlast!“ Ipak, predstavnici vlasti nisu ga dirali jer je bio u bliskim rodbinskim odnosima sa škakljarskim prvoborcima koji su ga s pravom štitili.

No, bilo je i iznimaka. Naime, u vrijeme kada bi Tito dolazio u Kotor, nekoliko dana prije toga bio bi pritvoren. Izašao bi na slobodu tek kada bi Tito otišao iz te sredine. Kada bi ga građani pitali gdje je bio, Vicko je odgovarao: „Tito u Kotor - Vicko u zatvor, Tito iz Kotora - Vicko iz zatvora!“ Bio je jako ljut i razočaran zbog toga što ga je vlast zatvarala prilikom posjeta Kotoru visokih rukovodilaca, smatrao je bez razloga. Jednom, čim su ga pustili iz zatvora, popeo se Vicko na počasnu tribinu gdje je Tito stajao dan ranije. Počeli su se okupljati Kotorani da saznaju razlog zašto Vicko šeta „svetim daskama“. U jednom trenutku počeo je vikati, gledajući prema nebu: „O Luka Stojov, o Luka Stojov... Nemoj dolaziti da grdan nijesi!“ Okretao

se na sve strane i ponavljao istu poruku. Uokolo su stajali milicionari, ali nisu ništa poduzimali. Kada je netko rekao okupljenim građanima da je Luka Stojov bio njegov otac, koji je davno umro, shvatili su smisao njegove poruke. Mudri kotorski galiot upozoravao je oca da se nikako ne „vraćaju“ na ovu zemlju gdje je toliko zla, samovolje i bezakonja. Razlegao se pljesak, a Vicko je skromno zahvaljivao: „Hvala vam, kućine moje, što ste me razumjeli! Bojao sam se da me nećete shvatiti!“

Vicko bi često po cijeli bogovjetni dan, ljeti i zimi, vrijeme provodio na kotorskoj pjaci ili u nekom kantunu, čekajući da pronađe neki posao. U pazama rabote netko bi ga pozvao na bićerin ili got vina u baštu kafane „Dojmi“. Jednom prilikom dok je Vicko sjedio u kafani „Dojmi“ stigao je kotorski profesor i učenjak velikoga ugleda, koji se malo stariji oženio i čašćavao zbog toga prisutne. Vicko ga je svojim rječnikom blagoslovio i čestitao mu pa bi profesor zvao jednog od konobara (Marka Maska, Marka Talijana, Đura Četni-

ka...): „Ober, molim jedno piće za gospon – Vicka!“, na što je ovaj šeretski odgovorio: „Gospodine profesore, pošto si bio fin prema meni, da ti kažem jedan savjet: nemoj takav biti večeras prema ženi kad budete u krevetu jer one to ne vole... nego navali!“

Vicku su zamjerali da se ne zna ponašati jer je stalno psuvao, bio vulgaran u obraćanju ljudima, posebno djevojkama kada bi ga izazivale pokazujući mu dijelove intimne odjeće. Nije trpio da ga netko potcjenjuje zbog izgleda. Upadao je drugima u riječ, dobacivao kada bi ljudi razgovarali u kafani.

Međutim, najbolja Vickova batuda bila je ona koju je opalio starom doktoru Uroševiću kad ga je jednom domamio u svoj „pansion od ludijeh“ da mu izmjeri „kvocijent inteligencije“ (IQ). Doktor mu je dao u ruke sić i rekao da napuni vodom jednu bačvu koja nije imala dno. Vicko je sve vidio i šeretski odgovorio: „Kućo, ajde da se pogodimo, napuni je ti do pola, a ja ću od pola!“

ROMEO FIORELLI:

ROMEO FIORELLI (1870. – 1958.), GRAĐANIN GRADA KOTORA, KRONIČAR SVOJEG DOBA, U SVOJIM ZAPISIMA SAČUVAO JE OD ZABORAVA MNOGE OBIČNE I ZNAČAJNE DOGAĐAJE GRADA KOTORA TOGA VREMENA.

„Po istoričnim knjigama i kalendarima, po putu sačuvanih listova, plakata i rasporeda, po pričanju moje babe i uz moje dobro pamćenje, od djetinjstva sam sabrao, sastavio i uredio sljedeće uspomene“, objašnjava Fiorelli kako je nastala ova kronika.

Priredio: **Dario Musić**

STARE KOTORSKE I BOKEŠKE USPOMENE

U Kotoru su se nalazila četiri arhiva iz prošlosti grada Kotora i Boke kotorske. Jedan se nalazio u Okružnome sudu, drugi u zgradi Kotarskog poglavarstva u palači Gregorina, treći u Općini, četvrti u Biskupskoj kuriji. Prema naređenju austrijske Vlade u Beču, Arhiv Kotarskog poglavarstva 1883. god. prenesen je iz Kotora u Zadar i pohranjen u Arhiv ondašnjega dalmatinskog Namjesništva. Tad su bili preneseni u Zadar i svi ostali stari arhivi dalmatinskih gradova, osim Arhiv grada Dubrovnika koji je ostao i dalje u Kneževu dvoru. U tome starome kotorskom Arhivu nalazili su se važni spisi, dokumenti iz povijesti grada i Boke, iz doba mletačke vladavine, prve austrijske vladavine, ruske vladavine, francuske vladavine, privremene Narodne vlade, druge austrijske vladavine od 1815. do 1826. godine. Spisi mletačke vladavine čuvali su se u 204 velika debela sveska, spisi prve austrijske

vladavine u tri velika debela sveska, spisi kratkotrajne ruske vladavine u jednome velikome debelom svesku, spisi kratkotrajne Narodne vlade u dva velika debela sveska, spisi druge austrijske vladavine od 1815. do 1826. godine u osam velikih debelih svezaka. Nakon sloma Austrije puno se radilo uz pomoć monsignora don Frane Bulića, dr. Steve Metličića (dalmatinski namjesnik u Splitu), kotorske općine, dr. Josipa Nagyja, dr. Momčila Sinčića, dr. Jovana Erdeljkovića (Erdeljanovića), dr. Jovana Radonića, biskupa Uccellinija, don Antona Miloševića i još nekih. Svi su oni više od 12 godina radili da se kotorski Arhiv vrati, ali sve je ostalo na mrtvoj tački. God. 1943. talijanska vlast odnijela je Arhiv iz Okružnoga suda i tako su iz Kotora odnesena dva najvažnija arhivska dokumenta i povijesni spisi grada i Boke. U Kotoru je ostao Općinski arhiv i onaj Biskupske

kurije, ali u njima se ne nalaze važni spisi kao u onima koji su odneseni.

Zavjet iz 1855. god. kada je kolera pustošila Boku, dok je Prčanj ostao pošteđen, a isto se dogodilo 1867. god. Tada su mještani na poticaj svoga zaslužnog župnika Nike Lazzarija, na vječnu uspomenu Marijinih dobročinstava, utemeljili za sva vremena 9. srpnja zavjetni praznik i načinili veliko zlatno srce s ovim natpisom:

Čudotvornoj Djevici Bogorodici,
puk od Prčanja na dan 9. srpnja 1867.
od kužne bolesti sačuvan,
prinosi, zavjetuje, posvećuje.

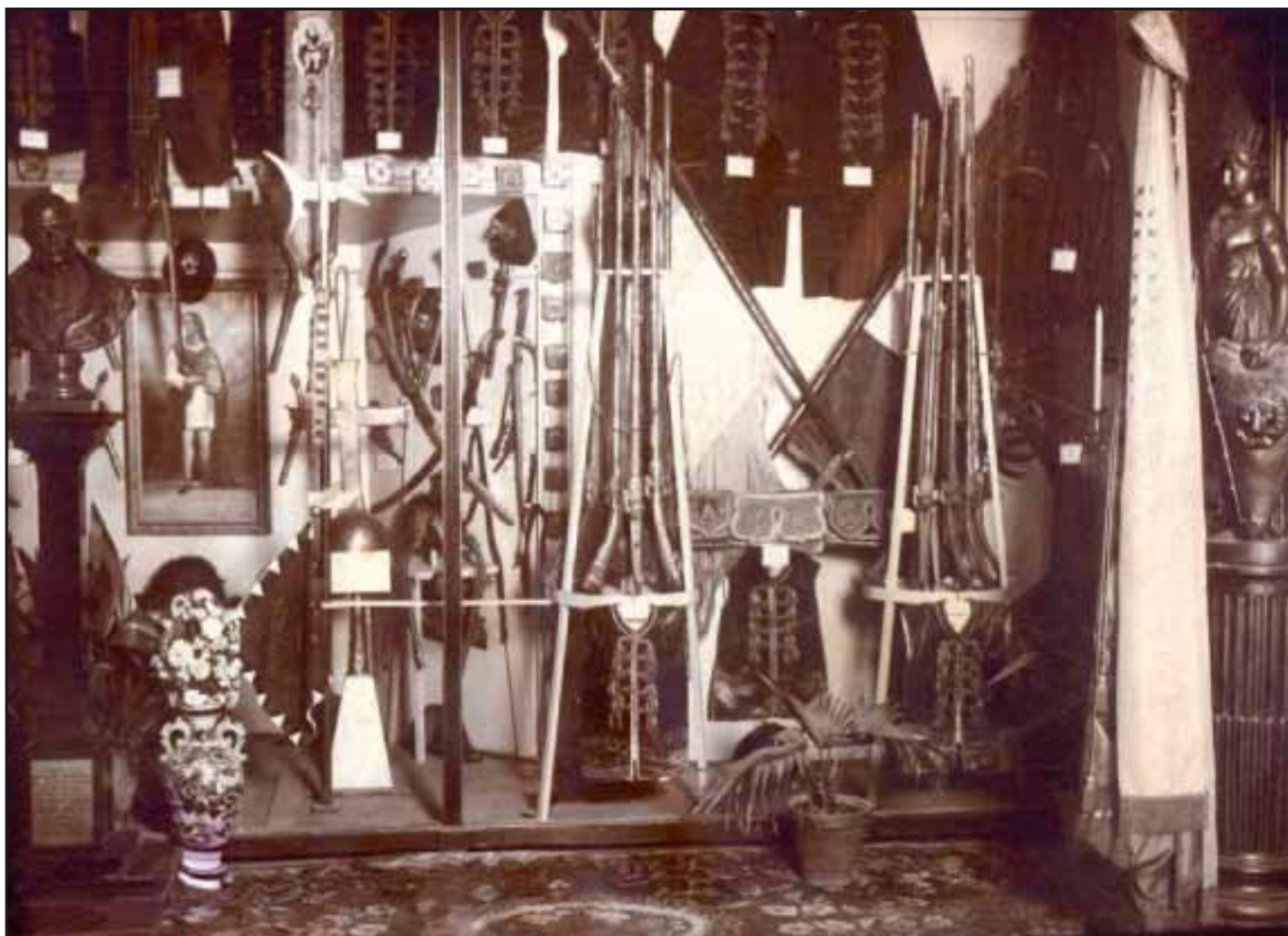
Pomorci Boke održavali su zavjetni običaj. Kada bi se brod udaljio iz svog kraja otplovivši na dugo putovanje, u počast Gospe od Škrpjela

podignula bi se na arburadi zastava i pucali bi iz topa pozdravljajući Gospu da im bude u pomoći i da se iz morske oluje kući zdravo vrate. Na svakom brodu nalazila se slika Gospe, kojoj su se preporučivali da ih spasi od morske opasnosti. Kad bi se brod vratio, pozdravili bi Gospu isto kao na odlasku.

Iznad Vojničkog kupališta nalazi se veliki komad zemljišta, vlasništvo crkve sv. Nikole. To zemljište uvijek je davalo dobar plod pa je zbog toga prozvano »Zlatnom njivom«.

Izvan grada sa sjeverne strane nalazila se kuća M. Mijuškovića. U staro doba tu je radio jedan kalafat iz Korčule po prezimenu Mišulić. Zbog toga je taj položaj dobio ime Mišulić.

Kulturno-povijesna izložba Narodnog univerziteta Boke kotorske svečano je bila otvorena

Muzej Bokeljske mornarice iz 1880.god.

7. listopada 1934. u Kotoru, u bivšoj palači plemićke porodice Gregorina. U izložbi je bilo izloženo sljedeće: imovina Bokeljske mornarice – odijela oficira i mornara, srebrno i pozlačeno oružje i ono od tuča, zatim kubure, čese, noževi, džeferdari, šaralije, jatagani, štuci, trombuni, sablje, koplja, buzdovani itd. Izložene su i starinske zastave, primjerci iz astronomije, portreti poznatih ljudi Kotora i Boke, ikone raznih crkava Boke, okviri bokeljskih brodova, okviri slika kotorskih načelnika grada Kotora od 1823. do 1927., stare slike prijašnjeg Kotora, narodna bokeljska nošnja, starinska pokućstva, nekoliko brodova u riljev, odijelo admirala Eugena Marka Florija koji je bio poručnik u ratu pod Visom, srebro i zlato crkve sv. Tripuna i ostalih crkava Boke, spisi dokumenata i pergamena još za vremena vladanja tuđih država. Izložba je bila razdijeljena u sedam soba: Kotor, Dobrota, Prčanj, Perast, Risan, Luštica, Herceg Novi, a svakom gradu posvećen je poseban odjel.

Crkva na Prčanju počela se graditi 1789. god. prema nacrtu poznatoga mletačkog arhitekta Bernardina Maccaruzzija. Mještani su pristupili radu s nevjerojatnim oduševljenjem, posebice pomorci, pa se zato ova crkva smatra hramom pomoraca. Svaki brodovlasnik se obvezao da će pridonositi proračunu za novi hram i to pola od čiste dobiti na svaki teret, čitavo vrijeme dok bude rad trajao te da će besplatno prevoziti kamen s Korčule na Prčanj. Na početku XIX. st. ekonomsko nazadovanje bilo je uzrok što crkva nije mogla biti dovršena u predviđeno doba. Do 1806. god. bio je izgrađen prvi arhitektonski red, a tada je rad pre-

Crkva na Prčanju u izgradnji 1806. god.

kinut. Sa zidanjem se nastavilo 1867. god. jer se mjesto počelo ponovno obnavljati uz pomoć trgovačke mornarice. Oko 1870. god. završeno je pročelje i svi zidovi hrama, a 1885. kupola. Nakon konačne propasti jedrenjaka ponovno je obustavljen rad sve do 1905. god. kada je uz pomoć austrijske Vlade i požrtvovnošću mje-

štana preuzet posao i završen 1909. god. Te godine crkva je bila otvorena za službu Božju, a 1913. god. svečano ju je posvetio u ime rođenja Majke Božje kotorski biskup Fran Uccellini koji ima veliku zaslugu za dovršenje ovoga hrama. Iste godine podignute su i stepenice prema nacrtu arhitekta Milana Karlovca.

Dana 8. rujna 1939. na Prčanju je održan Euharistični kongres. Uvečer je bila velika procesija u prisutnosti preuzvišenoga biskupa Pave Butorca, kaptola sv. Tripuna i većeg broja svećenstva iz Boke. U procesiji je sudjelovala velika masa hodočasnika iz Prčanja i okolnih mjesta. Nakon procesije Građanska glazba održala je koncert uz veliku rasvjetu s vatrometom.

God. 1941. na Prčanju je uz stolnu crkvu podignut spomenik Strossmayeru.

U ljetno doba 1943. god. za vrijeme talijanske okupacije crkva Gospe od Zdravlja bila je opljačkana, odneseni su srebrni zavjeti i jedan kalež. Tada je srebrna Gospa donesena u Kotor u kapelicu s moćima sv. Tripuna. God. 1944. Gospa od Zdravlja odnosno njezin dan 21. studenoga slavio se u crkvi sv. Marije Coleggiate jer nije bilo moguće njezin dan slaviti u njezinoj kapelici zbog najžešćeg i opasnog bombardiranja dana 20. studenoga 1944. Dana 18. studenoga 1945. u tri sati poslije podne otac Venio Gugić prenio je Gospu iz kapelice s moćima na glavni oltar, zatim je održao zavjetnu propovijed, a na mnogim licima su suze kanule. Zatim je krenula iz sv. Tripuna zavjetna procesija oko grada prateći Gospu do njezina staroga mjesta u kapelici na brijegu povrh Kotora. U procesiji su sudjelovali: djeca, glazba, pjevački zbor sv. Tripuna, svećenstvo i velika masa muških i ženskih hodočasnika bez razlika u vjeri te mnogi bosonogi hodočasnici. Osim iz Kotora, u procesiji su sudjelovali i hodočasnici iz okolnih sela: Škaljara, Mula, Dobrote. Ovaj veliki zavjetni dan uspio se održati jer je na Gospin dan, 21. studenoga 1944., rat bio završen za grad Kotor te je prošla velika panika od bombardiranja. Procesija koja je prošla kotorskim ulicama bila je prema riječima starih Kotorana jedina procesija u kojoj su sudjelovali mnogobrojni hodočasnici.

Da se ovo ne zaboravi - za vrijeme talijanske okupacije 1941. god. u mjesecu rujnu došla je Opera iz Milana. Na vojničkom polju (Benovo) bili su podignuli veliko ljetno kazalište koje se na talijanskome jeziku zvalo Caredci Tespi (Opera Nazionale Dopolavoro). Dali su dvije

opere: prvu večer *Turandota* skladatelja Giacomo Puccinija, a drugu večer Verdijev *Rigoletto*. Svirao je cjelokupni orkestar s 80 glazbenika, a opera je imala 120 predstavljača. Prodavač karata gosp. Camillo Seragli rekao mi je da je za prvu predstavu prodao osam tisuća karata, a za drugu skoro deset tisuća. Bilo je teško povjerovati u takvu informaciju kad je grad prije dolaska Talijana imao tri tisuće stanovnika. Ali pošto se tada naselio veliki broj Talijana, a sa svake strane primorske Boke priređeni su bili veliki izleti za odlazak na Operu, zbog toga je Opera bila posjećena u tako velikom broju. Tako se pokazalo Talijanima da i ovi krajevi simpatiziraju i da im je pri srcu muzikalna kultura, osobito Kotor koji se pokazao sa svojom glazbom i pjevačkim zborom sv. Tripuna. Talijanima je to bilo začudno, ali kada su se uvjerali da ovdje ima dobrih elemenata i volje za glazbu, htjeli su postaviti u Kotoru muzikalni Konzervatorij za Kotor i Boku.

Nađen je zlatni novac. U ljetno doba 1909. god. stanovala je Jane Pektler, žena konobara Antuna, na Šuranju, u gradu u kući br. 30. Jedno jutro nije imala drva da svari kafu, otrgnula je komad drva od prvoga drvenog skalina koji je bio truo i opazila je ispod skalina jednu okruglu limenu kutiju dužu 30 centimetara, a okruglu 16 milimetara. Žena je izvukla kutiju i kako se poklopac nije mogao otvoriti, udrila je sjekirom po kutiji i na tlo se prosuo zlatni mletački novac s likom sv. Đorđa. Žena se iznenadila i počela vikati da je našla blago. Skočilo je susjedstvo, sud je doznao. Došla je sudska komisija i novac je ponesen na sud. Kako ta kuća pripada risanskome manastiru Banja i u toj kući u staro doba stanovao je jedan stari kaluđer, sud je predao novac igumanu manastira Banja. Novac je bio veličine kao kutija, a debljine tri milimetra. Jane Pektler ubrzo nakon toga je poludjela i preminula. Sumnjalo se da je to bilo skriveno radi promjene države i da je taj koji je novac skrio preminuo i tako su zlatnici ostali neotkriveni. Nije mi poznato o kojoj je svoti novca bila riječ.

Kod starih kotorskih aristokratskih obitelji bio je običaj u sobi za posjete na stolu držati album slika. U tom albumu nalazile su se slike kotorskih građana koji su bili na glasu. Način na koji su se prikupljale slike za album bio je sljedeći: kad bi se obitelji upoznale i kad bi se uspostavila veza, ostvarilo prijateljstvo, došli bi u posjet, donijeli sliku i stavili je u album u trajnu uspomenu.

God. 1931. došla mi je misao da pronađem slike načelnika. Otišao sam u Općinu i podigao sam imenik kotorskih načelnika od 1808. god. jer, kako sam doznao, prije te godine nisu postojali načelnici. Tada sam počeo tražiti slike i na um mi je palo da u starih obitelji ima albuma sa slikama. Viši broj načelnikovih slika našao sam u sljedećih obitelji: kod gđe Eme Stefanović-Pezzi, pok. Marka Bjeladinovića – E. Mandela, kod kćeri pok. Ilije Ramadanovića – pok. Bože Ognjenovića, sestre Netović-Pasquali, u Lussin i u drugih obitelji. Dok sam skupio slike, prošlo je tri godine. Tada sam slike dao slikaru Feliksu Laforestu da mi ih izjednači, a on mi je to besplatno učinio. Godine 1934. izradio je okvir i darovao muzeju Bok. mornariće. Do te godine u općinskome imeniku bila su 38 načelnika, ali nisam uspio svih njih pronaći, nego samo 22 dok ostalih 16 fale.

Posađena stabla po gradu. Pod upravom kap. Tome vit. Lipovca bila su posađena po gradu stabla. Na Trgu brašna gdje se danas nalazi pošta posađeno je šest komada, na Trgu oružja deset komada, na Trgu od drva iza sv. Luke četiri komada, na Zelenome trgu dva komada. Tada je grad bio i na više mjesta i popločan. Stabla su nestala jer ih nisu održavali. Najviše su trajala ona dva na Zelenome trgu, ali je jedno usahnulo, dok su drugoga dignuli i to 1941. godine, a stablo je bilo posađeno 1884. god.

Posađena stabla na Trgu od oružja 1910. god.

Loze po gradu. Sjećam se dobro kada su bile po gradu loze i to vrste - Uva Muscatto. Po debljini i veličini korijena procjenjujem da je loza posađena pod Mlečićima. Evo položaja gdje su te loze bile. Dva korijena bila su na Trgu oružja, na kući gdje se nalazi porezni ured. Jedan

Krivošijani 1900. god.

korijen posaden je na bivšoj staroj kući, danas palači Machin. Tri korijena posadena su na kući Radulovića s lijeve strane Karampane te se i danas vidi željezo kojim se loza bila uspela do krova. Tri korijena bila su posadena u dvorištu kuće pok. Tripe Vukovića, gdje je danas »Kino«, dva korijena na Trgu sv. Tripuna pred razvaljenom kućom Bokeške banke, jedan korijen na staroj kući između kuće Filipa Lazarevića i kuće sv. Tripuna. Dandanas se vidi prvi pri zemlji veliki kamen koji je opkoljavao korijen. Ima već više od 50 godina da su ove loze nestale zbog starosti, a neke su nestale jer su se na njihovu položaju izgradile kuće.

Kad se na obali izgradila kafana »Dojmi«, tada je po naredbi poglavara Dojmi i načelnika Stjepana Jakšića ograđen bio i prvi park. Od te godine do danas park se prenačinio četiri puta. God. 1888., pod upravom načelnika Nike Stefanovića, park je bio opkoljen sa željeznom ogradom. God. 1926. Društvo »Lovćen« za uljepšanje grada, pod upravom predsjednika Ettora Dabinovića, skinulo je željeznu ogradu i izgrađena je betonska ograda, s novim nacrtom parka. God. 1936. pod upravom Bogomila Jovovića park je produljen i nadodan je novi nacrt. Da se zna zašto je 1888. god. postavljena željezna ograda, koja je opkoljavala cijeli park, evo razloga. Svaki dan u jedan sat poslije podne došla bi u Alle (aleju) u prolazu kafane »Dojmi« jedna četa austrijske vojske i tu bi mijenjali gradsku stražu. Dok bi to trajalo, nitko ne bi smio proći preko aleje jer su bile postavljene straže. Općinska uprava videći to odlučila podići željeznu ogradu kako s vremenom ne bi

vojska prisvojila taj teren. Tada je vojska prešla na Trg oružja mijenjati stražu.

God. 1882. austrijska Vlada pozvala je Bokelje u vojsku u domobrance (Landver Inf. Bat. broj 82). Tada su svi Bokelji pristali, samo su Krivošijani odbili. Država ih je željela primamiti te su im načinili sljedeću uniformu: crnogorsku kapu s rozetom FJI, crveni đamadan, zelenu dolamu, široke gaće, dokoljenice i opanke, naoružani su bili s revolverom i jataganom, ali sve je to bilo uzalud, buknuo je ustanak i trajao tri mjeseca. Tada su Krivošije pale i morali su doći u vojsku. U ono vrijeme služili su četiri mjeseca, zatim 14, a u zadnje dvije i tri godine. Prvi Kotorani odjeveni u tu uniformu bili su Gigi Zanuttini, Niko Jovanović, Marko Savin, Anton Spitzer, Erman Zahlbrecht, Q. Angello Cegha te Ljubo Protić. Niko Matičević i Špiro Subotić kao studenti bili su poslani u Beč na državni trošak u vojničku akademiju da uče za oficire. U godinu dana ova nacionalna uniforma malo po malo je iščeznula. Ja sam imao ovu sliku, ali nakon toliko godina nestala mi je. Također su i 1869. Bokelje zvali u vojsku. Ali u to doba svih 16 općina sporazumno su se dogovorile da ne daju svoju mladež u vojsku, po ugovoru načinjenom 1814. god. kada je Boka prešla pod austrijsku vlast. Buna je počela iz Grblja, ali je trajala sasvim kratko vrijeme jer su se vlasti uvjerile da Bokelji imaju pravo. U toj buni pali su mnogi oficiri i vojnici. Dandanas se vidi na katoličkom groblju u Škaljarima nekoliko spomenika pukovnije Barona Maroičića, broj 7.

(nastavlja se)

Priredio:

Jovan J. Martinović

1431. g.

Prvi pomen zadužbine kotorskog građanina **Marina Druško**, crkve **sv. Antuna opata**, kod crkve **sv. Josipa**.

Prvi pomen crkve sa dva ulaza **sv. Filipa i Jakova Zebedejeva**, kasnije barokizovane pod imenom **Gospa od Rozarija**, između crkava **sv. Klare** i **sv. Nikole**, pretvorene **1580.g.** u skladište baruta.

Prvi pomen crkve **sv. Marka**, blizu crkve **sv. Ivana od portele**.

7. novembra, u Veneciji:

Dužd **Frančesko Foscari** knezu **Nikoli Pizani** (1429-1432) o molbama vlastele.

1432. g.

1. februara, u Veneciji:

Dužd **Frančesko Foscari** Opštinskom vijeću šalje nalog za posadu i kapetana **galije (supracomes)** iz redova kotorskih plemića.

28. juna, u Veneciji:

Dužd **Frančesko Foscari** šalje knezu **Nikoli Pizani** žalbu **Grbljana**.

10. oktobra, u Veneciji:

Dužd **Frančesko Foscari** nalaže knezu **Antoniju Pezaro** da raščisti raspravu **Kotorana** i **Grbljana**.

Knez Kotora **Antonio de Ka' de Pezaro** (1432-1434)

1433. g.

25. maja, u Veneciji:

Dužd **Frančesko Foscari** knezu **Antoniju Pezaro** od-

govara na molbu vlastele za kovanje **srebrnog** i **bakrenog novca**.

25. novembra, u Veneciji:

Knez **Antonio Pezaro** oprasha bunu **Grbljanima**.

1434. g.

Knez Kotora **Lorenzo Vetur** (1434-1436).

1435. g.

Epidemija kuge u Kotoru.

1436. g.

Knez Kotora **Paolo Kontarini** (1436-1440).

1437. g.

19. maja, u Veneciji:

Dužd **Frančesko Foscari** šalje knezu **Paolu Kontareno** (1436-1438) odgovor na molbe kotorskih poslanika: **Ivana Biste**, **Luke Paskvali** i **Simeona Brajanova**.

1438. g.

Knez Kotora **Alban Sagredo** (1438-1440).

1439. g.

11. januara, u Veneciji:

Dužd **Frančesko Foscari** piše knezu **Albanu Sagredo** o podjeli ždrebova u Grblju.

21. januara, u Veneciji:

Dužd **Frančesko Foscari** daje knezu **Albanu Sagredo**

nalog da se poprave **zidine** i na predlog poslanika Opštine **Buća Buće** i **Bazilija Bizanti** demolira stara **galija**.

Počelo prikupljanje srebra za izradu zlatne pale u katedrali **sv. Tripuna**.

1440. g.

Knez Kotora **Pjetro Delmar** (1440-1443).

Notar gospode advokata **Rafael Basadona**.

11. januara, u Veneciji:

Dužd **Frančesko Foscari** piše rektoru **Albanu Sagredo** da se udovolji molbi **Peraštana** o neuništavanju **vinograda**.

17. avgusta, u Veneciji:

Dužd **Frančesko Foscari** obavještava rektora **Albana Sagredo** kako da postupa kod **podjele ždrebova**.

Pomen crkve **sv. Ivana Krstitelja** u tvrđavi **Kaštel** na vrhu brda **Sveti Ivan**, kasnije pretvorena u kuhinju.

1441. g.

8. novembra, u Veneciji:

Dužd **Frančesko Foscari** obavještava kneza **Pjetra Delmar** o nevaženju mletačkih zakona kod prodaje crkvenih dobara (IAK. R.II. 12).

Knez **Pjetro Delmar** kuje **novce** sa likom **sv. Tripuna** u svojim inicijalima: **P D**.

Zlatar **Ivan de Bazilea** izradio za zlatnu palu katedrale **sv. Tripuna** lik **Hrista** na prestolu.

IN MEMORIAM

Legendarni pjevač Vinko Coce preminuo je u 59. godini. „Trogirski slavuj“, kako su ga mnogi zvali, poznat je po mnogobrojnim hitovima koji su obilježili hrvatsku i dalmatinsku glazbu.

Vinko Coce rođen je u Trogiru 1954. godine. Posvećen glazbi, svladao je solfeggio i postao tenor u kvintetu Mali kanti već s petnaest godina. Klapi Trogir priključio se 1972. godine. Paralelno je završio glazbenu školu i kao prvi vokal klape obišao Europu. Primljen je konačno u zbor kazališta u Splitu. Pet godina izvodio je cjeloviti operski repertoar pri tome ne zapuštajući svoju klapu.

Veliko priznanje dobio je iz Firence kada mu je stigla ponuda za asistiranje u zboru teatra Komunale. Tamo je u operi „Boris Godunov“ pjevao s Lucianom Pavarottijem.

Samostalnu karijeru Vinko Coce započinje 1991. godine, pjevajući zabavnu glazbu. Snimio je nekoliko antologijskih skladbi karakterističnoga dalmatinskog melosa, uključujući nenadmašne Ribare. Po-

sebno je oduševio duetom sa Zoricom Kondžom i pjesmom „Sto mandolina“.

Zbog uspješne solističke karijere Coce 2000. postaje članom Hrvatske glazbene unije te dobiva status slobodnoga umjetnika. Uz to, Coce je stalni član komornoga zbora samostana benediktinki i sv. Nikole u Trogiru.

U lipnju 2003. u Trogiru je organiziran samostalni koncert „Vinko i prijatelji“ na kojem su nastupili i Oliver Dragojević, klapa Trogir, klapa Tragos i, kao pratnja, grupa Delfini.

U kolovozu 2003. Coce je organizirao predstavljanje svjetskih, manje poznatih tenora, pod nazivom „Prvo međunarodno natjecanje mladih tenora“, uz medijsku pozornost i pokroviteljstvo predsjednika RH Stipe Mesića.

NK Hajduk ostao je bez jednoga od najslavnijih navijača – trogirskoga pjevača Vinka Coce.

‘Bili slavuj’ autor je mnogobrojnih navijačkih pjesama

koje se već godinama ore poljudskom ljepoticom, a između ostalih to su: „Oluja sa sjevera“, „Volim te, Hajduče“, „Ako te ko pita“, „Bandire od svila“ i „Kad umren umotan u bilo“.

Ova posljednja čini se i kao posljednja želja slavnoga pjevača.

„Kada umren umotan u bilo na Poljud odnesite mi tilo zapivajte ‘bili su bili’ kad se duša s tilon dili.

Kada umren umotan u bilo na Poljud odnesite mi tilo nek vijori barjak na kojem piše ‘Hajduk živi vječno Bog i niko više’.“

Ostat će nam u sjećanju i njegov sjajan koncert prošle godine u Tivtu kada smo uživali u glazbi ove legende, kao i gostovanje 2006. godine na Tripundanskoj večeri u hotelu Fjord u Kotoru, a upečatljiv je bio i njegov koncert prošle godine „Od Kvarnera pa do lijepe Boke“.

Pamtit ćemo i pjevati njegove divne pjesme, a kroz njih živjet će i on.

Neka počiva u miru!

Časopis bez granica

Časopis Hrvatski glasnik, izdavača Hrvatskoga građanskog društva, jedino je glasilo Hrvata Crne Gore. Bavi se temama važnim za život hrvatske zajednice u Crnoj Gori: političkim, gospodarskim, društvenim, kulturnim, povijesnim... ali je i u stalnoj misiji povezivanja dviju država Hrvatske i Crne Gore.

Distribuiraju se u Crnoj Gori, a putem pretplate stiže u Hrvatsku, Europu, Australiju, SAD...

Otvoreni smo za suradnju, sugestije i dobronamjerne primjedbe. Nastojimo da svaki sljedeći broj uradimo bolje i kvalitetnije, s raznolikim i zanimljivim sadržajem.

Budite i dalje s nama, šaljite Vaše priloge, budite i Vi jedan od kreatora našeg i Vašeg lista!

Pretplatite se!

ČASOPIS MOŽETE KUPITI:

U Kotoru u Katedrali sv. Tripuna i u uredu HGD CG,
 U Tivtu u župi sv. Roko D. Lastva i kod povjerenika Andrije Krstovića,
 U Baru kod predsjednika podružnice Vlada Marvučića,
 U Podgorici u prostorijama podružnice, Trg Božane Vučinić bb,
 U Herceg Novom u knjižari „So“ na Trgu Nikole Đurkovića br. 3

Cijena: 2 eura

NARUDŽBENICA

Ovim neopozivo naručujem ☐ primjeraka "Hrvatskog glasnika"

Ime i prezime/naziv tvrtke

Ulica i broj

Grad

Poštanski broj

Država

Tel/fax

E-mail

Datum

Potpis/pečat

Hrvatski **glasnik**

PRETPLATITE SE!

Za Crnu Goru:

20 eura

na žiro račun
520-361700-17
Hipotekarna banka
510-4747-76
CKB

Za Hrvatsku:

200 kuna

na kunski račun
23600001101667657,
Zagrebačka banka d.d.,
Poslovnica Dubrovnik
Vukovarska 7,
20 000 Dubrovnik

Za inozemstvo:

30 eura

Beneficiary 59 : /
ME25520042000000104966
(Acc. No-IBAN)
Hrvatski građansko društvo Crne
Gore, Zimski bazen Kotor Account
with 57a: HBBAMEPG (HIPOTEKAR-
NA BANKA AD PODGORICA) Inter-
mediary 56a: DEUTDEFF (Deutsche
Bank ag Frankfurt) EUR, USD

Ovu narudžbenicu i kopiju uplatnice pošaljite na adresu izdavača:
Hrvatsko građansko društvo Crne Gore, Zatvoreni bazen Škaljari, 85330 Kotor, Crna Gora
Preplatiti se možete i u Uredu HGDCG u Kotoru

MEDIJSKI PARTNERI

NAŠ DOM JE NAŠA BUDUĆNOST.

UZ PBZ STAMBENI KREDIT:

AKCIJSKA KAMATNA STOPA, FIKSNA ZA PRVU GODINU,
JOŠ POVOLJNIJI UVJETI ODOBRENJA I KORIŠTENJA.
ZATO ŠTO ŽELIM OBLIKOVATI SVOJU BUDUĆNOST.

Gradite budućnost uz pouzdanog partnera, jednu veliku banku koja u protekle dvije godine nije jedinstveno podizala kamatne stope na postojeće kredite. Iskoristite novu generaciju stambenih kredita uz akcijsku kamatu, fiksnu za prvu godinu otplate kredita, za kredite ugovorene do 31. ožujka 2011. Posebno povoljni uvjeti za mlade do 40 godina uz kamatnu stopu 6,5% godišnje, fiksno, za prvu godinu otplate kredita (EKS* 6,94%).

*EKS je izračunat uz najnižu naknadu i najduži rok otplate

PRIVREDNA BANKA ZAGREB

Mislino unaprijed s Vama

POSREDOVANJE: INTESA SANBILO

Frikom

Maximo

JOGURT
SUMSKO VOĆE

Maximo

www.frikom.com

INA EURO V fuels

European top quality!

EUROSUPER BS 95

EUROSUPER BS 98⁺

EURODIESEL BS

www.inacg.me

INA CRNA GORA

Darujte si Advent u Zagrebu

